

Riksdagens protokoll

Nr 80

14 maj 1975

Debatter m. m.

Onsdagen den 14 maj

Vid remiss av regeringens proposition 1975:103	3
Riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken, m. m.	5
Återvinning och omhändertagande av avfall	61
Beskattningen av samfälligheter, m. m.	93
Bidrag ur kyrkofonden till vissa invandrarkyrkor, m. m.	108
Ombyggnad av Kronobageriet i Stockholm	113
Kommunindelningen i sydvästra Hälsingland	116
Sockerbetsodling	127
Kommunal konsumentpolitisk verksamhet, m. m.	128
Meddelande om frågor:	
Nr 196 av herr Björck i Nässjö (m) om följderna av bristande betalning av fordonsskatt och drivmedelsskatt	158
Nr 197 av fru Hansson (s) om antropologisk undersökning vid fastställande av faderskap	158
Nr 198 av herr Björck i Nässjö (m) om ingivande av aktiebolags verksamhetsberättelser till patent- och registreringsverket	158

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 14 maj

Inrikesutskottets betänkande

Nr 6 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken, m. m.	5
--	---

Konstitutionsutskottets betänkande

Nr 14 om presstöd till tidningar utgivna på annat språk än svenska	5
--	---

Jordbruksutskottets betänkanden

Nr 10 om återvinning och omhändertagande av avfall	61
Nr 17 om uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden	92

1

<i>Skatteutskottets betänkanden</i>	
Nr 22 om ändrade regler för beskattning av samfälligheter, m. m.	93
Nr 24 om uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden	108
<i>Kulturutskottets betänkande</i>	
Nr 11 om vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.	108
<i>Utbildningsutskottets betänkande</i>	
Nr 15 om anslag till byggnadsarbeten m. m. inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	113
<i>Civilutskottets betänkanden</i>	
Nr 23 om kommunindelningen i sydvästra Hälsingland	116
Nr 24 om förbud mot spridning och utförelse av kart- och bildmaterial.	126
Nr 27 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden....	126
<i>Jordbruksutskottets betänkanden</i>	
Nr 11 om reglering av priserna på jordbruksprodukter m. m.	127
Nr 12 om sockerbetsodling	127
<i>Inrikesutskottets betänkanden</i>	
Nr 11 om vissa av internationella arbetskonferensen fattade beslut	128
Nr 12 om allmän beredskapsbudget	128
Nr 13 om tilläggsstat III: arbetsmarknadsdepartementet.	128
<i>Näringsutskottets betänkande</i>	
Nr 26 om kommunal konsumentpolitisk verksamhet m. m. och om anslag till konsumentverket m. m.	128

Nr 80

Onsdagen den 14 maj

Kl. 10.00

§ 1 Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens kammare

Jag får härmed anhålla om entledigande från mitt uppdrag att vara ledamot av Sveriges riksdag från den 20 maj 1975 med hänvisning till att jag utsetts till landshövding i Västernorrlands län.

Stockholm den 14 maj 1975

Bertil Löfberg

Denna avsägelse blev av kammaren godkänd.

§ 3 Vid remiss av regeringens proposition 1975:103

Föredrogs propositionen nr 103 med förslag till ny aktiebolagslag, m. m.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! För mindre än 48 timmar sedan utdelades i våra fack regeringens proposition nr 104 om bokföringslag på litet mindre än 300 sidor och regeringens proposition nr 103 om aktiebolagslag på ganska exakt 800 sidor. Det är 1 100 sidor förslag till ny lagstiftning som vi har fått under riksdagens absolut brådaste arbetsperiod. Det är ett material som vi skall gå igenom, och det förutsätts att vi samtidigt med det andra arbete som bedrivs – förberedelse för anföranden och passande av tider här i kammaren – skall åstadkomma hyggliga, goda och såvitt möjligt riktiga motioner, där vi preciserar våra synpunkter och ståndpunkter. Vi vet från tidigare behandling av aktiebolagslagstiftningen här i kammaren att vi inte på alla punkter har riktigt samma uppfattning som regeringen haft i en del frågor.

Jag har för egen del inte hunnit mer än bläddra igenom de här handlingarna, men det har ändå slagit mig vid den snabba genomgången att vissa av de intentioner med avseende på aktiebolagslagstiftningen som lagutskottet tidigare föreslagit och riksdagen godkänt saknas. Det kan hända att det kommer vid ett senare tillfälle, i en annan proposition, i samband med ett annat utredningsarbete – vad vet jag om den saken.

Får jag, herr talman, referera till riksdagsordningens bestämmelse –

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Vid remiss av
regeringens
proposition
1975:103*

Onsdagen den
14 maj 1975

*Vid remiss av
regeringens
proposition
1975:103*

jag har inte lagtexten här, men jag tror att det är 3 kap. 3 § – att en lagproposition skall avlämnas senast den 31 mars om regeringen vill att den skall behandlas under pågående riksmöte. Det heter vidare att regeringen bör samråda med talmannen om tidsschemat för avlämnandet av propositioner, så att arbetsanhopning hos riksdagen om möjligt förebyggs.

De här båda lagförslagen var aviserade till april och vi fick dem, som sagt, i mitten på maj. Motionstiden går ut två dagar innan vårsessionens slut i maj. Jag vet inte om det ligger någon tanke bakom det här sena propositionsavlämnandet, men det känns nästan som om regeringen eller det ansvariga statsrådet avsiktligt på något sätt skulle vilja beröva oss möjligheten att låta eventuell kritik komma till uttryck i seriöst arbete med motioner. Det är mycket beklagligt om det är så, men det är nästan lika tråkigt om det bara är taktlöshet. Man bör ändå protestera mot att propositioner avlämnas så sent som i detta fall. Dekorum förbjuder mig väl att fråga herr talmannen om det förekommit något samtal om de här propositionernas avgivande på sätt som anges i riksdagsordningen, och jag skall inte spekulera i om det har gjort det eller ej. Vi är naturligtvis tvungna att remittera propositionerna till det utskott som skall handlägga dem, och jag har därför inget yrkande.

Jag vill dock understryka att utskottet självt har möjlighet att bestämma när det vill behandla propositionerna. Om riksdagsledamöterna eventuellt finner att motionstiden inte har varit tillräcklig, är det ingenting som hindrar utskottet att behandla propositionen först sedan den allmänna motionstiden har gått till ända i januari månad nästa år. Det är en fråga som utskottet får fundera över.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få instämma i de synpunkter som herr Lidgard har framfört. Det är ganska självklart att det bereder oss vanliga riksdagsledamöter, som är intresserade av sådana viktiga frågor som de nu två nämnda propositionerna behandlar, betydande bekymmer att under denna korta tid i ett hektiskt slutskede av sessionen sätta oss in i frågorna på ett tillbörligt sätt.

Denna begränsning känns ju särskilt besvärande för ledamöterna av det utskott som har att ta propositionerna under övervägande. Självfallet måste behandlingen av propositionerna anstå till nästa riksmöte, men det är ju angeläget att i motionsform låta de eventuellt avvikande meningar som kan vara av betydelse för en ingående debatt om dessa lagstiftningskomplex komma till uttryck innan ärendena sedan skall behandlas i lagutskottet. De möjligheter att motionera på nytt som förelåg enligt den gamla riksdagsordningen finns ju inte längre, och därför måste under de 15 dagar som motionstiden omfattar de motionsyrkanden framställas som över huvud taget kan bli föremål för överläggningar i utskottet.

Jag finner, herr talman, att man på grund av föreliggande bestämmelser

icke kan göra annat än att nu remittera propositionerna till vederbörande utskott. Jag beklagar dock att de har avlämnats så sent. Jag vill uttala att vi i utskottet självfallet skall göra allt för att behandla dem ingående och i den ordning som det åligger oss att följa. Det kan dock komma att bli nödvändigt att där utsträcka handläggningstiden något utöver vad som får anses normalt.

Herr talman! Inte heller jag har något yrkande i detta sammanhang.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositionen hänvisades därefter till lagutskottet.

§ 4 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

Nr 104 till lagutskottet

Nr 109 till socialförsäkringsutskottet

§ 5 Föredrogs och hänvisades

Förslag

Nr 18 till konstitutionsutskottet

Nr 19 till finansutskottet

§ 6 Föredrogs och hänvisades

Motion

Nr 2150 till konstitutionsutskottet

§ 7 Föredrogs men bordlades åter lagutskottets betänkande nr 24, försvarsutskottets betänkanden nr 14, 16 och 17, socialutskottets betänkanden nr 7, 10 och 17 samt trafikutskottets betänkande nr 8.

§ 8 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 65.

§ 9 Riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken, m. m.

Föredrogs

inrikesutskottets betänkande nr 6 med anledning av dels propositionen 1975:1 såvitt gäller *Invandring m. m.*, dels propositionen 1975:26 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken m. m., jämte motioner, samt

konstitutionsutskottets betänkande nr 14 med anledning av motioner om presstöds till tidningar utgivna på annat språk än svenska.

Herr TALMANNEN:

Inrikesutskottets betänkande nr 6 och konstitutionsutskottets betänkande nr 14 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande båda

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Inrikesutskottets betänkande nr 6

Regeringen hade i propositionen 1975:1 bilaga 13 – efter föredragning av statsrådet Leijon – under punkterna D 1–D 4 (s. 137–140) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln

1. i avvaktan på särskild proposition i ämnet till Statens invandrarverk beräkna ett förslagsanslag av 16 455 000 kr.,
2. till Åtgärder för flyktingar anvisa ett förslagsanslag av 20 995 000 kr.,
3. i avvaktan på särskild proposition i ämnet till Anpassningsåtgärder för invandrare beräkna ett reservationsanslag av 4 195 000 kr.,
4. till Översättningsservice anvisa ett förslagsanslag av 185 000 kr.

Regeringen hade därefter i propositionen 1975:26 – efter föredragning av statsrådet Leijon – föreslagit riksdagen att

dels anta förslagen till

1. lag med bemyndigande att meddela föreskrifter om auktorisation och godkännande av översättare och tolkar,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
dels
3. godkänna de riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken som förordats i propositionen,
4. till Statens invandrarverk för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 24 650 000 kr.,
5. i stället för det tidigare anslaget Anpassningsåtgärder för invandrare till ett nytt anslag Åtgärder för invandrare för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 5 700 000 kr.,
6. till Kommerskollegium för budgetåret 1975/76 under tionde huvudtiteln utöver i propositionen 1975:1 (bil. 12 s. 43) föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 615 000 kr.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1975:26 anfördes följande:

”I propositionen föreslås vissa övergripande mål och riktlinjer för den framtida invandrar- och minoritetspolitiken. Vidare föreslås konkreta åtgärder på skilda samhällsområden samt vissa ändringar i statens invandrarverks organisation.

Invandrar- och minoritetspolitiken bör präglas av en strävan att skapa jämlikhet mellan invandrare och svenskar. Invandrarna och minoriteterna bör ges möjlighet att välja i vilken mån de vill gå upp i en svensk kulturell identitet eller bibehålla och utveckla den ursprungliga identiteten. Politiken bör även inriktas på att skapa samverkan mellan svenskar och invandrare för att öka solidariteten mellan dem liksom möjligheterna för invandrarna och minoriteterna att påverka beslut som rör

deras egen situation.

Invandrar- och minoritetsorganisationer, som är att anse som riksorganisationer, föreslås få statsbidrag för sin verksamhet. Vidare föreslås att statsbidrag bör kunna utgå till invandrar- och minoritetsorganisationer, trossamfund och svenska organisationer för avgränsade projekt, som främjar invandrarernas sociala och kulturella situation. Kommuner föreslås kunna få bidrag till projektverksamhet av försökskaraktär. För dessa ändamål föreslås invandrarverket disponera väsentligt ökade medel.

Enligt propositionen bör samhällsinformationen till invandrarna och informationen till allmänheten i invandrapolitiska frågor förbättras och utvidgas. Mot denna bakgrund föreslås att invandrarverket får betydligt ökade resurser för informationsinsatser.

Eftersom de olika förslagen ställer ökade krav på invandrarverket föreslås att verket tillförs personalförstärkning för främst samordnings- och informationsuppgifter.

Slutligen föreslås i propositionen att regeringen bemyndigas meddela föreskrifter om auktorisation och godkännande av översättare och tolkar.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna

1975:1727 av herr Nordin m. fl. (c), vari yrkats att riksdagen anvisade till Invandrarverket: Produktionsstöd till s. k. invandartidningar ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.,

1975:1731 av herr Pettersson i Västerås m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen uttalade sig för ett i princip statligt övertagande av kostnadsansvaret för invandrarbyråernas anordnande och verksamhet, på grundval av angivna riktlinjer från Svenska kommunförbundet,

2. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag angående formerna och omfattningen av det statliga stödet för verksamheten genom invandrarbyråerna.

dels de med anledning av propositionen 1975:26 väckta motionerna

1975:1887 av herr Åkerfeldt m. fl. (c),

1975:1956 av herr Bohman m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen skulle

1. besluta att av det i propositionen upptagna anslaget Åtgärder för invandrare om 5 700 000 kr. skulle 2 500 000 kr. avse bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationer,

2. hemställa att regeringen i höst förelade riksmötet förslag till riktlinjer för fördelning av under punkt 1 nämnt bidrag,

3. besluta att den nuvarande expertgruppen vid statens invandrarverk bibehölls och utökades med en representant för vardera SAF och LO,

4. besluta att ett invandrarråd inrättades inom statens invandrarverk enligt de riktlinjer som anvisats i motionen,

5. ge regeringen till känna vad i motionen anförts angående verkets lokalisering.

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

6. ge regeringen till känna vad i motionen anförts angående invandringens forskning,

7. ge regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande auktorisation av tolkar och översättare samt den rådgivande nämnden inom kommerskollegium,

1975:1957 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att utgivning av tidningar och tidskrifter på minoritetsspråk borde erhålla statligt stöd (yrkande 3),

1975:1958 av herr Bohman m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen beslutade att statsbidrag skulle utgå till minoritetsskolor,

1975:1959 av herr Bohman m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen skulle

1. uttala att förutsättningar borde skapas för samhälleligt stöd till ålderdomshem upprättade av invandrar- och minoritetsorganisationer,

2. besluta att statsbidrag skulle utgå till enskilda förskolor för språkliga minoriteter,

1975:1960 av fröken Eliasson (c) och fru Söder (c), vari yrkats att riksdagen beslutade att till ett nytt anslag, Åtgärder för invandrare, anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 300 000 kr. förhöjt reservationsanslag om 6 000 000 kr. för utökat bidrag till Stiftelsen Invandrar-tidningen,

1975:1961 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen, med bifall i övrigt till propositionen, hos regeringen skulle anhålla

1. att frågan om kollektiv avgiftsupptagning av företagen för anordnandet av svenskundervisning på betald arbetstid skyndsamt prövades och att förslag till lösning förelades riksdagen,

2. att förslag om svenskundervisning för hemmavarande, icke förvärvsarbetande kvinnor i invandrarfamiljerna skyndsamt förelades riksdagen,

3. att initiativ togs för att i folkbokföringen, utöver registreringen av medborgarskap, även nationalitet och modersmål registrerades,

4. att försöksverksamhet anordnades med de större språkliga minoriteternas modersmål som tillvalsämnen i grundskolan och som B- eller C-språk i gymnasiet,

5. att förslag rörande tillämpning av sociala rättigheter såsom folkpension m. m. – i enlighet med vad som anförts i motionen – snarast förelades riksdagen, samt

6. att vad i motionen i övrigt anförts beaktades,

1975:1962 av herr Strömberg i Botkyrka m fl. (fp), vari såvitt nu var i fråga yrkats

1. att riksdagen uttalade att principen om att en kommande arbetslöshetsförsäkring skulle vara allmän också borde avse invandrare,

2. att riksdagen uttalade att de lokalradioredaktioner som skulle sända på invandrar språken erhöi särskild personell förstärkning,

4. att riksdagen gav regeringen till känna att en översyn borde göras i vad avsåg statsbidrag till kommunala invandrarfunktioner.

5. att riksdagen hos regeringen begärde förslag om avkortning av vistelsetiden i riket för att erhålla svenskt medborgarskap,

6. att Stiftelsen Invandratidningen fick ett anslag av 2 milj. kr. samt

1975:1963 av herr Wiklund (s), vari yrkats att riksdagen som sin mening uttalade att Stiftelsen Invandratidningens verksamhet under 1975/76 borde bedrivas i oförändrad omfattning samt att regeringen vid behov tog erforderliga initiativ för att säkerställa detta mål.

Utskottet hemställde

1. beträffande uttalande om arbetslöshetsförsäkringen att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1962, yrkandet 1,

2. beträffande uttalande om folkpensioneringen att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1961, yrkandet 5,

3. beträffande statsbidrag till enskilda förskolor att motionen 1975:1959, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

4. beträffande samhällsstöd till ålderdomshem att motionen 1975:1959, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

5. beträffande information om hälsoundersökningar att motionen 1975:1887 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

6. beträffande lokalradions personalresurser att motionen 1975:1962, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

7. beträffande finansieringen av svenskundervisning till anställda på betald tid att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1961, yrkandet 1,

8. beträffande svenskundervisning för hemarbetande att motionen 1975:1961, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande statsbidrag till minoritetsskolor att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1958,

10. beträffande åtgärder för att tillgodose hemspråkundervisningen m. m. att motionen 1975:1961, yrkandena 3 och 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

11. beträffande verksamhetsbidrag till organisationer att riksdagen med avslag på motionen 1975:1956, yrkandena 1 och 2, skulle bifalla propositionen 1975:26 i motsvarande del,

12. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1961, yrkandet 6,

13. beträffande statsbidrag till kommuner att motionerna 1975:1731 och 1975:1962, yrkandet 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

14. beträffande kvalifikationstiden för svenskt medborgarskap att motionen 1975:1962, yrkandet 5, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

15. beträffande statsbidrag till Stiftelsen Invandratidningen att riksdagen med bifall till motionen 1975:1960 samt med anledning av dels motionerna 1975:1962, yrkandet 6, och 1975:1963, dels propositionen 1975:26 godkände vad utskottet anförde,

16. beträffande stöd till s. k. invandratidningar att riksdagen med anledning av motionerna 1975:1727 och 1975:1957, yrkandet 3, godkände vad utskottet anförde,

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

17. beträffande inrättande av ett invandrarråd och avskaffande av den särskilda till invandrarverket knutna expertgruppen att riksdagen med avslag på motionen 1975:1956, yrkandena 3 och 4, skulle bifalla propositionen 1975:26 i motsvarande del,

18. beträffande omlokaliseringen av invandrarverket att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1956, yrkandet 5,

19. beträffande expertgruppen för invandrarforskning att riksdagen med avslag på motionen 1975:1956, yrkandet 6, skulle bifalla propositionen 1975:26 i motsvarande del,

20. att riksdagen godkände de riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken som förordats i propositionen 1975:26 i den mån ställning inte tagits till riktlinjerna genom vad utskottet anfört och hemställt i anslutning till punkterna 1-19,

21. beträffande sammansättning av nämnden för auktorisation av tolkar och översättare att motionen 1975:1956, yrkandet 7, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

22. beträffande lagförslagen att riksdagen med bifall till propositionen 1975:26 i motsvarande del skulle anta

1. lag med bemyndigande att meddela föreskrifter om auktorisation och godkännande av översättare och tolkar,

2. lag om ändring i rättegångsbalken,

23. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:26 i motsvarande del till Statens invandrarverk för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 24 650 000 kr.,

24. att riksdagen med bifall till motionen 1975:1960 samt med anledning av regeringens förslag och motionerna 1975:1727, 1975:1957, yrkandet 3, och 1975:1962, yrkandet 6, till ett nytt anslag Åtgärder för invandrare för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 6 400 000 kr.,

25. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1, bil. 13, punkten D2, för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln till Åtgärder för flyktingar anvisade ett förslagsanslag av 20 995 000 kr.,

26. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1, bil. 13, punkten D4, för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln till Översättnings-service anvisade ett förslagsanslag av 185 000 kr.,

27. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:26 i motsvarande del till Kommerskollegium för budgetåret 1975/76 under tionde huvudtiteln utöver i propositionen 1975:1 (bil. 12 s. 43) förslaget förslagsanslag anvisade ytterligare 615 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande folkpensioneringen av herr Hallgren (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

beträffande uttalande om folkpensioneringen att riksdagen med bifall till motionen 1975:1961, yrkandet 5, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

2. beträffande enskilda förskolor av herr Nordgren (m) och fru af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

beträffande statsbidrag till enskilda förskolor att riksdagen med bifall till motionen 1975:1959, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande ålderdomshem av herr Nordgren (m) och fru af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

beträffande samhällsstöd till ålderdomshem att riksdagen med bifall till motionen 1975:1959, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande finansiering av svenskundervisning av herr Hallgren (vpk) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

beträffande finansieringen av svenskundervisning för anställda på betald tid att riksdagen med bifall till motionen 1975:1961, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

5. beträffande svenskundervisning för hemarbetande av herr Hallgren (vpk) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1961, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

6. beträffande statsbidrag till minoritetsskolor av herr Nordgren (m) och fru af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1958 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

7. beträffande hemspråksundervisningen i skolorna m. m. av herr Hallgren (vpk) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa

beträffande åtgärder för att tillgodose hemspråksundervisningen m. m. att riksdagen med bifall till motionen 1975:1961, yrkandena 3 och 4, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

8. beträffande verksamhetsbidrag till organisationer av herr Nordgren (m) och fru af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1956, yrkandena 1 och 2, och med avslag på propositionen 1975:26 i motsvarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

9. beträffande invandrarbyråerna av herr Hallgren (vpk) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa

beträffande statsbidrag till kommuner m. m. att riksdagen skulle dels med bifall till motionen 1975:1731 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört,

dels avslå motionen 1975:1962, yrkandet 4,

10. beträffande invandrarråd m. m. av herr Nordgren (m) och fru af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 17 bort hemställa

beträffande inrättande av ett invandrarråd och avskaffande av den sär-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken.
m. m.*

skilda till invandrarverket knutna expertgruppen att riksdagen med bifall till motionen 1975:1956, yrkandena 3 och 4, skulle avslå propositionen 1975:26 i motsvarande del,

11. beträffande forskning av herr Nordgren (m) och fru af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 19 bort hemställa

beträffande expertgruppen för invandrarforskning att riksdagen med anledning av motionen 1975:1956, yrkandet 6, skulle avslå propositionen 1975:26 i motsvarande del,

12. beträffande anslagsfrågor av herr Nordgren (m) och fru af Ugglas (m) som under förutsättning av bifall till reservationen nr 8 ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande stöd till tidningar på främmande språk av herrar Nordgren (m) och Ekinge (fp), fru af Ugglas (m) samt herr Carlström (fp),

2. beträffande invandrarverkets omlokalisering av herr Nordgren (m) och fru af Ugglas (m).

Konstitutionsutskottets betänkande nr 14

I detta betänkande behandlades

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna

1975:226 av herrar Ahlmark (fp) och Olsson i Kil (fp), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle anhålla om sådana preciseringar av reglerna för statligt stöd till dagstidningar att produktionsbidrag för tidningar på annat språk än svenska kunde utgå fr. o. m. innevarande år,

1975:418 av herr Werner i Malmö (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att det i presstödskungörelsen klart uttalades att dagstidning på främmande språk inte undantogs från möjlighet till produktionsbidrag,

1975:673 av herrar Lindahl i Hamburgsund (fp) och Molin (fp), vari hemställts 1. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en översyn av de lagar och regler som gällde pressen så att ev. diskriminerande bestämmelser avskaffades, 2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till sådan lagstiftning som anförts i motionen,

1975:677 av herr Schött m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen gav regeringen till känna att det i presstödskungörelsen borde anges att det förhållandet att dagstidning utkom på annat språk än svenska inte utgjorde hinder för produktionsbidrag,

dels den med anledning av propositionen 1975:26 väckta motionen 1975:1962 av herr Strömberg i Botkyrka m. fl. (fp), vari i yrkandet 3 hemställts att riksdagen uttalade att tidningar och tidskrifter utgivna på invandrarpråk borde erhålla samma stöd som om de utkommit på svenska språket. Denna motion hade överlämnats till konstitutionsutskottet från inrikesutskottet.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:226, 1975:418, 1975:673,
1975:677 och 1975:1962 yrkandet 3.

Reservation hade avgivits av herrar Ahlmark (fp) och Werner i Malmö (m) samt fru Jacobsson (m) vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen med bifall till motionerna 1975:226, 1975:418, 1975:673, 1975:677 och 1975:1962 yrkandet 3, i skrivelse till regeringen skulle an- hålla om sådana preciseringar av reglerna för statligt stöd till dagstidningar att produktionsbidrag för tidningar på annat språk än svenska kunde utgå fr. o. m. innevarande år.

Fru DIESEN (m):

Herr talman! Regeringens proposition angående invandrar- och mino- ritetspolitiken innebär knappast förslag till sådana genomgripande åtgär- der som man hade haft anledning att vänta. Av invandrarutredningens nyanserade syn på problemen återfinns inte mycket. Visserligen ansluter sig föredragande statsrådet till de mål – jämlikhet, valfrihet och sam- verkan – som utredningen hade uppställt, men det är i mycket en läp- parnas bekännelse.

Moderata samlingspartiet hälsar naturligtvis med tillfredsställelse att regeringen nu inte bara talar om invandrare utan också om minoriteter, ett begrepp som moderata samlingspartiet, eller dåvarande högerpartiet, använde i ett program redan 1968. Det var samma år som den soci- aldemokratiska partistyrelsen uttalade att *invandrarna inte borde ses som minoritetsgrupper utan som intressegrupper*. I det här avseendet kan man ju spåra en bättring.

Redan i detta sju år gamla program framhöll vi att jämlikhet och val- frihet borde vara vägledande principer i vår invandrarpolitik och att sam- hället borde garantera valfriheten genom ett aktivt stöd till minoriteters kulturella och andra aktiviteter.

I sin undersökning av svensk invandrar- och minoritetspolitik 1945–1968 säger också David Schwartz: Högerpartiet är det första politiska partiet i vårt land som funnit sin egen linje i det här sammanhanget.

Anpassningen till ett nytt land och ett nytt språk är en långvarig om- ställningsprocess, som knappast kan genomföras under den första ge- nerationen av invandrare. Det är en smärtsam process med dubbla lo- jaliteter. En förbättrad ekonomisk situation och större social trygghet kan i början ha stor betydelse, men så småningom kommer fler faktorer in i bilden, mer känslomässiga bedömningar. Man blir kritisk mot det nya samhället, och det gamla kulturarvet får större betydelse.

Varje invandrare måste få möjlighet att bevara sina kulturtraditioner och därmed sin identitet, och det kan bara ske om man också får möjlighet att behålla och utveckla sitt eget språk. Det är bara på modersmålet som man kan uttrycka språkets finaste nyanser, som föräldrar och barn kan få den fulla kontakten med varann. Att bryta den kontakten kan vålla obotlig skada.

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

Anna-Greta Heyman vid Stockholms invandrar-nämnd har gjort en fin utredning om språkets betydelse. Hon säger bl. a.: Den intellektuella utvecklingen av språket kommer efter den emotionella. – Inget annat språk än det första, modersmålet, lär man sig på detta sätt.

Hon anför också att den som bryter upp från sin egen kultur gör ett mycket mera ingripande och vanskligt uppbrott än man kanske förstår.

Riksdagen uppdrog redan år 1968 åt regeringen att ordna försöksverksamhet med undervisning på minoritetsspråk för barn i förskoleåldern, men den verksamheten kom inte i gång förrän fyra år senare. Någon utvärdering kan man därför inte göra ännu, men redan nu vet man att barn som vistas i en enhetlig språklig miljö blir tryggare. Man fann också ganska snart att man först måste utveckla barnens modersmål eller hem-språk – vilket man nu vill kalla det – innan undervisning i svenska kunde äga rum med gott resultat.

Invandrarutredningen hade en positiv syn på enskilda förskolor och uttalade: I detta sammanhang bör beaktas den insats som görs av frivilliga organisationer som bedriver förskolor för barn från vissa minoritetsskolor med träning i hemspråket.

Också när det gällde enskilda minoritetsskolor på högre nivåer ansåg utredningen att fortsatt statsbidrag borde utgå till de skolor som hittills haft sådant. Den här frågan kommer herr Strindberg att senare beröra; jag vill ytterligare dröja något vid förskolan.

I Stockholms kommun behandlade barntillsynsdelegerade nyligen ett ärende rörande bidragsgivning till privata förskolor. Av de aktuella är tre skolor för språkliga, nationella och religiösa minoriteter. I tjänsteut-låtandet föreslås att S:t Eriks barnstuga, som är katolsk, skall få fortsatt bidrag – med motiveringen att det i det området är brist på barnstugeplatser. Men den judiska och den estniska lekskolan föreslås få sitt ekonomiska stöd indraget, för de ligger i områden där det finns barnstugeplatser. Sådan skulle alltså den egendomliga principen vara. Man är inte beredd att ta hänsyn till föräldrarnas önskan om en bestämd undervisning, inte heller till att dessa barn sedan kommer att placeras i den judiska Hillelskolan resp. den estniska skolan, varför en tillfällig placering i svensk lekskola måste bli helt förvillande.

Så här kommer alltså regeringens paroller om valfrihet att te sig i praktiken. Valfriheten får bara komma till stånd på majoritetens villkor, vilket inte är någon frihet. Att man bryter mot den UNESCO-konvention som regeringen själv har skrivit under bekymrar inte regeringen – man är ju så van att mästra andra, inte minst i utrikespolitiken.

Låt mig så gå över till en annan fråga, den om bidrag till föreningar och trossamfund. Det är glädjande att de nu skall få bidrag. Vi tycker emellertid från moderata samlingspartiets sida att de 1,6 milj. kr. som föreslås är för litet och att statsrådet borde ha följt upp invandrarut-redningens förslag om 2,5 milj. kr., vilket skulle kunna ske genom en omfördelning inom det totala anslaget.

I propositionen föreslås att invandrarverket skall ange de villkor som

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken.
m. m.*

skall gälla för att bidrag skall kunna utgå. Detta är något som oroar många minoritets- och invandrarorganisationer, som tycker sig orättvist behandlade av invandrarverket i den hittillsvarande verksamheten. Moderata samlingspartiet har i sin partimotion krävt att riksdagen skall få yttra sig över de principiella riktlinjerna när det gäller bidragsgivningen. Men utskottet delar inte den uppfattningen utan uttalar trosvisst att "med den sammansättning verkets styrelse har finns det anledning räkna med att olika intressen kommer att beaktas". Visst kommer jag väl att få framföra mina åsikter i styrelsen, men huruvida de kommer att beaktas är en annan fråga. Även här finns ju minoriteter.

Utskottet behandlar också invandrarverkets organisation m. m. Verkets styrelse har hittills haft till sitt förfogande en expertgrupp med representanter för olika statliga institutioner och verk. Denna expertgrupp föreslås nu bli avskaffad. Experter får i stället kallas från fall till fall.

Moderata samlingspartiet anser att expertgruppen bör finnas kvar men att medlemmarna bör få tillfälle att mer kontinuerligt än hittills följa styrelsens arbete. Denna uppfattning har även AMS, försvarsstaben och rikspolisstyrelsen, som hittills har haft representanter i denna grupp. Vi anser också att representanter för arbetsmarknadens parter, i detta fall LO och Arbetsgivareföreningen, bör ingå i denna expertgrupp eftersom vår invandring i stor utsträckning är arbetsmarknadsmässigt betingad. Härefter har vi stöd av riksrevisionsverket, som har ägnat invandrarverkets verksamhet på anpassningsområdet en noggrann granskning.

Så några ord om det s. k. invandrarrådet. Invandrarutredningen föreslog att ett rådgivande organ för invandrar- och minoritetsintressen skulle knytas till invandrarverket. Det borde bestå av 15 ledamöter, som skulle utses på förslag av organisationer bland invandrarna.

Propositionens förslag är att knyta ett invandrarråd till arbetsmarknadsdepartementet. Däri skall ingå företrädare för invandrarorganisationer, men också för statliga och kommunala instanser och arbetsmarknadens parter. Hur många ledamöter detta råd är tänkt att få sägs ingenting om, inte heller hur många invandrare som skall beredas plats där, men det kan väl bara bli några få representanter för de största organisationerna. Vi anser det för vår del principiellt felaktigt att förlägga olika rådsgrupper till departementen, där de är undandragna all parlamentarisk insyn.

Härmed har jag berört reservationerna 2, 8, 10 och 12 från moderata samlingspartiet, vilka fogats till inrikesutskottets betänkande nr 6.

Innan jag slutar vill jag emellertid ta upp en intervju med statsrådet Leijon som återfinns i invandrarverkets tidning Ny i Sverige nr 1 år 1974. Rubriken lyder: Man får aldrig bara klampa in. På en fråga om hur man skall hjälpa invandrarbarn ur den lojalitetskonflikt som ofta uppstår mellan föräldrarnas uppfattning och det svenska samhällets säger statsrådet: "Här tror jag att vi måste lägga en stor del av informationsbördan på skolan, på lärarna. --- Svenska lärare i svenska skolor har genom åren också ställts inför problembarn från hem där alkohol och

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

annat präglat barnens utveckling. Jag är en smula hoppfull – jag tror att den svenska skolans mångåriga erfarenhet av barns socialt trassliga uppväxtmiljöer gett lärarna inblick i en mycket likartad problematik.”

Det här är i sanning ett mycket märkligt uttalande för att komma från det ansvariga statsrådet. Menar verkligen statsrådet Leijon att man måste ha sysslat med alkoholister och deras problem för att förstå invandrares svårigheter i en kollision mellan skilda kulturer? Jag väntar med intresse på svaret.

Härmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till samtliga de reservationer vid inrikesutskottets betänkande nr 6 där representanterna för moderata samlingspartiet har sina namn.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Det talas ofta om de s. k. invandrarproblemen, och det är klart att det finns sådana i ganska rikt mått. Allt fler invandrare har av olika skäl styrt kosan till Sverige.

Det har varit en tillgång för företagsägare i större och mindre skala. Stora koncerner har hängt upp en betydande del av sin produktion just på de utländska invandrarna.

Många av dem som kommit har lockats till vårt land av falska förespeglingar, många har hamnat i en slumtillvaro, de har utnyttjats till bristningsgränsen, ofta för löner som har legat under dem som normalt betalas. Språklig och kulturell isolering har inte gjort deras tillvaro lättare.

Vi har vid upprepade tillfällen kritiserat regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna för att man inte med tillräckligt ansvar, med tillräcklig snabbhet och med tillräcklig handlingskraft har tagit itu med dessa frågor.

I propositionen 1975:26 understryks att invandringen skall vara reglerad även i fortsättningen och att arbetsmarknadsparternas inflytande över invandringen av utomnordiska arbetare skall bestå.

Vi delar denna mening. Storkapitalet skall inte ha möjlighet att ohämat och utan kontroll lösa sina arbetskraftsproblem genom ett cyniskt utnyttjande av utländska arbetare som hämtas hit när det passar de kapitalägande. Det måste alltså enligt vår mening vara samhällets skyldighet att se till att de utländska arbetarna får samma rättigheter och samma ställning och förutsättningar som andra arbetare. Det är också därför som vi i vår motion betonar att det måste finnas en grundläggande enighet mellan svenska arbetare och arbetare av annan nationalitet.

En god invandrapolitik handlar inte bara om att man skall söka tillgodose berättigade krav på likvärdiga ekonomiska och sociala villkor. Den handlar också om det kulturella arvet, och där utgör språket en väsentlig del.

På det området har det uppenbarligen skett framsteg i och med lagstiftningen om rätt till ledighet och lön för deltagande i svenskundervisning för invandrare. Det var utan tvivel ett steg i rätt riktning. Men på det här området, liksom på de flesta andra, finns det företagare som

försöker – på olika sätt – slingra sig undan lagfästa skyldigheter. Dit hör bl. a., vilket påpekas i vår motion, förekomsten av sådana överenskommelser på lokal nivå att språkundervisning ordnas, inte på betald arbetstid som avsett var, utan vid sidan av den ordinarie arbetstiden. Det var ju inte meningen, och det är angeläget att myndigheterna finner någon riktig form för att den lagfästa rätten till språkundervisning på betald arbetstid inte urvattnas utan att den får den form som ursprungligen var avsedd. Där har självfallet också fackföreningsrörelsen sitt speciella ansvar.

Det finns en annan sak som vi finner det angeläget att fästa uppmärksamheten på, nämligen att det förekommer en benägenhet att inte anställa invandrare som inte genomgått språkundervisning eller eljest tillägnat sig kunskaper i svenska språket. Det är också ett sätt att slippa undan företagens skyldighet att på betald arbetstid anordna språkundervisning för utländsk arbetskraft, som uppenbarligen är i behov därav.

Även det här är ett oskick som på något sätt måste stävjas.

Vi har i vår motion anvisat en möjlig väg, nämligen en generell avgiftsupptagning till belopp som bör täcka kostnaderna för den undervisning som här kommer i fråga. Vi säger också att det praktiska anordnandet av sådana kurser alternativt kan ligga på företagen eller på den lokala arbetsmarknadsmyndigheten. Avräkning på inbetalade avgifter och faktiska kostnader skulle, enligt vår tankegång, kunna ske från arbetsmarknadsmyndigheterna till de företag det gäller.

Utskottet avvisar tyvärr vårt skisserade förslag med en motivering som ger vid handen att man inte bemödat sig om att seriöst försöka tränga in i förslagets innebörd.

I det här sammanhanget vill jag använda några minuter för att ta upp ett par andra sidor av svenskundervisningen i övrigt för invandrare.

Vi vet att en stor del av invandrarna består av hemmavarande, inte förvärvsarbetande kvinnor. Där finns ett alldeles speciellt och uppenbart behov av svenskundervisning som på något sätt måste tillfredsställas. Jag tror att man kan säga att invandrarhustrurna just genom att de inte talar landets språk hamnar i en ännu svårare situation än männen. Männen är ute i produktionen, de har arbetskamrater som de kan kommunicera med så gott det går och de står ofta i en miljö där det finns andra landsmän, medan kvinnorna som är hemma ofta löper risk att hamna i total isolering just på grund av att de inte kan språket.

Här måste man alltså komma fram till någon form av uppsökande verksamhet mycket snabbt och i organiserade former. Inrikesutskottet erinrar i sin skrivning om att utskottet i anledning av utbildningsutskottets betänkande 1975:6 uttalat sig för att problemet med de icke förvärvsarbetandes undervisning snarast löses och att en utvärdering av den hittillsvarande försöksverksamheten skall ske så att ett handlingsprogram kan utarbetas och föreläggas riksdagen.

Vi noterar självfallet detta som positivt, men samtidigt finner vi att det här är en fråga som måste betraktas som så angelägen att något

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

dröjsmål inte får ske. Vi anser, som framgår av reservationen 5, att det handlingsprogram som tidigare beställts skall föreläggas riksdagen redan till hösten.

Ett av de problem som inte behandlas i propositionen hänger samman med att en persons modersmål inte alltid är statsspråket, vilket vi närmare utvecklar i vår motion. Det ger en skev bild bl. a. när det gäller behovet av undervisning. Den nuvarande grunden för beräkningen av antalet språklärare är enbart antalet utländska medborgare av ett visst medborgarskap och därför kommer vissa grupper att hamna utanför. Vi har i vår motion anfört möjligheten att man i folkbokföringen registrerar inte bara medborgarskapet utan också nationalitet och modersmål.

Vi hävdar också med tanke på de språkliga minoriteternas storlek att vissa språk i paritet med tyskan och franskan bör bli tillvalsämnen i grundskolan och utgöra B- eller C-språk på gymnasiet.

Det finns några stora språkliga minoriteter i Sverige. Dit hör finländarna vilkas språk borde kunna bli aktuellt, och dit hör serbokroaterna, för att ta ett par exempel. I sammanhanget vill vi också betona att vi sedan länge ansett det vara självklart att exempelvis finskan, som är modersmål i bl. a. Tornedalen, bör komma i fråga som del av undervisningen för finsktalande barn i dessa bygder – detta sagt närmast som en parentes.

I vår första reservation har vi tagit upp frågan om folkpensioneringen för invandrarna, vilken ännu inte har lösts på ett tillfredsställande sätt. Det handlar också om rätten till förtidspension, som självfallet på samma grunder bör kunna tillfalla invandrare.

Utskottet hänvisar till pågående utredning. Vi anser att förslag i denna fråga skall kunna läggas fram redan till hösten.

Jag vill slutligen ägna några ord åt frågan om rösträtten.

Vänsterpartiet kommunisterna har under lång tid kämpat för rösträtt åt invandrarna. Kampen har nu gett resultat så till vida att den rättigheten kommer att bli tillämpad vid 1976 års kommunala val. Vi noterar det med tillfredsställelse som ett steg i demokratisk riktning och som ett understrykande av att opinionsbildning och kamp ger resultat.

Men vi ställer oss också frågan varför man stannar vid den kommunala rösträtten. Det är lika logiskt att frågan om rösträtt för invandrare vid de allmänna valen löses, och vi hemställer därför om förslag även i den frågan. En sådan åtgärd måste ses som den naturliga följden av att man kommer att ge invandrarna rättighet att rösta i kommunala val. Deras rätt till medinflytande får inte stanna vid de kommunala församlingarna.

Vi har i vår motion tagit upp en rad mycket angelägna frågor. Vänsterpartiet kommunisterna tycker det är viktigt att man gör allt för att jämställa de stora invandrargrupperna med övriga i Sverige boende – på alla områden.

Invandrarproblem finns inte bara i Sverige utan i åtskilliga andra europeiska länder. De har skapats genom att många människor i sitt hemland har haft outhärdliga förhållanden, framför allt genom att sysselsättningen där inte har kunnat garanteras.

Den svenska industrin och storkapitalet har profiterat på detta och öppnat fabriksportarna utan att sociala och kulturella förhållanden varit ordnade på ett tillfredsställande sätt.

På senare år har vissa framsteg gjorts, främst på grund av den opinion som utvecklats. Men ännu återstår mycket att göra. Sverige bör verkligen ta chansen att bli ett exempel på hur man kan satsa för att låta invandrare behålla sin egen identitet och sin egen kultur och hur man ekonomiskt och socialt kan garantera dessa stora arbetargrupper förhållanden som är likvärdiga med övriga löntagares.

Det hänvisas i inrikesutskottets betänkande till olika pågående utredningar. Vi tycker att man på några områden bör gå snabbare fram än vad man tydligen avser att göra. På de punkterna har vi reserverat oss i utskottets betänkande nr 6.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1, 4, 5, 7 och 9.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Jag tror att det för många av oss är svårt att riktigt sätta oss in i invandrarnas situation. För oss som har en i det stora hela invand miljö att bygga vår tillvaro på ter sig det mesta i vår omgivning naturligt och självklart. Så är det självfallet inte för invandraren, som med olika bevekelsegrunder lämnar sin hemmiljö och som i den nya, främmande miljön skall söka finna fotfäste för att så småningom bli fast etablerad i sin nya omgivning, sitt nya hemland.

Att bli välkomnad och accepterad innebär inte i sig själv att främlingskapets alla problem är lösta, men självfallet är vår attityd som värde nation för invandrarna av stor betydelse för att en god grund skall kunna läggas för den fortsatta vistelsen i vårt land. Här gäller det verkligen att arbeta för att genomsyra hela vårt samhälle med en positiv inställning till andra nationaliteter och andra folkgrupper. Det räcker således inte med att bara ta avstånd från nedvärderande attityder gentemot invandrare och minoritetsgrupper, utan vi måste också aktivt motarbeta sådana yttringar.

Mot den bakgrunden ter sig det mål för invandrarpolitiken som propositionen 1975:26 beskriver och som återges i utskottets betänkande inte särskilt revolutionerande. Trots detta finns det dock anledning att ge sin anslutning till beskrivningen av målen om jämlikhet, valfrihet och samverkan.

Från folkpartiets sida har vi i olika sammanhang framhållit att den anpassning som fordras för att ett varaktigt boende i vårt land inte skall utgöra något hinder för att invandrarnas kulturella avvikelser skall ses på annat sätt än som ett berikande och ett välkommet inslag. Men givetvis skall också invandrarna själva få välja i vilken utsträckning de önskar bevara sin identitet och i vilken utsträckning de önskar gå upp i en svensk kulturell identitet.

Detta är i och för sig uttryck för såväl tolerans som önskan om ge-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

menskap mellan invandrarna och vårt eget folk. Det bästa uttrycket för solidaritet med invandrarna är väl att vi i vårt land vägrar att se och uppfatta invandrarna som gästarbetare. Vi anser tvärtom att invandrarna skall ges samma trygghet som tillförsäkras alla medborgare i vårt land. Även om dessa saker inte är kontroversiella, kan det ändå finnas anledning att i det här sammanhanget understryka detta.

I övrigt vill jag, herr talman, kort beröra några frågeställningar som aktualiserats i folkpartimotionen 1962 med anledning av propositionen om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken.

I fråga om arbetsmarknadssituationen råder också enighet om att invandringen även i framtiden bör vara reglerad, inte minst för att kunna ge en så meningsfull sysselsättning som möjligt både för invandrarna och för arbetssökande i vårt eget land.

När det gäller arbetslöshetsförsäkringen är det givetvis riktigt att invandrarna, som det framhålls i utskottets skrivning, får tillhöra arbetslöshetskassan på samma villkor som den svenska arbetskraften, men med hänsyn till de problem som kan hänga samman med kvalifikationsregler och annat är det angeläget att sådana frågor tas upp av den arbetande arbetslöshetsutredningen. Det är också angeläget att denna utredning arbetar så snabbt som det över huvud taget går. Riksdagen har på förslag från folkpartiet tidigare fattat principbeslut om införande av en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Då gäller det givetvis att utredningen snart blir färdig så att eventuella problem som finns för invandrarna också blir lösta. Vi har från folkpartiets sida oupphörligen fört fram detta krav, och jag vill därför i detta sammanhang ytterligare understryka behovet av att riksdagen snart får möjlighet att ta slutlig ställning till frågan om en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Samma förhållande synes mig också råda när det gäller folkpensionsfrågan. Även här är det angeläget att pensionsutredningen snarast kommer med ett förslag.

Som framhålls i vår motion är de för invandrarna aktuella frågorna i första hand sådana som rör utbildningen och då särskilt utbildningen i svenska språket. Sedan riksdagen vid ett par tillfällen begärt att regeringen skall lägga fram förslag till åtgärder för att förbättra svenskundervisningen även för icke anställda invandrare, är det vår förhoppning att dessa begärda åtgärder omgående kommer att vidtas.

I propositionen förordas att bidrag till invandrare och minoritetsorganisationer skall kunna utgå efter vissa givna regler. Därvidlag förutsätts också att även olika trossamfund skall kunna inräknas bland de organisationer som har möjlighet att få sådant bidrag. Dessa bidrag fyller självfallet mycket angelägna behov, och vi vill för vår del understryka vikten av att bidragen inte blir detaljreglerade utan att de ger de organisationer som får sådana projektbidrag möjlighet att låta lokala initiativ och idéer komma till uttryck. På så sätt kan menar vi, värdefulla erfarenheter vinnas och projektverksamheten få en vidare utformning.

När det gäller medborgarskapsfrågan framhåller utskottet att den f. n.

bereds inom arbetsmarknadsdepartementet och att den enligt departementet bör diskuteras inom ramen för det nordiska samarbetet innan något förslag framläggs. Från folkpartiets sida har vi tidigare under flera år i motioner begärt en översyn av reglerna för svenskt medborgarskap. Det är önskvärt att kravet på vistelsetid i vårt land sänks för erhållande av medborgarskap. Vj förutsätter att den nämnda beredningen kommer med ett förslag snarast.

I fråga om de reservationer som från moderathåll avlämnats i anslutning till betänkandet och som tidigare berörts i debatten vill jag bara helt kort framhålla att vi från vårt håll inte har kunnat ansluta oss till dessa vare sig det gällt frågan om enskilda förskolor eller ålderdomshem eller minoritetsskolor. Orsaken är att vi anser att dessa krav inte står i överensstämmelse med målsättningen för invandrapolitiken när det gäller att skapa såväl tolerans som gemenskap mellan invandrargrupperna och vår egen befolkning.

Till sist, herr talman, några ord om invandrartidningarna.

Vi har i ett särskilt yttrande framhållit att vår principiella inställning är att även tidningar på andra språk än svenska bör omfattas av det allmänna presstödet och således kunna få bidrag genom presstödsnämnden. Men som utskottet framhåller ankommer det inte på inrikesutskottet att bereda frågor som rör allmänna presstödet. Därför har utskottet inte gått in på dessa frågor. Vi har med vårt särskilda yttrande givit vår anslutning till den reservation som är fogad vid konstitutionsutskottets betänkande och som för vår del kommer att tas upp av Per Ahlmark i den fortsatta debatten.

Samtidigt är det givetvis klart att andra publikationer som riktar sig till invandrare och minoritetsgrupper och som inte omfattas av presstöds-kungörelsens bestämmelser, kan förtjäna stöd från samhället. Och därför har vi anslutit oss till utskottets förslag om ett ökat projektstöd till sådana publikationer. När den försöksverksamhet som utskottet förordar är slut, finns det enligt vårt sätt att se också anledning att pröva i vilken utsträckning publikationer av detta slag bör stödjas genom anslag över invandrarverket, eller om stödet bör kanaliseras genom annan statlig nämnd. Men till detta finns det anledning återkomma när den föreslagna försöksverksamheten skall utvärderas, och därför har vi anslutit oss till utskottets ståndpunkt.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till inrikesutskottets betänkande.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Det kunde i en sådan debatt som vi för i dag vara frestande att göra en historisk återblick på Sverige först som ett utvandrarnland under nära hundra år, från 1850–1950, och därefter som ett invandrarnland, vissa år i mycket betydande grad. Under denna tidsperiod har Sverige utvecklats från ett fattigland till ett av världens större industriländer, och under socialdemokratisk ledning har vårt land byggt upp ett socialt

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

välståndsmönster, kanske det bästa i hela världen.

Om man gjorde den här historiska återblicken skulle man också finna att flyttningsmönstret för människor alltid är detsamma, nämligen att det egna landet inte kan ge dem den försörjning och den frihet som de eftersträvar dels för sig själva, dels för sina anhöriga. Människor söker trygghet och arbete, trots att utvandring alltid innebär ett uppbrott från den miljö man är van vid till någonting fullständigt okänt. Omställningsproblemen blir stora.

Vilhelm Mobergs böcker om hur de svenska utvandarna upplevde sin första tid i Amerika är jag övertygad om att de flesta av riksdagens ledamöter har läst, och jag hoppas att vi som sitter här och även alla andra i Sverige har lärt sig någonting av dessa böcker när det gäller vårt umgänge med och vår syn på dem som under de senaste 30 åren har kommit till Sverige och har bosatt sig här.

Det är inte lätt att möta en ny miljö och ett främmande språk, särskilt om man dessutom har dålig skolunderbyggnad, såväl teoretisk som praktisk. Ett välfärdsland som Sverige har därför skyldighet att vidta åtgärder för att underlätta invandrarernas villkor, inte bara under den första tiden, och också ge dem möjligheter att bevara sin kultur och sin särart i framtiden.

Bakgrunden till de förslag som skall behandlas här i dag går tillbaka till motioner i det gamla riksdagshuset 1967 av herrar Björk i Göteborg och Torsten Hansson i första kammaren och av herrar Kellgren och Johansson i Trollhättan i andra kammaren. Tiden rinner i väg, och det finns inte mer än en av dessa ledamöter kvar i riksdagen nu. Men jag tror att herr Johansson i Trollhättan är ganska nöjd med resultatet.

Jag blev ganska förvånad när fru Diesen här talade om att propositionen bara var en läpparnas bekännelse och ingenting annat. Om det hade funnits någon konsekvens i fru Diesens påstående borde hon ha gjort vissa exemplifieringar, för fru Diesen menar väl ändå inte på fullt allvar att skillnaden mellan en läpparnas bekännelse och en verklig insats för invandrarerna ligger i de reservationer som moderata samlingspartiet har fogat till utskottsbetänkandet och som gäller bidrag till enskilda förskolor, ålderdomshem och minoritetsskolor, omfattningen av verksamhetsbidrag till organisationer och vidare invandrarrådet och forskningen. Om det hade varit någon mening med fru Diesens tal här om att invandrapolitiken inte bara skall vara någon läpparnas bekännelse borde hon dels ha motionerat, dels följt upp sina krav i reservationer. Nu sade hon ingenting mer än just detta, och jag blev verkligen förvånad. Alla de som tillhört invandrarutredningen med undantag av fru Diesen är ganska nöjda med det här resultatet, även om inte alla önskemål blir tillgodosedda. Vi skall emellertid komma ihåg att det också finns ett kulturavsnitt i dessa sammanhang. Detta sagt som en parentes.

Riksdagen beslöt enhälligt 1967 att skriva till regeringen och begära en utredning. Enigheten kring invandrarfrågorna har också präglat riksdagsbehandlingen under de år som gått sedan 1967. I den nya riksdagen

har icke förekommit några reservationer under de gångna åren när det gällt anslagsberäkningen. Invandrarutredningen tillsattes 1968 och avlämnade sitt slutbetänkande 1974. Efter sedvanlig remissbehandling har vi i dag att behandla propositionen 26 och som en följd därav inrikesutskottets betänkande nr 6. Vi skall komma ihåg att allt under den här tiden – jag tror att det var herr Lövenborg som också påpekade det – inte har legat stilla. Vi har bl. a. fått svenskundervisning för invandrare på betald arbetstid.

I dag skall vi ta ställning till de övergripande målen för vår framtida invandrar- och minoritetspolitik. Jag skall inte gå in närmare på detta ämne, då föredragande statsrådet fru Leijon kommer att hålla ett anförande här och jag tar för givet att hon kommer att beröra de målen för invandrapolitiken. Jag vill bara peka på ett par saker.

För det första skall invandringen även i framtiden vara reglerad. Det tror jag är viktigt, och jag hälsar med glädje herr Ekinges anförande, där han gjorde klart att folkpartiet nu fullständigt sluter upp på vår sida. Skall vi kunna ge invandrarna en riktig och god start i vårt land i fråga om såväl arbete som bostad och övrig social service, måste vi försöka slussa invandrarna via arbetsförmedlingen så att de har ett jobb när de kommer hit.

För det andra skall invandrarna få möjlighet att välja mellan att aningen helt gå upp i det svenska samhället eller att bevara sin egen kulturella och språkliga identitet.

Min uppfattning är att båda dessa saker är viktiga när det gäller vår framtida invandrar- och minoritetspolitik.

Jag skall nu, herr talman, gå över till att tala litet om de reservationer som finns fogade till betänkandet och de yrkanden som här har framställts. Kanske någon i kammaren tror att den enighet som jag förut talade om har brutits, men min uppfattning är – och jag tror att den delas av de flesta – att i fråga om den principiella inriktningen råder enighet. Detta grundar jag dels på att reservationerna trots allt endast berör separata frågor, dels på att ingen reservation är underskriven av mer än ett parti. Socialdemokraterna, centerpartiet och folkpartiet står bakom betänkandet i dess helhet. Det är inte ofta en så stor proposition som denna får en sådan anslutning. Jag tycker det är bra att det råder enighet. Invandrarna bör inte bli ett slagträ i den politiska debatten. Om de blir det – jag kanske i fru Diesens anförande skymtade något av detta – så tror jag att det blir sämst för invandrarna och minoritetsgrupperna, och jag tycker att även moderatpartiet skall tänka på det ibland.

Innan jag direkt går in på reservationerna vill jag också säga att vi har under utskottsbehandlingen gjort en ändring när det gäller anslagsposten Åtgärder för invandrare. Den har höjts med 700 000 kr., dels på grund av att Stiftelsen Invandrantidningens budget visar att det – om tidningen skall kunna ges ut i samma omfattning som hittills – behövs ett ökat anslag med 300 000 kr., dels därför att vi utökat möjligheterna

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

att ge anslag även till tidningar som utges i Sverige. Jag tycker att när det gäller tidningar skall invandrarna ha möjlighet att ha ett inflytande över hur anslagen fördelas, och det blir ju nu möjligt även beträffande tidningar av dagskaraktär. Jag blev litet förvånad av herr Ekinges anförande, för jag har inte på något sätt uppfattat utskottets skrivning som att vi bara skulle ge anslag till tillfälliga tidskrifter och dylikt utan även till de tidningar som jag här har talat om.

När det gäller reservationerna kommer jag inte, herr talman, att beröra reservationerna 3, 6 och 9, dessa kommer herr Andreasson att behandla senare i debatten. Jag skall börja med reservationerna i den ordning som de finns i utskottsbetänkandet. Jag börjar med reservationen 1, där vänsterpartiet kommunisterna kräver att det redan till hösten skall läggas fram förslag om att invandrarna skall ha rätt till samma pensionsförmåner som den europeiska konventionen innefattar.

Invandrarnas rätt till folkpensioner har successivt förbättrats, men en hel del problem återstår att lösa, och det har uppdragits åt pensionskommittén att ta upp dessa frågor. Frågan är inte alldeles okomplicerad. Det sammanhänger med att folkpensioneringens konstruktion innebär att pension – till skillnad från vad fallet är i de flesta andra länder – utgår även till den som inte är förvärvsarbetande. Uppfyller man ålders- och medborgarvillkoret eller har man vistats en viss tid här i Sverige, utgår pension. Men det fordras regler om viss anknytning till Sverige för att utländska medborgare skall få rätt till svensk folkpension. Regler av denna typ måste övervägas ytterligare. Detsamma gäller rätten till export av folkpension.

Konventionsförhandlingar måste också föras ty det gäller att även tillförsäkra svenska medborgare i andra länder rätt till pension i respektive land i lika mån som vi är beredda att ge icke svenska medborgare boende i Sverige rätt till pension här. Det är någonting jag tycker man skall ta hänsyn till och som pensionskommittén verkligen får ta upp.

I reservationen 2 följer moderata samlingspartiet upp sin partimotion om statsbidrag till enskilda förskolor, och fru Diesen har också talat om det här. Jag tycker att det är en fråga som måste ses i ett större sammanhang, men det här är ju moderaternas linje, och den är väl ideologiskt betingad. Vi skall gärna föra en stor debatt om detta, men jag tror inte att jag lyckas övertyga fru Diesen om felaktigheten i moderaternas förslag. Att hon inte lyckas övertyga mig, det är jag absolut säker på. Ty vad innebär separata förskolor i det här sammanhanget? Jo, att vi får en segregation redan från barnåren. Man kan tala om valfrihet i detta sammanhang. Men vad har barnet för valfrihet i detta fall? Det blir ju föräldrarna som väljer, och kanske är det ett val som blir till förfång för barnet hela livet och kan medföra isolering. Nej, min och utskottets uppfattning är att vi inom ramen för samhällets skolor bygger in möjligheter till olika aktiviteter. Fru Diesen hänvisade här till invandrarutredningen och citerade ett stycke ur dess betänkande.

Men jag tycker att det är ganska viktigt att i riksdagens protokoll läsa in det som stod före det fru Diesen citerade. Och nu läser jag ur invandrarutredningen:

”Kravet att förskolan skall utveckla barnens kunskaper i sitt modersmål innebär att barn av samma nationalitet bör samlas i tillräckligt stora grupper. Även om så sker är dock i många kommuner antalet barn från mindre invandrargrupper så litet att en effektiv träning i barnens modersmål inte kan anordnas med hänsyn till lärartillgången och kostnaderna. I de fall det är möjligt bör man söka lösningar av detta problem genom interkommunala överenskommelser.

I detta sammanhang bör beaktas den insats som görs av frivilliga organisationer — — —”, dvs. man bör när det gäller interkommunalt arbete beakta de insatser som gjorts och den kunskap som inhämtats.

Jag tror det är viktigt att slå fast att det är samhället som skall klara detta. Barnen får inte bli isolerade, men de skall ha möjlighet att få undervisning i sitt eget modersmål.

Reservationen 4 från vänsterpartiet kommunisterna tar upp frågan hur man skall finansiera den svenskundervisning som bedrivs i dag. Herr Lövenborg sade här att man föreslår en generell avgift. Herr Lövenborg menar att utskottet inte seriöst försökt tränga in i förslaget. I så fall har ju herr Lövenborg nu möjlighet att ge oss de upplysningar som vi aldrig fick när vi behandlade ärendet i utskottet. Hur menar herr Lövenborg att det skall gå till när länsarbetsnämnderna i samråd med fackföreningarna skall besluta om uttagningsprocent och om vilka företag som skall betala undervisningen? Det är ju de företag som har eller har haft invandrare anställda som enligt reservationen skall betala dessa avgifter. Det måste ju bli fråga om något slags regionalt beskattningssystem. Och hur skall det bli med statliga och kommunala företag i länen? Det är ju länsarbetsnämnderna som föreslås sköta finansieringen.

Det skulle vara intressant att få en förklaring här i kammaren hur vänsterpartiet kommunisterna har tänkt sig att ett system enligt reservationen skall byggas upp.

Jag vet att det varit svårt att få i gång svenskundervisningen. Vi är inte alls nöjda med den. Men att riva ned ett system som vi har i dag skulle verkligen inte vara bra, utan vi måste jobba vidare med den ordning vi har och försöka effektivisera verksamheten. De problem som herr Lövenberg tog upp är vi alla medvetna om.

Vi är också medvetna om de problem som tas upp i reservationen 5. Det gäller svenskundervisning för hemarbetande. Riksdagen har, som herr Lövenborg påpekade, redan begärt att regeringen skall lägga fram ett samlat program. Beträffande uppsökande verksamhet finns det i sakfrågan inga delade meningar, men vi har i dag vissa svårigheter. Det gäller att få kvinnorna och även många män motiverade för att lära sig svenska. Det behöver vi alla hjälpa till med.

Detsamma gäller vänsterpartiet kommunisternas reservation 7 om hemspråkundervisningen i skolorna. Möjlighet att få sådan undervisning

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

finns redan, och i en särskild utredning övervägs möjligheterna till förbättringar.

Beträffande frågan om inregistrering av språktillhörigheten så håller statistiska centralbyrån på med en undersökning. Därför tycker jag att reservationen på den punkten är onödig.

En reservation som inte bara skall vara en läpparnas bekännelse utan skall visa att man verkligen vill göra något är reservationen 8 från moderata samlingspartiet om verksamhetsbidrag.

Är det möjligt, fru Diesen, att så här i början ögonblickligen spika att de eller de talen är de absolut riktiga vid fördelningen av anslagen under denna punkt?

Vi i utskottsmajoriteten tycker att vårt förslag är lämpligt att starta med. Sedan får man väl se hur anslaget bör fördelas i fortsättningen.

I reservationen föreslås också att fördelningsreglerna skall bestämmas av riksdagen. Det tycker jag är mycket oklokt. Vad blir följderna av det för en ny verksamhet av detta slag? Om vi tar ett beslut här i riksdagen och det visar sig att reglerna behöver ändras, måste man helt enkelt i proposition eller motionsvägen komma tillbaka med förslag till ändring. Om reservationen skulle gå igenom innebär det dessutom att vi skall behandla den här frågan till hösten och spika reglerna, och ingen organisation kan få något bidrag förrän framåt jultiden. Jag är inte principiell motståndare till julklappar i det här sammanhanget, men tror inte fru Diesen också att invandrarorganisationerna behöver ha bidrag före december månad och att utskottets och propositionens förslag är det bästa?

När det sedan gäller invandrarrådet kan man också ha olika uppfattningar. Själv har jag blivit övertygad om att det förslag som finns i propositionen är det bästa – att man skall knyta invandrarrådet till arbetsmarknadsdepartementet. På det sättet kan invandrargrupperna och arbetsmarknadens parter – kommunala och andra – föra fram sina synpunkter direkt till ett politiskt organ, i detta fall ett statsråd, och snabbt få gehör för sina uppfattningar och få dem under diskussion. Invandrarverket har ju möjligheter att kalla expertgrupper eller anlita sakkunskap efter en bedömning från fall till fall, och det kan inte vara frågor av den storleksordning som fru Diesen vill göra gällande i sitt inledningsanförande.

Jag har också svårt att förstå reservationen 11 angående forskningen. Det måste vara viktigt att göra forskningsresultaten tillgängliga för beslutsfattarna och att få till stånd ett ömsesidigt utbyte mellan forskning och samhälle. I detta sammanhang ställer man sig frågande till varför moderaterna aldrig har reserverat sig mot anslag till exempelvis EFA och ERU. Alla har varit eniga om att dessa båda organ verkligen har plockat fram forskningsresultat av mycket stor betydelse när det gäller att bedöma t. ex. vår framtida regionalpolitik. Låt oss få ett liknande organ för invandrarforskning. Jag är övertygad om att det blir till gagn för invandrarna och minoritetsgrupperna i detta sammanhang.

Med detta, herr talman, har jag gått igenom reservationerna och lagt

fram några synpunkter på propositionen och inrikesutskottets betänkande. Jag är övertygad om, och det är också min förhoppning, att det beslut vi om en stund skall fatta kommer att bli till gagn för invandrarna och minoritetsgrupperna. Men jag är också lika övertygad om att sista ordet beträffande denna politik inte sägs i dag. Det behövs förbättringar och ändringar innan vi får det samhälle som vi talar om, som skall ge alla möjlighet att trivas, leva sitt eget kulturella liv och vara en del av det svenska samhället med bibehållen identitet.

Jag yrkar, herr talman, med det anförda bifall till inrikesutskottets hemställan, vilket innebär avslag på samtliga reservationer.

Fru DIESEN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det blir bara möjligt att ta upp några av de punkter som herr Fagerlund berörde.

När det först gällde verksamhetsbidragen frågade han om det är möjligt att spika en summa. Jag vill erinra om att invandrarutredningen var enhällig när den kom fram till förslaget 2,5 miljoner.

När det gäller invandrarrådet tycker vi att det är principiellt felaktigt att lägga det i departementet. Utskottet säger att det är av värde för intressenterna att få framföra sina åsikter i ett organ knutet till departementet. Men jag frågar: Vilka intressenter, hur många, vilken fördelning mellan olika kategorier? Vi tycker att det hela är vagt. Eftersom invandrarverket nu enligt majoritetens åsikter skall dra upp riktlinjer och fördela bidrag tycker vi att verket också bör ha invandrarrådet till hjälp.

Vidare erinrar herr Fagerlund om invandrarutredningens tillkomst och åberopar vissa socialdemokratiska motioner, som väcktes i den gamla riksdagen. Men han utslöt högerpartiets omfattande partimotion från 1968, som väl också låg till grund för utredningens tillkomst. Sedan frågar herr Fagerlund: Vad är då skillnaden mellan läpparnas bekännelse och en verklig insats för invandrarna enligt moderata samlingspartiets uppfattning? Jo, det är förekomsten av en verklig valfrihet, utan något inslag av samhällsbeslut över huvudet på människor.

Herr Fagerlund sade i sin allmänna inledning att flyttmönstret alltid är detsamma. Det skulle vara de ekonomiska villkoren som är avgörande. Men Billy Ehn har i sin mycket intressanta doktorsavhandling Sötebrödet, om jugoslavien vid ett dalsländskt pappersbruk, visat att det är ett stort antal i varandra invävd motiv bakom invandrarernas beslut att flytta. Det är många personliga ställningstaganden som ligger utanför det rent ekonomiska området.

Vidare säger herr Fagerlund att det vore frestande med en historisk återblick, och jag skulle också vilja göra en sådan när det gäller skolfrågan. Jag vill t. ex. erinra om den utredning, Skolgång borta och hemma, som gjordes på 1960-talet och där bl. a. socialstyrelsens och skolöverstyrelsens representanter i utredningen uttalade, att samhället endast borde tillvarata samhällets intressen och barnens behov och rättigheter, även om de skulle stå i konflikt med föräldrarnas önskemål. Detta uttalande kontrasterar

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

klart mot de internationella konventioner där det sägs att barnets bästa skall vara rättesnöret för dem som är ansvariga för dess undervisning och fostran. Detta ansvar vilar i första hand på föräldrarna.

Herr LÖVENBORG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det kan visst vara av intresse att då och då ägna några stunder av eftertanke åt de utvandrare, som en gång i tiden flyttade från Sverige till USA, men det har kanske inte så stor aktualitet för denna debatt, eftersom det sedan dess har gått så många månvarv.

Herr Fagerlund tog mer eller mindre seriöst, om jag så får säga, upp många av de förslag vi har ställt. Han nämner exempelvis att frågan om pensionen inte är okomplicerad. Det kan vi hålla med om, men den är angelägen och vi tycker också att den är brådskande.

Jag anser nog att utskottet liksom herr Fagerlund litet väl lättvindigt går förbi en del av våra förslag. Det gäller t. ex. frågan om kollektiv avgiftsupptagning av företagen för anordnande av svenskundervisning på betald arbetstid. I utskottets betänkande heter det:

”Utskottet kan inte biträda motionsförslaget. Detta är oklart till sin innebörd. Det framgår exempelvis inte om motionärerna tänkt sig en arbetsgivaravgift som skall belasta alla företag eller om avgiften endast skall avse vissa företag och på vilka grunder urvalet i så fall skall ske.”

Det verkar faktiskt som om varken utskottets ledamöter eller herr Fagerlund har läst motionen. Där säger vi nämligen: ”Urvalt av företag vilka kan bedömas komma i fråga — — bör det ankomma på den lokala arbetsmarknadsmyndigheten att företa.” Hur kan man då i utskottets betänkande skriva, att det inte framgår om motionärerna tänkt sig att en arbetsgivaravgift skall avse alla företag? Vi säger ju att det bör ske ett urval.

Då frågar herr Fagerlund vilka företag som skall utväljas. Ja, på vissa platser finns det ju företag med ett stort inslag av utländsk arbetskraft. Det måste då vara naturligt att låta de företagen komma med i ett sådant urval. Vi har alltså begärt att frågan prövas av den utredning som redan arbetar.

Sedan kommer man fram till detta med de icke förvärvsarbetande kvinnorna. Här uttalas förståelse för deras problem, men vi anser att det brådskar och att man kan lösa frågan utan att avvakta vidare utvärderingar. Vi vet att det sitter invandrarkvinnor i nästan fullständig isolering, och så får det inte vara.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Först till fru Diesen: Beslutet om den här utredningen fattades 1967 på grund av de motioner som jag talade om i mitt första anförande. Jag har inte forskat i om dåvarande högerpartiet kom med någon motion i efterhand, men det är mycket möjligt. Jag tänker inte ta upp skolfrågorna till någon stor debatt här och lämnar därmed fru Diesens senaste inlägg.

Herr Lövenborg säger att det kan vara intressant att tala om utvand-
rarna men att den frågan inte hör hit. Jag nämnde dem, herr Lövenborg,
bara av det skälet att med detta perspektiv borde många i Sverige ha
lärt litet om hur svenskarna en gång blev mottagna och därför icke göra
om samma missgrepp som de kanske fick uppleva när de utvandrade.
Det var enbart från den synpunkten jag tog upp saken.

Pensionsfrågan skall jag inte beröra, utan jag går över till frågan om
den kollektiva avgiften för undervisning. Vi skriver i betänkandet att
det är oklart hur urvalet skulle ske, och det kanske vi har gjort helt
enkelt därför att vi har tyckt att förslaget var konstigt och velat ge en
möjlighet att komma ur motionen. Men efter diskussionen i utskottet
återkommer nu vpk och säger i reservationen 4: "Arbetsgivaren som
har eller tidigare har haft anställda invandrare bör debiteras en särskild
avgift för att täcka undervisningskostnader. Dessa avgifter skall sedan
finansiera dels löner för utbildningsdeltagare, dels undervisningskost-
nader. Länsarbetsnämnderna skall i samarbete med de fackliga organi-
sationerna besluta om avgiftsuttag och undervisningens anordnande."

Det är detta som vi tycker verkligen är konstigt, för det innebär utan
tvivel en beskattningsrätt för länsarbetsnämnderna i varje län. Där man
har många invandrare beslutar man kanske att uttaget blir 1 % för vissa
företag – eller skall man kanske också differentiera uttaget efter hur
många invandrare ett företag har haft? I ett annat län med få invandrare
– t. ex. Gotland – kanske uttaget blir 0,002 %. Det är ett omöjligt system,
herr Lövenborg, och det är det som vi vänder oss emot.

Herr LÖVENBORG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag är inte alls övertygad om att det är ett omöjligt system.
De företag som självfallet måste komma i fråga är sådana som har in-
vandrare, och att hitta ett riktigt procenttal kan inte vara oöverkomligt
från förnuftsmissig synpunkt. Vi har ju i vår motion enbart begärt att
man skall pröva den här möjligheten och skisserat en lösning – det kanske
finns andra. Vad som står klart är emellertid att det nuvarande tillståndet
inte är tillfredsställande och att man måste komma fram till en annan
modell, och det är framför allt det som vi har velat aktualisera. Jag
tror som sagt inte att den tanke vi för fram är helt orealistisk.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Det föreliggande utskottsbetänkandet och propositionen
26 upptar frågor som under lång tid har varit föremål för utredning och
som behandlats i många motioner från alla partier under årens lopp.
Vissa reformer har under senare år genomförts, vissa reformer återstår
efter riksdagens beslut i dag i det ärende som vi nu behandlar.

Ett lands invandrings- och minoritetspolitik är en viktig fråga i dagens
värld. Många människor – de kan räknas i miljoner – är på flykt eller
söker försörjning utanför sitt hemlands gränser. Invandring och utvand-
ring påverkar den ekonomiska utvecklingen i resp. länder. Invandringen

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

kan stimulera en expansiv ekonomi men kan också vara en påfrestning för en ekonomi av annat slag. Invandring ställer i vissa fall stora krav på samhällsinvesteringar, särskilt om målsättningen är likabehandling av landets egna invånare och invandrare. Därvid får man inte förbigå kulturpolitiska insatser. Som tidigare har sagts här betyder en omplantering till ett nytt land – i många fall till en ny kultur – omvälvningar för de flesta människor.

Propositionen nr 26 sammanfattar målen för invandringspolitiken i jämlikhet, valfrihet och samverkan. Det innebär i princip likaberättigande socialt, ekonomiskt och kulturellt med svenska medborgare. Invandringen till vårt land skall vara reglerad, och fackföreningarna skall ha stort inflytande på tillståndsgivningen.

Det finns nu, tycker jag, anledning att erinra om förhållandena för ungefär tio år sedan. Då förekom varje år motioner om en fri invandring. Enligt vår mening är en reglerad invandring en föutsättning för att vi skall kunna leva upp till de målsättningar som vi har i fråga om likaberättigande och likabehandling av invandrare och svenska medborgare.

I likhet med andra talare vill jag uttala tillfredsställelse över den stora uppslutningen kring principerna och målen för vår invandringspolitik. Jag tror inte att de tolv reservationerna jävar påståendet att det är en mycket stor politisk uppslutning bakom principerna och målen för den föreslagna invandringspolitiken.

I vad gäller moderaterna uppfattar jag dem på det sättet att de i princip accepterar målen men att de i vissa fall vill gå andra vägar. Moderaterna har i den här frågan åsikter som vi från vårt håll inte kan dela. Enligt vår mening innebär moderaternas förslag i vissa fall risker för grupp-bildningar och isolering och risker för att man inte stimulerar till kontakter mellan svenskar och invandrare. Detta är mycket viktigt när det gäller att få ett gott förhållande mellan dessa grupper. Vpk-reservationerna tar i vissa fall upp frågor som senare kommer på riksdagens bord.

Centerns principiella inställning i invandringsfrågor är att det är viktigt att samhället underlättar kontakterna på alla områden mellan invandrare och landets egna invånare. Därigenom ökas möjligheterna till förståelse och samförstånd.

Propositionen liksom utskottsbtänkandet tar upp en rad konkreta samhällsområden varigenom målen skall uppnås. Hit hör sysselsättningen, bostads- och sociala frågor, utbildnings-, kultur- och informationsfrågor. Den föreliggande propositionen är inget fullbordat reformverk. Flera av de problem som möter invandrare och minoritetsgrupper och som omfattas av målsättningarna är ännu under utredning och ligger inom andra utskotts ämnesområden. Hit hör t. ex. den kommunala rösträtten för invandrare – en proposition som redan har aviserats. Hit hör också reformbehov inom utbildningsområdet och inom det sociala området. Det är vår förhoppning att det inte skall dröja onödigt länge innan regeringen lägger fram förslag för riksdagen i dessa ärenden.

När det gäller principerna och målen för invandringspolitiken överensstämmer alltså regeringens proposition i allt väsentligt med centerns uppfattning. En viktig punkt är att det i princip skall vara lika behandling av invandrare och landets egna invånare. Särskilda insatser är behövliga för att främja samförstånd och förståelse mellan landets egna medborgare och invandrarna. Särskilt i initialskedet är språkproblemen viktiga att uppmärksamma, och inte minst gäller det för hemmavarande familjemedlemmar.

Ett par centermotioner har blivit tillgodosedda under utskottsbehandlingen. Fröken Eliasson och fru Söder har motionerat om ytterligare 300 000 kr. till stiftelsen Invandrantidningen. Detta skulle möjliggöra för tidningen att utkomma i oförändrad omfattning. Att så blir fallet måste anses vara ett minimikrav mot bakgrund av målsättningsformuleringarna, som det råder stor enighet om. Inrikesutskottet föreslår alltså bifall till den motionen.

Herr Nordin m. fl. föreslår i motionen 1727 ett särskilt reservationsanslag om 1 milj. kr. att disponeras av invandrarverket för produktionsstöd till invandrantidningar på annat språk än svenska. Inrikesutskottet föreslår en förstärkning under rubriken Åtgärder för invandrare med 400 000 kr. Det är en försöksverksamhet som skall beröra organisationer och tidningar m. m. Det ankommer på invandrarverket att finna lämpliga former och principer för det stödet.

Därmed kan ett i princip motsvarande produktionsstöd som ges till svenska tidningar, också med beaktande av invandrantidningarnas speciella situation, komma dessa till del. De bedöms av inrikesutskottet som mycket viktiga från informations- och samhörighetssynpunkt såväl inom berörda invandrargrupper som mellan dem och det svenska samhället. Dessa tidningar är således ett verksamt medel att uppnå de allmänna målen för invandringspolitiken.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6.

Fru DIESEN (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärålund säger att han har förstått moderata samlingspartiets uppfattning så att vi accepterar målen, men han kan inte dela våra åsikter därför att dessa skulle medföra risk för grupp-bildning.

Ja, vi ansluter oss till målen, och det är valfrihetsmålet som vi särskilt vill slå vakt om. Vi kan inte förstå att man skall förmäna invandrarna att sluta sig samman i grupper och ta till vara sitt språk och sin kultur, om det kan hjälpa dem att känna trygghet, att finna sig till rätta i samhället och att bevara den identitet som vi vill tillerkänna varje människa.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! De målsättningar som fru Diesen här angav finner vi är beaktade i propositionen på ett sådant sätt att identiteten, kulturtill-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

hörigheten, språket och annat kan tillgodoses men i samarbete och nära kontakt med det svenska samhället och med de svenska invånarna. Dessutom innebär de riktlinjer som vi har anslutit oss till en möjlighet och en stimulans för såväl svenska medborgare som invandrare att öka kontakterna med varandra och därmed öka kunskapen om varandras likheter och olikheter.

Fru DIESEN (m) kort genmäle:

Herr talman! Vi avvisar självfallet inte samverkansmålet – tvärtom slår vi vakt om det. Men vi tycker att det bör vara likvärdiga grupper som på lika villkor har möjlighet att samverka. Och de som inte behärskar språket, som framför allt vill behålla sina kulturtraditioner och sin anknytning till ett annat språkområde, de bör ha samhällets hjälp, de bör komma i åtnjutande av särskilda åtgärder.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag får mer och mer svårt att förstå moderaterna. Fru Diesen säger att moderaterna vill stimulera till att skapa "likvärdiga grupper" för att tillgodose intressena. Det är just detta som vi menar att propositionen tillgodoser när invandrare och svenskar tillsammans med varandra utbyter åsikter och meningar och genom sådana kontakter skapar förståelse för varandra.

Fru statsrådet LEIJON:

Herr talman! I dag är det en viktig dag för svensk invandrarpolitik. Man kan hävda att det är första gången som vi lägger fast en långsiktig målsättning för samhällets insatser när det gäller att förbättra invandrarnas sociala och kulturella situation.

Det är glädjande att det redan från början, i invandrarutredningens arbete och nu också i riksdagen, råder enighet om målen. Det borgar för framgång för strävan att steg för steg göra Sverige till något av ett föregångsland på invandrarpolitikens område. På andra håll har invandrarfrågorna ofta verkat splittrande mellan partierna och det har naturligtvis drabbat invandrarna. Vi kan vara glada över att vi inte har den situationen här.

Det tidigare arbetet på att förbättra invandrarnas situation har i första hand varit inriktat på att skapa jämlikhet i lagstiftningen och på annat sätt mellan invandrare och den övriga befolkningen och på att undanröja sociala skillnader.

Nu lägger vi tyngdpunkten på kultur- och utbildningsfrågorna, på att invandrar- och minoritetsgrupperna skall få större möjligheter att utveckla sin egen verksamhet. Vi utökar stödet till invandrarnas och minoriteternas organisationer. Det är dessutom helt i linje med god svensk folkrörelsetradition. Vi förbereder reformer för att förbättra invandrabarnens utbildningssituation och bl. a. skapa bättre förutsättningar för att de skall få undervisning i hemspråket. Vi utvidgar stödet till inköp

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

av litteratur på minoritetsspråk och vi uppmärksammar behovet av insatser även på andra kulturområden för de språkliga minoriteterna.

I propositionen föreslås också ökade resurser för informationsinsatser och en omorganisation av statens invandrarverk, för att det bättre skall kunna svara mot de nya krav som ställs. Vidare föreslås ett system för auktorisation av tolkar och översättare och att ett invandrarråd med bl. a. företrädare för invandrare och minoriteter skall inrättas.

De mål, sammanfattade i orden jämlikhet, valfrihet och samverkan, som vi nu ställer upp för invandrarpolitiken får inte bli bara vackra paroller som vi använder i högtidliga sammanhang. De måste bli verklighet i den miljö där invandrarfamiljen lever, de måste praktiseras av myndigheter och organisationer, men också av grannar, arbetskamrater och skolkamrater.

I arbetslivet skall målen stå för lika lön och för samma rätt till arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder som de svenska arbetskamraterna har. De skall stå för rätten att slippa hänvisas till enbart hårda, smutsiga och lågavlönade arbeten. På samma sätt som vi vill bryta upp den delade arbetsmarknaden mellan män och kvinnor, på samma sätt skall vi sträva efter att förhindra att vi får en delad arbetsmarknad mellan invandrare och infödda svenskar.

På sina håll försöker man motverka konjunktursvängningar genom ett system som med en vacker omskrivning brukar kallas gästarbete. Våra mål förhindrar en sådan politik. Den som en gång fått rätten att invandra skall veta att han finns på arbetsmarknaden på samma villkor som de infödda svenskarna och att han inte kan fråntas rätten att stanna här och rätten att kräva ett arbete.

För ett par år sedan genomfördes reformen om svenskundervisning för invandrare på betald arbetstid. Goda språkkunskaper är en förutsättning för lika villkor såväl i arbetslivet som i samhället i övrigt. Även om det under det senaste året har skett en positiv utveckling när det gäller förverkligande av den reformen kvarstår en hel del problem. Utbildningen sker ännu inte i en takt som borgar för att målet kommer att klaras. Långt ifrån alla får sin undervisning på arbetstid.

Jag har på senare tid fått en hel del krav från LO på ytterligare åtgärder som enligt LO:s mening behövs för att lagens mål skall förverkligas. Jag kommer därför inom de närmaste dagarna att tillkalla en arbetsgrupp med bl. a. företrädare för arbetsmarknadens parter. Den får till uppgift att snabbt – redan till hösten – lägga fram en kartläggning av de aktuella problemen på området. Den kartläggningen får sedan visa om några ytterligare åtgärder behövs från regeringens sida. Men jag kan redan nu säga att någon ändring av finansieringen kommer jag inte att aktualisera. Det stämmer också helt överens med LO:s linje.

När det gäller den enskildes kontakt med samhället innebär de mål vi nu ställer upp ökade krav. Invandraren skall få möjlighet att bli förstörd och förstå. Tolkservicen måste byggas ut, service av tolkar som invandrarna litar på. På myndigheterna måste vi i ökad utsträckning få tvåspråkig

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

personal. Invandraren skall kunna få skriftlig information på sitt eget språk, genom den service som invandrarbyråerna ger i kommunen, genom invandartidningen och genom invandrarverkets och andra centrala myndigheters insatser.

Våra mål innebär att barnen skall ha samma möjligheter till stöd- undervisning i skolan var de än bor. Deras möjlighet att finna trygghet i och hålla kontakten med det språk som talas hemma måste förstärkas. Men valfrihetsmålet för barnen får inte leda till isolering. Det förverkligas i stället bäst inom ramen för grundskolan, som skall vara en skola för alla barn i Sverige, oberoende av deras ursprung. Detta ställer och kommer att ställa än större krav på skolan. Men skolan har också något att vinna. Invandrarbarnen ger bl. a. skolan en unik chans att internationalisera sin undervisning. Invandrarbarnens närvaro ger skolan möjlighet till konkretion av begrepp som kontakt över gränserna och internationell solidaritet.

Våra mål kräver vidare ökade möjligheter för olika invandrar- och minoritetsgrupper att bilda egna organisationer och utveckla sitt eget föreningsliv, att upprätthålla sina traditioner, att få tillgång till böcker på det egna språket på kommunens bibliotek, att få se och höra sändningar i radio och TV på det egna språket och från hemlandet.

Herr talman! Det återstår mycket att göra innan de högt ställda målen är omsatta i invandrarens verklighet. Men en hel del är ändå genomfört. Det är viktigt att det fortsatta arbetet sker i samverkan med invandrarernas egna organisationer, så att politiken skapar grund för solidaritet, för respekt och tolerans mellan oss infödda svenskar och dem som kommit hit, kanske höjt sin egen standard, men framför allt bidragit till allas vår välfärdsutveckling.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Efter många års utredande har invandrarutredningen preciserat de övergripande målen för invandrar- och minoritetspolitiken i orden jämlikhet, valfrihet och samverkan. Jag vill gärna inledningsvis understryka att jag helt delar statsrådet Leijons uppfattning, att de orden inte endast får bli vackra paroller.

Den proposition som vi nu behandlar, liksom ett enigt utskott, ansluter sig också till dessa mål, men därmed tar enigheten delvis slut. Det intressanta och även något uppscendeväckande är att trots denna enighet om de övergripande målen har moderata samlingspartiets representanter i inrikesutskottet tvingats reservera sig, främst när det gäller att uppnå målet om valfriheten.

Vad är då valfrihet? Utskottet konstaterar att valfrihetsmålet innebär att medlemmar i språkliga och etniska minoriteter skall kunna välja i vilken grad de vill gå upp i svensk kulturell identitet och i vilken mån de vill behålla och utveckla den ursprungliga identiteten.

Vilka konsekvenser drar då utskottsmajoriteten av detta enhälliga uttalande? Tillåt mig, herr talman, att göra en liknelse.

Inom bl. a. tyskt näringsliv finns en företagsform benämnd Gesellschaft mit beschränkter Haftung (G.m.b.H.). Överfört till utskottsmajoritetens tolkning av valfrihetsmålet skulle det bli "Valfrihet i begränsad omfattning" – det är nämligen precis den linje som majoriteten företräder. Den linjen fullföljdes f. ö. konsekvent av herr Fagerlund i hans anförande nyss.

Vad vore naturligare, herr talman, för att tillgodose invandrar- och minoritetsgruppernas möjlighet att bevara sin identitet än att medge deras barn att gå i en enskild förskola, där deras speciella kulturbehov kan beaktas?

Vad vore naturligare för att uppnå valfrihetsmålet och tillgodose invandrar- och minoritetsgruppernas krav på bevarande av språk och kultur – och därmed sin identitet – än att stödja minoritetsskolor, som uppfyller vissa av samhället uppställda villkor?

Och vad vore naturligare, herr talman, för att tillgodose invandrar- och minoritetsgruppers krav på valfrihet än att ekonomiskt stöda av minoritetsgrupper drivna ålderdomshem, där åldringar tillhörande samma folk- eller språkgrupp kan finna den gemenskap som de med all rätt kan kräva på ålderns dagar?

Det skulle inte vara någon som helst svårighet att fortsätta frågandet från rent principiella utgångspunkter, men jag skall begränsa mig till dessa tre frågor. De ansluter nämligen till moderata samlingspartiets reservationer nr 2, 3 och 6. I dessa reservationer har vi följt upp vår partimotion, där vi mot bakgrund av valfrihetsmålet krävt stöd till enskilda förskolor, stöd till av minoritetsgrupper drivna ålderdomshem och stöd till minoritetsskolor. Jag skall, herr talman, inte fördjupa mig i någon detaljdiskussion kring dessa reservationer, utan begränsa mig till att yrka bifall till dem. Samtidigt kan jag inte underlåta att fråga utskottets talesman hur man kan ställa sig bakom de övergripande målen utan att dra de nödvändiga konsekvenserna av detta ställningstagande.

Herr Fagerlund konstaterade f. ö. i sitt anförande att ingen reservation är undertecknad av mer än ett parti. Ja, det är tyvärr ett riktigt konstaterande. Moderata samlingspartiet har förvånansvärt nog inte fått stöd från något annat parti i sin strävan att ge valfrihetsmålet ett reellt innehåll. Apropå den diskussion som fördes mellan herr Nilsson i Tvärålund och fru Diesen kan jag inte låta bli att konstatera att herr Nilsson i Tvärålund var rädd för att dra konsekvenserna av valfrihetsmålet. Han var rädd för risker som skulle uppstå i form av olika gruppbildningar.

Vad innebär den rädslan i klartext? Jo, att valfrihetens innebörd icke skall få tolkas av invandrarna själva. Herr Nilsson i Tvärålund anser sig tydligen mera kompetent än invandrarna att tolka valfrihetsmålet. Herr Nilsson i Tvärålund ursäktar mig nog, om jag inte har samma uppfattning om kompetensen just på det här området.

En invandring som innebär att vårt land i genomsnitt tillförs 25 000 å 30 000 invandrare per år ställer utan tvivel samhället inför många, delvis svårlösta problem. För att få en fortlöpande vägledning när det

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

gäller invandrar- och minoritetspolitikens framtida utformning kan forskning med anknytning till invandringen vara av stor betydelse. Därom råder enighet. Propositionen liksom utskottsmajoriteten förordar att en expertgrupp för invandrarforskning inrättas och knyts till arbetsmarknadsdepartementet. Gruppen bör, heter det, "arbeta i nära kontakt med arbetsmarknadens parter och invandrarnas organisationer". Ja, argumentet kan vid första påseendet te sig bestickande, men det hindrar inte att i förslaget kan ligga vissa faror. Det kan leda till, och detta framhålls i moderata samlingspartiets partimotion, att forskningen styrs och att resultatet kan ifrågasättas.

Utskottsmajoriteten anser att motionärernas farhågor är överdrivna. Ja, det är möjligt, men det presenteras definitivt inga bevis för att så är fallet. Här står uppfattning mot uppfattning, och jag kan för min del endast hävda att forskning – det är däremot bevisat – inom universitetens ram är fri och obunden.

Herr Fagerlund måste för övrigt ha missförstått den reservation som vi har på detta område. Han framhöll nämligen i sitt anförande att de forskningsresultat som framkommer vid universiteten inte skulle stå till förfogande på samma sätt som om forskningen skulle bedrivas i samarbete med departementet. Så är givetvis inte fallet. Resultaten av den forskning som bedrivs vid universiteten står till förfogande på precis samma sätt.

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationen 11 vid inrikesutskottets betänkande nr 6.

En väsentlig sak, och jag vill understryka den, är att de principer som kammarens ledamöter snart kommer att besluta om när det gäller den framtida invandrar- och minoritetspolitiken innebär att berörda grupper därmed bör kunna känna att det svenska samhället är berett att ekonomiskt, socialt och kulturellt stödja dem när det gäller deras anpassning – ofta nog så svår – i vårt land. Därutöver kommer ju invandrarnas ställning ytterligare att stärkas när riksdagen senare – förmodligen i stor enighet – även ger dem som uppfyller vissa kvalifikationskrav rösträtt och valbarhet i de kommunala valen. Detta bör bidra till ökad hemkänsla och samhörighet med det svenska samhället. Skulle riksdagen i dag även bifalla de i inrikesutskottets betänkande nr 6 behandlade moderatmotionerna, skulle invandrarna säkerligen i än högre grad uppskatta vår uppriktiga strävan att förverkliga de övergripande målen om jämlikhet, valfrihet och samverkan.

Herr PETTERSSON i Västerås (vpk):

Herr talman! I inrikesutskottets betänkande behandlas bl. a. en motion med mitt namn som det första. Den handlar om huvudmannaskapet för invandrarbyråerna.

Även om det har sagts många vackra ord i dag och lagts fram förslag om förbättring av villkoren för invandrarna måste man i ärlighetens namn konstatera att deras villkor inte är särskilt bra i alla sammanhang. Det gäller framför allt den utländska arbetskraften, som många gånger är

hänvisad till de sämsta och smutsigaste jobben. Invandrarna har svårt att göra sig gällande, inte minst på grund av språksvårigheterna.

Vi har ett ganska stort antal invandrare här i landet. Vid årsskiftet 1973–1974 var omkring 400 000 registrerade utlänningar bosatta i vårt land. Men den regionala fördelningen av invandrarna är starkt koncentrerad till tätbefolkade delar av landet. Västmanlands län, som jag kommer ifrån, har den största andelen invandrare. Antalet utländska medborgare i detta län uppgick vid årsskiftet 1973–1974 till över 22 000 eller 8,6 % av hela befolkningen. Men även inom länet varierar antalet utländska medborgare starkt. I en kommun uppgår sålunda invandrarna till hela 18 % av befolkningen.

Ständiga problem har varit och är informationen till invandrarna i olika frågor, bl. a. om deras sociala rättigheter. Det gäller att bistå dem med råd och upplysningar av olika slag.

I det här sammanhanget har invandrarbyråerna, som från början startades av frivilliga organisationer, spelat en ganska betydande roll. De har sedermera utvecklats till samhällseliga organ och drivs nu till en del i samhällelig regi. När det gäller huvudmannskapet finns det inga klara gränser. I en del fall står studieförbunden som huvudman, i andra fall socialnämnder, kulturnämnder och i något fall fackliga organisationer. Oavsett oklarheten om huvudmannskapet finansieras invandrarbyråernas verksamhet i regel genom kommunalt ekonomiskt stöd.

Invandrarbyråernas verksamhet och inriktning har angetts bl. a. av Svenska kommunförbundet i ett cirkulär som om jag inte minns fel utgavs 1971. Trots Kommunförbundets rekommendationer och det stora antalet i Sverige bosatta invandrare finns det i dag endast ett 40-tal invandrarbyråer.

I vårt län med dess stora andel av invandrare är det endast tre kommuner som har invandrarbyråer. Det uttrycks också i olika sammanhang på länsplanet och ute i kommunerna oro över detta förhållande. I Länsplanering 74 för Västmanlands län konstaterar länsstyrelsen att det finns ett mycket starkt behov av service från invandrarbyråerna. Men man har gjort en enkät på området och talat med de kommunala representanterna och fått till svar att de anser att eftersom staten bär huvudansvaret för invandringen bör också staten ha huvudansvaret för de ekonomiska resurserna och svara för dessa. Detta problem har jag tagit upp i motionen.

Nu sägs det i utskottets betänkande att föredragande statsrådet inte har behandlat statsbidragsfrågan i sak utan anfört att denna bör ses över i ett vidare sammanhang. Därmed torde man avse beredning av de kommande förslagen från kommunalekonomiska utredningen och socialutredningen. I och med detta anser utskottet att min motion borde vara besvarad.

Jag är inte riktigt nöjd med det uttalande som utskottet gjort. Jag hade ställt ett konkret yrkande i motionen att riksdagen skulle uttala sig för ett i princip statligt övertagande av kostnadsansvaret för invand-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

rarbyråerna.

Jag vill till sist, herr talman, understryka att det inte får vara på det sättet att det skall bero på kommunernas svåra ekonomiska läge eller på om den ena kommunen har det bättre ekonomiskt ställt än den andra huruvida invandrarna skall få sitt rättmätiga krav på service tillgodosett.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationen nr 9 i betänkandet.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag skall helt kort be att få kommentera två särskilda yttranden som finns fogade till utskottsbetänkandet, och där herr Nordgrens och mitt namn förekommer.

Det första gäller den omdiskuterade frågan om invandartidningarnas situation. Herr Nordgren och jag har samma principiella uppfattning som våra kolleger i konstitutionsutskottet, nämligen att presstöd enligt presstödskungörelsen bör utgå till alla i Sverige publicerade tidningar som uppfyller reglerna för presstödet, oavsett vilket språk de publiceras på. Denna principiella inställning står helt i överensstämmelse med presstödskungörelsen, och det är majoritetens i presstödsnämnden uppfattning som är obegriplig. Beträffande de invandartidningar och tidskrifter som inte kan göra anspråk på presstöd menar vi i likhet med övriga i utskottet att det är önskvärt att de som ett led i invandrapolitiken får ett särskilt stöd. I enlighet med uppfattningen i moderaternas partimotion stödjer vi således utskottets förslag om att 400 000 kr. anvisas till en försöksverksamhet på området.

Det särskilda yttrandet nr 2 handlar om invandrarverkets omlokalisering. Som alla väl känner till tillhör invandrarverket de verk som drabbas av stora svårigheter vid flyttningen. Majoriteten av personalen vill inte – förståeligt nog – tvångsförflyttas från Stockholm. Få människor uppskattar att tvångsförflyttas. Inte heller invandrare som slagit sig ner i Stockholm tycker det är riktigt att de skall tvingas att återigen byta bosättning på grund av den stora verkskarusellen. Samtidigt som statsmakterna vill satsa på invandrapolitiken leder statens politik på ett annat område till att denna satsning avsevärt försvåras. Det finns risker att de ansträngningar som nu görs för att förbättra förhållandena för invandrare går om intet till följd av brister i administrationen.

Herr talman! Vi har inget yrkande på detta område. Planerna för verkets flyttning är redan långt framskridna, men vi vill gärna understryka att invandrarverkets svårigheter väl illustrerar och stödjer vårt krav på en omprövning av den fortsatta utlokaliseringen i etapp 2.

Sedan, herr talman, vill jag gärna kommentera någonting som herr Fagerlund sade tidigare i debatten. Han tyckte att invandrarna skulle ha det trivsamt. Men, herr Fagerlund, är det trivsamt att det framläggs förslag i Stockholms kommun t. ex. om att stödet till den judiska förskolan eller den estniska förskolan skall dras in? Det finns väl ändå en viss svårighet för socialdemokratin när man skall bedriva invandrar-

politik, och det är just detta med valfriheten. I socialdemokratins politik ligger ju en önskan till likriktning, en önskan till kollektivisering, att vi alla skall vara så lika som möjligt. Då blir det svårt att vara konsekvent välvillig, konsekvent öppen och fri gentemot minoritetsgrupper.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 2, 3, 6, 8, 10, 11 och 12.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig säga att vad som händer i Stockholms kommun är någonting som jag inte på något sätt kan svara för här. Det är kommunala frågor och sådana tycker jag att man bör diskutera i Stockholms kommunfullmäktige.

Här återkommer man gång på gång till valfrihetsmålet. Jag skall bara kort och gott läsa in till protokollet vad propositionen innehåller på den punkten: "Valfrihetsmålet innebär att medlemmar av språkliga minoriteter skall kunna välja i vilken grad de vill uppgå i svensk kulturell identitet och i vilken grad de vill bibehålla och utveckla den ursprungliga identiteten."

Alla frihetsmål som ställs upp har sin begränsning. Låt oss vara överens om det. Den absoluta friheten innebär anarki, och det tror jag inte ens fru af Ugglas vill vara med om.

Herr Ekinge tog upp en annan sak som fru af Ugglas också var inne på när hon talade om sitt särskilda yttrande och sade att det bara är tillfälliga tidskrifter o. d. som skall kunna få bidrag av de 400 000 kronorna eller rättare sagt av hela det sammanlagda anslaget, som utskottet begär skall öka med 400 000 kr. Menar fru af Ugglas att om det här förslaget går igenom och om konstitutionsutskottets förslag också går igenom, så utesluter inrikesutskottets skrivning bidrag till den estniska och den finska tidningen? I så fall är vi oense om innebörden i utskottets skrivning. Herr Ekinge sade också något om – hans namn står också under det särskilda yttrandet – att bidraget skulle begränsas till tillfälliga tidningar. Det har inte varit utskottsmajoritetens mening.

Fru AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Nej herr Fagerlund, jag tror inte vi är oense om skrivningen i utskottet, för enligt vår filosofi utesluter sällan – som det är så ofta med socialdemokratin – det bästa det goda. Vi anser att man får så att säga välja den framkomliga vägen i det här fallet. Vi är inte doktrinära, men vi kommer att fortsätta att hävda vår principiella inställning, att den estniska tidningen skall ha presstödet enligt presstöds-kungörelsen.

När det sedan gäller begränsningen av friheten, herr Fagerlund, så är det just där oenigheten finns. Vi på vårt håll är oroade över en hel del av utvecklingen i det här samhället. Och jag frågar herr Fagerlund: Är det en riktig begränsning av friheten att inte låta minoriteter få stöd till sin förskoleverksamhet?

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru af Ugglas säger här att hon är orolig över den begränsning av friheten som äger rum. Jag kan förstå det till fullo med hennes ideologiska bakgrund. Det finns vissa saker som hon skulle vilja ha ökad frihet i, men tyvärr tror jag inte heller att vi där kan komma överens, t. ex. när det gäller friheten att utnyttja människor.

Herr ANDRÉASSON i Falckenberg (s):

Herr talman! Riktlinjerna för invandrar- och minoritetspolitiken är frågor som engagerar allt fler människor i vårt land. Vi bör sträva efter att så långt som det är möjligt skapa jämlikhet mellan svenska medborgare och invandrare av olika kategorier. Invandrarna bör integreras i det svenska samhället, och de får inte känna att de står utanför.

Invandrarna, om de nu kommer från de nordiska länderna eller från övriga delar av världen, gör som vi alla känner till en stor insats på den svenska arbetsmarknaden. Inte minst kvinnorna bland invandrarna vill söka sig ut på arbetsmarknaden för att de skall kunna hjälpa till med att bygga upp ett trivsamt hem för familjen i det nya landet. Det är kanske också på det viset att många av dessa invandrare har för avsikt att stanna här i landet under resten av sitt liv. Det är då vår skyldighet att se till att de får komma med i olika organisationer. Vi får noga akta oss för att vi inte bygger samhällen där bara invandrare och minoritetsgrupper skall finnas och verka, de skall som jag tidigare sagt integreras i det svenska samhället. Det är säkert också deras önskan.

Jag skall nu övergå till att något kommentera reservationerna 3, 6 och 9. I reservationen 3 från moderata samlingspartiet framhålls att förutsättningar bör skapas för samhälleligt stöd till ålderdomshem upprättade av invandrare och minoritetsorganisationer. Man gör gällande att ålderdomshem som drivs av dessa grupper fyller en uppgift. Vidare skulle både sociala och ekonomiska skäl tala för en sådan ståndpunkt. Socialdemokraterna och utskottsmajoriteten har här en annan uppfattning än reservanterna.

Vad beträffar åldringsvården anser man att frågan om särskild service för åldringar bland invandrare bör studeras på grund av att antalet åldringar bland invandrarna kommer att öka. Den huvudprincip man här vill slå fast är den att åldringsvården skall ges inom ramen för nuvarande anordningar. Önskemålet att åldringar skall placeras tillsammans med andra från samma land eller språkområde kan tillgodoses inom ramen för den kommunala åldringsvården. Det kan även pekas på att åldringsvården i dag är en kommunal angelägenhet, och då bör man från riksdagens sida inte ge kommunerna anvisningar om hur de skall använda sina resurser i denna fråga. Det kan inte vara riktigt att invandrare, som arbetat här i många år tillsammans med svenska arbetsskamrater, när de blir gamla och behöver vård, inte skall få denna vård tillsammans med svenskar och landsmän på nuvarande inrättningar.

Med det sagda yrkar jag avslag på reservationen 3.

I reservationen 6, även den från moderata samlingspartiet, anses att skolor som man vill inrätta för språkliga minoriteter skall kunna få statsbidrag under förutsättning att skolorna fyller de allmänna kvalitetskrav som gäller för den svenska skolan. Vidare anser man att skolorna bör få arbetsmöjligheter som är likvärdiga med de allmänna skolornas.

Socialdemokraterna och utskottsmajoriteten delar inte heller här reservanternas uppfattning. Vi har den uppfattningen att invandrarbarnen skall erbjudas möjlighet att inom det nuvarande skolsystemets ram bevara och utveckla sin språkliga och kulturella identitet. Frågan om särskilda skolor för språkliga och religiösa minoriteter behandlades av riksdagen 1968. Dåvarande chefen för utbildningsdepartementet anförde att det måste betraktas som en självklar rättighet för invandrarbarnen att få möjlighet att följa samma skolgång som de svenska barnen. Någon annan uppfattning har inte socialdemokraterna och utskottsmajoriteten i dag, utan vi delar den uppfattningen att invandrarbarn bör undervisas tillsammans med övriga barn och inte i särskilda skolor.

Med det anförda yrkar jag avslag även på reservationen 6.

I reservationen 9 från vänsterpartiet kommunisterna föreslås att staten skall ta över kostnaderna för invandrarbyråerna på det kommunala planet. Reservanterna vill även att invandrarbyråernas nuvarande verksamhet ses över samt att man undersöker i vilken form byråernas verksamhet skall bedrivas i framtiden.

Till denna reservation skulle jag vilja säga att frågan om statsbidrag till kommunerna kommer att ses över i ett vidare sammanhang, och då kommer med all säkerhet även de övriga spörsmålen i reservationen att beröras.

Jag ber att även vid denna punkt få yrka avslag på reservationen.

Till sist, herr talman, ber jag att få yrka bifall till vad utskottet hemställt på alla punkter.

Herr STRINDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Bara ett par korta kommentarer till herr Andréassons i Falkenberg anförande.

Herr Andréasson konstaterar, och det är ju välkänt för oss inom moderata samlingspartiet, att åldringsvården är en kommunal angelägenhet. Ja, det är många angelägenheter som sköts på det kommunala planet men där vi i riksdagen ändå drar upp ramarna för hur verksamheten skall bedrivas. Och när man drar upp riktlinjerna för invandrar- och minoritetspolitiken är det väl ändå rimligt att man utformar den så att den blir gällande generellt över hela landet. Jag kan inte finna att det kan vara något principiellt betänkligt i det.

Sedan hävdade herr Andréasson – och det ligger helt i linje med den diskussion som förts både i utskottet och här i kammaren i dag – att åldringar skall vara tillsammans på våra svenska ålderdomshem, och det skall inte finnas några ålderdomshem inrättade för några minoritetsgrup-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

per. Enligt mitt förmenande gör herr Andréasson där precis samma principiella fel, när han mer eller mindre förbehåller socialdemokratin rätten att tolka ett valfrihetsmål som vi har ställt upp för invandrarna. Utifrån våra principiella utgångspunkter menar vi att om det är något med valfriheten, så är det inte vi som skall avgöra vad som ligger i denna valfrihet utan det är invandrarna själva.

Situationen är precis densamma på skolområdet, men där är det inte bara en fråga om invandrare utan där har vi en principiellt mycket kraftig skiljelinje mellan socialdemokratin och den uppfattning som moderata samlingspartiet företräder. Vi vill nämligen slå vakt om enskilda skolor. Vi anser att de skolorna är ett utomordentligt komplement till det ordinarie skolväsendet. Och dessutom ger dessa enskilda skolor möjlighet att beakta – något som vi har all anledning att respektera – den tveksamhet med vilken vissa föräldrar ur olika grupper ser på utbildningen inom den svenska skolan. Och detta gäller naturligtvis, herr Andréasson, inte minst invandrare och minoritetsgrupper.

Jag tycker att valfrihetsmålet just på utbildningssidan kanske är det väsentligaste när det gäller att tillgodose invandrarnas synpunkter.

Jag är medveten om att det inte är någon mening med att herr Andréasson och jag för en stor skolpolitisk debatt här. Den debatten har vi fört oändligt många gånger i denna kammare. Jag beklagar bara att socialdemokratin är så doktrinär att den inte låter sig påverkas av några saksak.

Herr ANDRÉASSON i Falkenberg (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Strindberg gjorde gällande att vi gör fel, och han sade att vi är doktrinära. Vari det doktrinära skulle bestå vet jag inte. Vi har inom utskottsmajoriteten och från socialdemokratiskt håll en uppfattning, och den håller vi på. Vi kan heller inte övertyga moderaterna och herr Strindberg. Därför kommer vi säkert – som herr Strindberg avslutade sitt anförande med att säga – att skilja oss på denna punkt även i fortsättningen.

När herr Strindberg sedan talade om enskilda skolor kan vi bara konstatera att vi där har olika uppfattningar. Det hjälper inte hur mycket vi försöker påverka varandra. Vem som har fel där vill jag inte avgöra.

Herr STRINDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Ja, det är ju en demokratisk rättighet att ha olika uppfattningar, och den rättigheten är jag angelägen om att slå vakt om. Det är också en demokratisk rättighet att ha fel uppfattning. Och vem som har fel uppfattning är väl ganska naturligt utifrån mina synpunkter. Jag skulle kunna travestera något och säga att av oss två är herr Andréasson i Falkenberg den ende som har rätt att ha fel.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Bortsett från sådana här skärmytslingar som denna sista

har det i dag sagts många välvalda och vackra ord om de betydelsefulla insatser som skilda invandrargrupper gör i vårt svenska samhälle. Det kommer att bli ett uppbyggligt protokoll att studera för dessa invandrargrupper. Men dess värre kommer det också i protokollet att finnas en ful plump. Jag avser då tidningsstödet och den diskriminering av de två stora tidningar som ges ut i Sverige på annat språk än svenska och som år efter år har förvägrats allmänt presstöd. Det är med anledning av konstitutionsutskottets betänkande i det avseendet som jag nu har tagit till orda.

Det är inte länge sedan vi här diskuterade presstödet till dagstidningar. Den gången hade emellertid utskottsmajoriteten vidtagit den taktiska manövern att skjuta på de motioner som yrkade på produktionsbidrag till tidningar som utges på främmande språk. Man ville, som man uttryckte det, avvakta propositionen om invandrapolitiken, alltså den proposition som behandlas i dag.

Vi finner nu som då ingen anledning att sammankoppla t. ex. stödet till den estniska tidningen Eesti Päevaleht med propositionen om invandrarfrågor. Och våra skäl är fortfarande dels att Eesti Päevaleht helt uppfyller de krav för produktionsstöd som presstödskungörelsen uppställer vad gäller såväl upplaga som utgivningsdagar och konkurrenssituation, dels att den baltiska folkgruppen som har varit i vårt land i över 30 år och sedan länge är svenska medborgare icke kan betraktas som invandrare och få sin tidning biståndsbehandlad som en invandratidning. Man kan också fråga hur länge man egentligen är invandrare. Med tanke på balterna måste jag säga att det gick snabbare för oss skåningar att bli svenskar. Det gick på tio år. Men här skall det ta över 30.

Eesti Päevaleht befinner sig just i en andratidnings konkurrenssituation som det statliga presstödet är avsett att mildra. Därtill kommer, vilket jag gärna vill framhålla, att Eesti Päevaleht också befinner sig i en språklig konkurrenssituation som i regel inte gäller för andra tidningar. Jag skall inte gå närmare in på det, eftersom vi har ältat de här frågorna åtskilliga gånger. Jag bara hänvisar till protokoll för någon månad sedan. Vi finner att enda orsaken till att Eesti Päevaleht år efter år förvägrats produktionsstöd av presstödsnämnden är den omständigheten att tidningen är utgiven på estniska. Vi anser emellertid inte att en tidning skall diskrimineras på grund av sitt språk. Utskottsmajoriteten anför också – och har gjort det år efter år – att produktionsbidrag "i princip" bör kunna utgå även för tidning som utkommer på annat språk. Uttrycket i princip är som ofta till intet förpliktande för det enskilda fallet. Här ger det syn för sägen.

Under alla de debatter som vi under åren har fört om bidraget till Eesti Päevaleht har utskottsrepresentanten aldrig kunnat påvisa i vilket avseende Eesti Päevaleht inte motsvarar kriterierna för presstöd och därför måste falla utanför. Jag vill nu gärna in i det sista och för femtielfte gången ställa frågan: Om det nu inte är på grund av språket som tidningen

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

diskriminerats i stödavseende, vilken annan konkret orsak kan då åberopas?

Här duger det inte, herr Svensson i Eskilstuna, att bara skaka av sig några argument i svepande sättningar och intetsägande formuleringar, sådana som vi också återfinner i dagens utskottsbetänkande, där man skriver: "Reglerna i presstödskungörelsen har utformats med hänsyn härtill. De har inte bedömts som ändamålsenliga när det gäller att skapa ett ekonomiskt stöd till tidningar som ges ut av olika invandrar- och minoritetsgrupper." Man måste med fader Luther fråga: Vad är det? På vad sätt skulle reglerna inte vara ändamålsenliga? Fråga redaktionen på Eesti Päevaleht! Reglerna är ändamålsenliga, om de bara blir tillämpade.

Nu är det gott och väl att invandrarverket får möjligheter att ge s. k. projektbidrag till invandrantidningar, och det finns ju en rad sådana som verkligen gör skäl för namnet och inte motsvarar kriterierna för allmänt presstöd. Men dit hör definitivt inte Eesti Päevaleht och inte heller den finskspråkiga Routsin Suomalainen. Dessa senare befinner sig i den vanliga tidningskonkurrensen – på liv och död – och bör därför också få stöd efter samma principer som gäller för de tidningar de konkurrerar med. De 400 000 kr. som nu anvisas såsom stöd till invandrantidningar kommer ju inte på långt när att ge det stöd som det statliga presstödet utgör. Därtill kommer att det alldeles självklart utdelas efter andra grunder, när man inte har andra motsvarande tidningar att relatera sig till.

När vi i dag diskuterar den proposition som bygger på invandrarutredningen finns det anledning att citera vad denna utredning uttalar om presstöd till tidningar på annat språk än svenska. Utredningen anför att det finns "två tidningar på annat språk än svenska som kan uppfylla kriterierna för allmän tidning av dagspresskaraktär enligt presstödkungörelsens bestämmelser, nämligen den finskspråkiga Routsin Suomalainen och den estniskspråkiga Eesti Päevaleht".

Vi som har reserverat oss i konstitutionsutskottet hyser inte någon större förhoppning om att vinna målet, men vi uttrycker vårt uppriktiga beklagande. Fastän man i dag slösar på vackra ord – det kostar så litet att prata, också i denna kammare – om vad invandrargrupperna utför i vårt samhälle, finns det som sagt en plump i protokollet. Vi får verkligen hoppas att pressutredningen, när den inom kort kommer, skall rätta till den mångåriga orättvisa som jag här har påtalat.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till den vid konstitutionsutskottets betänkande nr 14 fogade reservationen.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Den här debatten gäller också frågan om s. k. invandrantidningar. Bland dem finns – enligt socialdemokraterna, centerpartisterna och kommunisterna – bl. a. en tidning skriven för människor, som har bott här i landet i mer än 30 år och som i regel varit svenska

medborgare i snart ett kvarts århundrade.

Estniska Dagbladet fyller alla krav på en tidning som skall få vanligt produktionsstöd enligt den allmänna presstödkungörelsen. Men det får den inte, som herr Werner i Malmö visade. Den särbehandlas, därför att den är skriven på annat språk än svenska.

I flera år har socialdemokrater och centerpartister förnekat att Estniska Dagbladet diskriminerats på grund av sitt språk. Men för precis två månader sedan gav man upp den försvarslinjen. "Denna tidning kommer ju ut på estniska ---", sade herr Svensson i Eskilstuna i debatten i riksdagen den 13 mars. "Men språket konstituerar tidningens konkurrenssituation", sade herr Nordin i en litet mer invecklad formulering av samma tanke. Tillsammans säger de att Estniska Dagbladet inte är skrivet på svenska och att det därför skall förvägras det presstöd som annars hade varit självklart.

Vi liberaler kan omöjligen se saken på det viset. Det naturliga är att tidningar utgivna i Sverige faller inom ramen för det svenska presstödet oavsett vilket språk de har skrivits på. Vi kan inte förstå hur man år efter år kan ge stora belopp till exempelvis centerpartiets veckotidningar ute i länen och samtidigt säga nej till Estniska Dagbladet, som utkommer två gånger i veckan och som har minst lika stora ekonomiska svårigheter.

Detta är i praktiken en diskriminering av balterna i Sverige. Gång på gång har man sagt nej till presstöd till Estniska Dagbladet. Nu söker man glida undan det genom att betrakta Estniska Dagbladet som en s. k. invandartidning. Estniska Dagbladet skall kanske – säkert vet man inte – få särskilt bidrag av invandrarverket. Till den tidigare diskrimineringen lägger man därmed ännu ett par.

För det första: Varför skall Estniska Dagbladet inte få falla under de i övrigt automatiskt verkande regler som är tankegången bakom produktionsstödet till pressen? Varför skall Estniska Dagbladet bara få ett selektivt bidrag, som på ytterst godtyckliga grunder avgörs av invandrarverket? Ingen kan påstå att några bestämda regler kommer att bygga under dessa bidrag. Inrikesutskottet säger tvärtom: "Det får ankomma på invandrarverket att ta ställning till efter vilka principer stöd skall utges. Verket skall därvid vara obundet av de förutsättningar som gäller för det allmänna presstödet." På så lösa boliner skall Estniska Dagbladet få sitt presstöd i stället för att falla under de automatiskt verkande regler enligt vilka andra tidningar får hjälp.

För det andra: Varför kan Estniska Dagbladet inte ens i dag garanteras de 300 000 kr. som andra veckotidningar får? Utskottet föreslår att 2,2 milj. kr. skall gå till "projektbidrag till organisationer, kommuner, trosamfund, tidningar m. m." Det är alltså massor av ändamål, och åtskilliga tidningar och publikationer kommer in under ett av dessa ändamål. Ingenting säger att Estniska Dagbladet får det belopp som vore rimligt. Tvärtom tycks risken vara stor för att tidningen får en betydligt mindre summa. Men det vet vi inte, eftersom det är fråga om ett projektbidrag som

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

skall avgöras av invandrarverket i stället för ett presstöd som följer automatiskt verkande regler.

Låt mig sammanfatta. Diskriminering nummer 1 av Estniska Dagbladet är att tidningen, därför att den är skriven på estniska, inte får det presstöd som den är berättigad till.

Diskriminering nummer 2 av Estniska Dagbladet är att tidningen nu i stället kan få ett extremt selektivt projektbidrag, som inte alls följer några fastställda regler såsom de mer generella bestämmelserna i pressstödskungörelsen.

Diskriminering nummer 3 av Estniska Dagbladet är att det inte finns någon som helst garanti för att tidningen får de 300 000 kr. som den borde få och som t. ex. ett stort antal veckotidningar landet runt erhåller.

Bakom dessa diskrimineringar står även regeringen. Statsrådet Leijon befinner sig just nu i kammaren. Jag vill därför fråga henne: Av vilket skäl särbehandlas en tidning som fyller alla bidragskrav i pressstödskungörelsen? Varför anser regeringen att Estniska Dagbladet skall förvägras presstöd därför att tidningen är skriven på annat språk än svenska? Kan vi äntligen få ett auktoritativt svar på den frågan i denna debatt?

Folkpartiet kan omöjligen biträda denna serie av särbehandlingar av en enskild tidning. Vi kräver i stället att riksdagen omedelbart uttalar att "produktionsbidrag för tidningar på annat språk än svenska kan utgå fr. o. m. innevarande år".

Jag yrkar bifall till reservationen vid konstitutionsutskottets betänkande nr 14.

I detta anförande instämde herr Lindahl i Hamburgsund (fp).

Herr SVENSSON i Eskilstuna (s):

Herr talman! Det är riktigt att debatten om Estniska Dagbladet börjar bli något monotont. Herr Werner i Malmö tyckte att vi hade ältat dessa frågor. Vi förde ju en debatt tidigare i våras om dessa saker.

Jag vill då peka på att utgångspunkten för den kritik som nu riktas mot konstitutionsutskottets majoritet är vad som skall ha hänt i pressstödsnämnden. Enligt herr Werners partikollega, herr Winberg, skulle man, då man första gången behandlade frågan om stöd till Estniska Dagbladet, ha anfört att orsaken till att majoriteten vägrade tidningen stöd var att denna tidning kom ut på ett annat språk än svenska. Herr Ahlmark har med en papegojas envishet upprepat detta i debatt efter debatt. Men herr Winbergs yttrande och berättelsen om detta bör ställas i sammanhang med konstitutionsutskottets och riksdagens behandling av de här frågorna efter det att det första beslutet i nämnden fattades, och då var ju också herr Ahlmark med.

Den 27 februari 1973 framträdde pressstödsnämndens ordförande regeringsrådet Sture Lundell inför konstitutionsutskottet. För att förhindra varje mytbildning vill jag här anföra vad han då yttrade om tidningar på utländskt språk: "Vad först beträffar tidningar som kommer ut på

utländska språk – det har gällt den estniska tidningen Estniska Dagbladet, Eesti Päevaleht – så har majoriteten i presstödsnämnden ansett att pressstöd inte kan utgå till denna tidning. Inom majoriteten har därvid framförts olika skäl. Man har dels anfört den synpunkten att begreppet 'allmän nyhetstidning' förutsätter att alla svenskar kan ta del av innehållet i tidningen, dvs. att den kommer ut på svenska språket. När det gäller Estniska Dagbladet har också inom majoriteten framförts den synpunkten att tidningen har ett speciellt innehåll. Den innehåller i första hand artiklar och notiser som intresserar den berörda språkgruppen; t. ex. vad som händer estländare i Sverige och i andra länder. Den kan ses som ett medlemsblad för en begränsad språkgrupp, en språkgrupp vars medlemmar i allmänhet inte vill betrakta sig som invandrare; och nästan alla behärskar svenska språket." Herr Lundell sade vidare att hans personliga uppfattning var den att Eesti Päevaleht kunde betecknas som en allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär men att tidningen inte är "en sådan andratidning som man vill stödja enligt presstödskungörelsen. Den befinner sig inte i en andratidnings position i förhållande till en förstaidning. Den konkurrerar inte med någon annan tidning. De svårigheter som tidningen har att t. ex. få annonser beror sannolikt på att den vänder sig till en alltför liten språkgrupp för att annonsörerna skall finna det lönsamt att annonsera i tidningen. Svårigheterna för Estniska Dagbladet beror alltså inte på att den utgör en andratidning utan att det är en tidning av speciell karaktär. Det är dessa förhållanden som gör att den inte ansetts berättigad till bidrag enligt presstödskungörelsen. Sedan kan man kanske anse att den av andra skäl borde vara berättigad till samhällsstöd."

Ja, så uttalade sig presstödsnämndens ordförande inför utskottet.

Och vad hände sedan, när konstitutionsutskottet tog ställning? Vad blev resultatet av 1973 års riksdags behandling av den här frågan? Jo, riksdagen stödde ett uttalande från konstitutionsutskottet om att produktionsbidrag i princip bör kunna utgå även för tidning som utkommer på annat språk än svenska, om tidningen i övrigt uppfyller förutsättningarna för detta bidrag. Riksdagens uttalande från 1973 har upprepats 1974 och 1975.

Hur kan egentligen då herr Ahlmark och herr Werner i Malmö vidhålla påståendet att balternas tidning diskrimineras därför att den inte utkommer på svenska språket? Det är en allvarlig anklagelse mot regeringsrådet Lundell och övriga ledamöter i nämnden som bildat majoritet i den här frågan. De skulle alltså helt ha åsidosatt riksdagens beslut. För socialdemokraternas och centerns representanter i utskottet har det varit mera naturligt att utgå från herr Lundells resonemang, som senare har stötts av pressutredningens majoritet.

Att Estniska Dagbladet inte har fått presstöd är alltså inte ett uttryck för att man velat ifrågasätta invandrarutredningens bedömning att tidningar av det här slaget spelar en viktig roll för stora minoritets- och invandrargrupper – för en minoritetsgrupp är väl ändå esterna också enligt

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken.
m. m.*

herr Ahlmarks och herr Werners uppfattning – utan frågan är om ramen för det nuvarande stödet till dagspressen är den lämpliga för just denna tidning. Då bör man alltså komma ihåg att reglerna i presstödskungörelsen har utformats för att motverka de ekonomiska marknadskrafter som under 1950- och 1960-talen tvingat ett stort antal dagstidningar att upphöra med utgivningen, och en stödform med detta syfte har inte bedömts som ändamålsenlig för tidningar som ges ut av olika invandrar- och minoritetsgrupper. Det är en uppenbar svårighet att definiera den marknad som dessa tidningar arbetar på så att det första- och andratidningsbegrepp som ligger till grund för presstödskungörelsen eller det hög- och lågtäckningsbegrepp när det gäller hushållstäckningen som pressutredningen arbetar med kan användas.

Herr Werner i Malmö gråter nästan då han säger att inrikesutskottets förslag är en *plump* i protokollet. Det är väl tvärtom. Centern och socialdemokraterna har gjort ett försök att ändå ge stöd till tidningar av detta slag, och jag tycker att vi från konstitutionsutskottets sida kan ställa oss positiva till inrikesutskottets försök att tillgodose det här stödbehovet inom ramen för samhällets stöd på invandrarpolitikens område. Inrikesutskottets uttalande innebär att tidningar och tidskrifter som utges här i landet på språk som omfattas av en minoritet av befolkningen är av stor betydelse för sådana folkgrupper från språklig och kulturell synpunkt. Det gäller självklart esterna också att det för dem är värdefullt att ha ett kontaktorgan som utkommer på estniska språket. Invandrarverket föreslås nu få möjlighet att obundet av de förutsättningar som gäller för det allmänna presstödet utge stöd som projektbidrag till sådana tidningar. För balternas del innebär ju det att inte bara Estniska Dagbladet, som representerar en mycket konservativ opinion inom denna grupp, utan även andra baltiska tidningar, som företräder exempelvis socialdemokratiska och liberala värderingar, får möjlighet att erhålla stöd. Med herr Ahlmarks älsklingsuttryck i de här riksdagsdebatterna skulle jag vilja säga att därmed upphör en diskriminering av andra baltiska tidningar, åt vilka moderater och folkpartister under den långa kampen för Estniska Dagbladet inte skänkt en enda öm tanke. När det gäller att förbättra förutsättningarna för dessa tidningar har man inte kommit med ett enda uppslag.

Ett beslut i dag i enlighet med inrikesutskottets förslag öppnar alltså nya möjligheter till kommunikation inom och mellan minoritetsgrupper. Sådan kommunikation kan underlättas via tidningar och enligt betydligt mindre snäva regler än vad som gäller för det allmänna presstödet. Därför ser jag det föreliggande förslaget som en förbättring och som en lösning av denna länge diskuterade fråga.

Jag ber med detta att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr WERNER i Malmö (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svensson i Eskilstuna började med att tala om herr

Winbergs ställningstagande i presstödsnämnden vid det första tillfälle då de här bägge tidningarna föll utanför stödmöjligheter. Såvitt jag förstår gick herr Winbergs yrkande ut på att man skulle tala i klartext den gången och inte svänga sig utan säga ut att stöd inte kunde medges därför att tidningen kom ut på annat språk än svenska.

Om herr Svensson i Eskilstuna ställer sig bakom uttalandet att kriteriet på en allmän nyhetstidning är att tidningen skall kunna studeras av alla, så har han därmed också knäsat principen att språkfrågan är avgörande. Då tycker jag inte att det är riktigt rättfärdigt att sedan år efter år i utskottsbetänkandet uttala att i princip är det inget som hindrar att en tidning på främmande språk får detta stöd.

Jag tycker att man blåser upp den här språkfrågan till något mycket stort. Språkfrågan är väsentlig för Eesti Päevaleht, men språket borde än mer meritera för stöd, därför att det begränsar läsekretsen och skapar stora ekonomiska svårigheter. Därför borde man kunna gå den till mötes. Den har förvisso varit utsatt för de ekonomiska marknadskrafter som herr Svensson talade om, precis som andra tidningar.

Herr Svensson tyckte inte om att jag sade att det blev en plump i protokollet, inte på grund av mina tårar utan snarare på grund av utskottsmajoritetens klavertramp. Men säg hellre att det är en snöplig reträtt då man flyr in i dessa 400 000 kr., som skall förse också de här två stora tidningarna med stöd. Vi är helt överens om att ett stöd enligt detta förslag blir mycket blygsammare än det dessa tidningar skulle ha kunnat påräkna från det allmänna presstödet. Där är de minimerade bidragen relativt höga.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svensson i Eskilstuna sade en uppseendeväckande sak: Estniska Dagbladet är konservativt inriktad. Skall vi nu börja granska frågor om presstöd med utgångspunkt i om en tidning har rätt eller felaktig ideologisk färg, utifrån herr Svenssons i Eskilstuna värderingar? Det är väl ändå helt ligkiltigt. Vi skall ha automatiskt verkande regler och inte en politisk diskriminering. Det finns andra tidningar som företräder liberala och socialdemokratiska värderingar, säger herr Svensson. Just det! Vi kommer att få mer pengar till dem om Estniska Dagbladet får sitt anslag ur det vanliga presstödet. De kommer att få mindre pengar med herr Svenssons egen modell.

Olle Svensson säger att jag upprepar mig "med en papegojas envishet". Ja, det är sant att jag tjarar. Så länge man diskriminerar tidningar, utgivna för svenska medborgare, därför att de är skrivna på annat språk än svenska kommer liberaler att opponera sig. Sedan kan herr Svensson använda vilka nedsättande omdömen som helst om att vi fullföljer vår kritik.

Herr Svensson förnekar i sitt inlägg i dag, i motsats till för två månader sedan, att det är språket som är avgörande för att Estniska Dagbladet inte fått bidrag. Men presstödsnämndens ordförande herr Lundell har själv bekräftat att språket inom majoriteten har anförts som skäl. Vidare

har JO i ett utslag från 1974 slagit fast: "Majoriteten inom nämnden synes mig ha grundat sina ställningstaganden därpå att tidningen inte ges ut på svenska språket och därför intar en särställning bl. a. i konkurrensen med andra tidningar."

Har JO fel? Har JO utslungat en "förolämpande" beskyllning mot majoriteten och mot ämbetsmän, som herr Svensson påstår att vi har gjort? JO säger exakt detsamma som vi: det är språket som gör att man diskriminerar Estniska Dagbladet.

Vi kan till slut gå till en annan auktoritet, nämligen herr Svensson själv. Så här sade herr Svensson den 13 mars från den här talarstolen: "Denna tidning kommer ju ut på estniska, och det gäller naturligtvis kommunikation för en minoritetsgrupp. Vi har sagt att i det sammanhanget bör anslagsfrågan prövas, och då kanske man kan finna en lösning på detta."

Herr Svensson har alltså själv anfört språket som skäl till varför Estniska Dagbladet inte bör ha bidrag. I dag förnekar herr Svensson sina tidigare uttalanden, förnekar vad herr Lundell sade och förnekar JO:s utslag. I stället höjer han rösten och säger att vi skall motverka "marknadskrafterna".

Får jag då ställa en fråga till Olle Svensson: Vad är det för marknadskraft som ni socialdemokrater och centerpartister bekämpar genom att diskriminera Estniska Dagbladet? Det är en tidning med svag ekonomi som bygger på frivilliga krafter. Vad är det för marknadskraft ni har upptäckt när ni särbehandlar balternas tidning?

Herr SVENSSON i Eskilstuna (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill upprepa både för herr Werner i Malmö och för herr Ahlmark att detta diskrimineringsresonemang är alldeles uppåt väggarna. När vissa tidningar inte får stöd enligt presstödskungörelsen hävdar alltså herrar Ahlmark och Werner på allvar att de tidningarna är diskriminerade. Jag ber att få tala om att det finns en rad svenska tidningar och tidskrifter, som i så fall också är diskriminerade. Det gäller hela den ideella pressen, bl. a. den fackliga. Vi som arbetar i pressutredningen med dessa frågor tar betydligt allvarigare på dem. Vi vet att man inte kan lösa alla problemen genom presstödskungörelsen, utan att man får söka finna nya former av stöd för att tillgodose det behov av hjälp som kan föreligga när det gäller att stödja pressdebatten i vårt land. Herr Ahlmarks sätt att föra debatten är mycket negativt mot olika minoritetsgrupper inom svenska folket. Jag vänder mig mot det sättet att föra debatten.

Jag vill svara herr Ahlmark, som jag också sade när vi förra gången diskuterade denna fråga, att när tidningar av den karaktär som Estniska Dagbladet representerar inte via presstödskungörelsen kan få ett stöd finns andra möjligheter att hjälpa dessa. Estniska Dagbladet är en tidning som riktar sig till minoritetsgrupper, och därmed skulle man via det uppslag som framförts av centern och socialdemokraterna ha möjligheter

att komma ur dödläget och få ett stöd. Alternativet är ju att inget stöd över huvud taget kan utgå.

Herr Ahlmark ställer frågor till regeringen. Regeringen har att följa riksdagens beslut och har utfärdat presstödskungörelsen. Den har också tillsatt en nämnd som skall tolka bestämmelserna i denna. Jag tycker inte att vi här i riksdagen har anledning att rikta kränkande uttalanden mot denna nämnds beslut. Jag tror att de bygger på riksdagens anvisningar. Riksdagen har också flera gånger uttalat att det förhållandet att en tidning icke utkommer på svenska i och för sig inte får hindra att stöd utbetalas. Det är alltså av andra skäl som man inte har utbetalat presstöd till Eesti Päevaleht. Genom det nu aktuella initiativet ges en möjlighet att hjälpa en viktig minoritetsgrupp här i landet, så att den kan kommunicera via sin tidning. Det gäller inte heller bara denna tidning utan även andra.

Jag vill understryka att det förhållandet att Estniska Dagbladet är känt som en mycket konservativ tidning inte har hindrat mig från att verka för en lösning av denna fråga. Men det är, som jag tidigare sade, värdefullt att man funnit en sådan lösning som också kan gynna baltiska tidningar med andra värderingar.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var herr Svensson i Eskilstuna som drog in Estniska Dagbladets politiska färg i debatten. Han gjorde det i ett försåtligt resonemang om att Estniska Dagbladet inte borde falla inom ramen för den svenska presstödskungörelsen. Jag vänder mig bestämt mot varje tendens att politiskt diskriminera tidningar när presstöd utdelas.

Herr Svensson säger att jag har utslungat kränkande beskyllningar. Jag har sagt exakt detsamma som justitieombudsmannen: att det är språket som gjort att Estniska Dagbladet diskriminerats. Har JO utslungat kränkande beskyllningar, herr Svensson? Är det fel att följa samma linje som JO?

Det finns också andra tidningar som är diskriminerade, säger herr Svensson i Eskilstuna. Vilken tidning skulle det vara. Vad är det för tidning som fyller kraven i presstödskungörelsen, som har ansökt om presstöd men fått avslag? Nämn namnet på den, herr Svensson! Jag skall gärna kämpa för andra diskriminerade tidningar, om det finns något sådant fall.

I 13 § presstödskungörelsen sägs det att tidningar skall kunna få stöd om de är *dagstidningar*. Definitionen på en sådan tidning är: "allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär, som normalt utkommer med minst ett nummer varje vecka och vars totalupplaga i huvudsak är abonnerad". Det stämmer exakt på Estniska Dagbladet.

Den skall också vara en *andratidning*. Det definieras som "dagstidning som på sin utgivningsort har mindre upplaga än annan tidning". Det stämmer också på Estniska Dagbladet.

Ändå säger herr Svensson i Eskilstuna att presstödskungörelsen inte

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

lämpar sig i det här sammanhanget. Jo, den lämpar sig – om socialdemokrater och centerpartister hade läst den rätt och hade velat se till, att man inte diskriminerar tidningar på grund av deras språk.

Till slut: Olle Svensson förklarar att om man inte gör som han säger fortsätter "dödläget". Alternativet är inget stöd alls. Nej, herr Svensson, alternativet finns i reservationen vid konstitutionsutskottets betänkande nr 14: ett klart uttalande från riksdagens sida att tidningar icke skall förvägras presstödet därför att de är skrivna på annat språk än svenska.

Herr WERNER i Malmö (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att det har varit den vanliga omgången som vi känner från tidigare. Vi har av herr Svensson i Eskilstuna fått det vanliga, svepande talet om att de gällande reglerna inte är ändamålsenliga osv., men inget konkret att ta på.

När det gäller andratidningar som inte har fått stöd har man i klara verba kunnat säga, att det beror på att upplagan inte är tillräckligt stor, att tidningen utkommer vid för få tillfällen eller att den inte har stipulerad konkurrens. Man har slagit fast det klart och tydligt, men när det gäller Estniska Dagbladet måste man sväva på målet. Det hade väl inte varit någon förfärlig olycka, herr Svensson, om Estniska Dagbladet hade fått ett par hundra tusen i minimalt stöd och vi hade sluppit den här debatten? Jag tycker att den inte heller för oss är tilltalande med tanke på den historia vi har gemensam med de baltiska folken, en historia som inte alltid har varit så hedrande för oss.

Herr SVENSSON i Eskilstuna (s) kort genmäle:

Herr talman! Det försiggår ibland en debatt i konstitutionella frågor i konstitutionsutskottet. Arbetsfördelningen är här fullt klar. Riksdagen fastställer riktlinjer, regeringen utfärdar en kungörelse, nämnden har att fatta beslut. Och nämnden har ingalunda varit enig i alla frågor den har behandlat, herr Ahlmark. Jag kan nämna en rad tidningar – Trelleborgs Allehanda, Norrtelje Tidning m. fl. – som har sökt men inte fått presstödet på grund av att man har ansett att reglerna inte gett möjligheter till detta.

Det rör sig inte om en diskriminering av ett visst slags tidningar eller av en viss minoritetsgrupp, som herr Ahlmark har gjort gällande. Riksdagsbeslutet i dag ger oss möjligheter att tillgodose krav från minoritetsgrupper. Det är det positiva i vad som hänt under behandlingen av den här frågan i riksdagen i dag.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Såväl konstitutionsutskottet som inrikesutskottet har välvilligt behandlat den enskilda centermotionen nr 1727, som åsyftar stöd till tidningar utgivna på annat språk än svenska. Inrikesutskottets betänkande skapar, enligt min och centerns mening, därmed en praktisk lösning på frågan om hur i Sverige utgivna tidningar på främmande språk

skall kunna erhålla ekonomiskt stöd.

Riksdagen tar, genom ett bifall till föreliggande förslag, ett betydelsefullt steg mot att förverkliga en gammal programförklaring, nämligen att skapa existensbetingelser för en allsidig press och vidmakthålla en fri opinionsbildning, att bevara och vidga en fri och allsidig debatt och att värna om opinionsbildningens och nyhetsförmedlingens allsidighet och vitalitet.

De tidningsorgan i vårt land som vänder sig till de språkliga minoritetsgrupperna har här utan tvivel en betydelsefull uppgift och gör vår presskör mera fyllig. De är väl värda ett ekonomiskt stöd. Om detta råder inte några delade meningar. Det besynnerliga är att vi trots enighet om målet har fått en lång debatt om medlen.

Vi har ju alldeles nyss fått lyssna till en rad replikskiften mellan herr Svensson i Eskilstuna, herr Werner i Malmö och herr Ahlmark. Jag kan instämma i det allra mesta av vad utskottsmajoritetens talesman herr Svensson sade. I fråga om herr Ahlmarks ideliga upprepning om diskriminering skall jag inte använda herr Svenssons betygsättning, jag skulle bara vilja ge herr Ahlmark rådet: Byt stift!

Herr Werner beklagade sig över allt prat som har förekommit i den här frågan. Ja, pratet svarar herr Werner för. Vi i centern får med hjälp av socialdemokraterna svara för resultatet. Det är den vanliga arbetsfördelningen i många frågor här i kammaren. Så var det när presstödet infördes en gång, så är det också i dag.

Orsaken till den här debatten ligger väl i den minst sagt besynnerliga reservationen från folkpartiet och moderaterna i konstitutionsutskottet. Slutklämman i denna reservation mynnar nämligen ut i en beställning på sådana preciseringar av det reguljära presstödet att detta kan utgå till tidningar på annat språk än svenska redan fr. o. m. innevarande år.

Hur går det ihop med inrikesutskottets förslag till lösning i bidragsfrågan? Kan det verkligen vara reservanternas mening att vissa s. k. invandartidningar skall få bidrag både via presstödsnämnden och via invandrarverket? Om detta inte är avsikten, blir reservationen blott och bart ett meningslöst bankande på en redan öppen dörr.

Tre års erfarenheter har ju visat att man inte kunnat formulera några generella regler som är praktiskt tillämpliga för ett bidrag via presstödsnämnden till de s. k. invandartidningarna. Låt mig också få peka på hur reglerna för produktionsbidraget till de svenska veckotidningarna av dagspresskaraktär skulle slå mot vissa invandartidningar. Den tidning som enligt uppgift har den största abonnerade upplagan, Suomalaisten Uutislehti – Finska Nyhetsbladet – skulle bli utestängd därför att den utkommer var fjortonde dag. Finn Sanomat skulle stupa på upplage-tröskeln 2 000 exemplar. Ruotsin Suomalainen kan falla under bordet av andra skäl. Men alla gör en god insats på sitt område oavsett – det vill jag understryka – vilken politisk åsikt de än må företräda.

Ju mer man tränger in i problematiken, desto klarare blir det att invandartidningarna befinner sig i en speciell situation som i sin tur kräver

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

ett speciellt stöd.

Ytligt sett kan utskottsförslaget, som torde innebära ca 400 000 kr. i projektstöd till de s. k. invandrantidningarna, förefalla som en prutning jämfört med motionsyrkandet, men jag vill understryka att för mig och medmotionärerna är det för dagen viktigast att ett stöd över huvud taget kommer till stånd, att medel blir anvisade och att försöksverksamheten inleds. Jag har styrkts ytterligare i denna uppfattning eftersom folk som är verksamma inom invandrarpressen till mig har uttalat sin tillfredsställelse med det förslag till lösning som man väntar att kammaren skall antaga om en stund.

Herr talman! Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets och inrikesutskottets betänkanden på samtliga punkter.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Bara ett par ord till herr Nordin om prat i kammaren. När det gäller den svages stöd skall man inte dra sig för att ta till orda. Följ gärna exemplet, herr Nordin!

Sedan säger han att centern inte har pratat utan svarat för resultatet. Det var väl ändå en liten felsägning. "Vi har kammat in resultatet", borde det kanske heta.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Herr Nordin frågade om Estniska Dagbladet skall få stöd både från Invandrarverket och från presstödsnämnden. Naturligtvis inte. Vi menar att den tidningen skall falla inom ramen för stöd från presstödsnämnden. Då blir det inte något bidrag för den tidningen från invandrarverket.

Men jag har en fråga till herr Nordin, för jag har läst hans motion väldigt noga. I herr Nordins motion står det: "Bidragsreglerna bör i huvudsak överensstämma med de villkor som gäller för produktionsstöd till dagstidningar ---"

Några sådana bidragsregler finns inte i inrikesutskottets betänkande. Inrikesutskottet, som herr Nordin berömmar, säger i stället så här: "Det får ankomma på invandrarverket att ta ställning till efter vilka principer stöd skall utges. Verket skall därvid vara obundet av de förutsättningar som gäller för det allmänna presstödet."

Herr Nordin kräver alltså likartade regler som gäller för det allmänna produktionsstödet. Inrikesutskottet säger att man skall vara obunden av de regler som gäller för det allmänna produktionsstödet. På denna viktiga punkt har således utskottets centerpartister och socialdemokrater en diametralt annan mening än herr Nordin hade. Men herr Nordin är ändå helt nöjd. Han har kastat om sin åsikt. Och jag vill fråga honom: Varför är det numera ligkiltigt med de fasta regler som var så viktiga för fyra månader sedan?

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Jag skulle vilja ge herr Werner i Malmö ett råd också, nämligen att studera förslaget i reservationen 8 som avgivits av herr Werners partikamrater i inrikesutskottet. De vill nämligen göra en omfördelning av anslagen – en omfördelning som enligt deras egna ord kommer att drabba projektbidragen, ur vilka det här stödet till invandrartidningarna skall ges. Hur stämmer det, herr Werner, med den verkliga viljan att ge ett bidrag till den här typen av tidningspress?

Herr Ahlmark funderade litet grand över vad det innebar att Estniska Dagbladet skulle söka sitt bidrag hos presstödsnämnden. Han förväntar sig tydligen att Estniska Dagbladet skall förledas att icke söka bidrag hos invandrarverket utan söka det hos presstödsnämnden. Den skall sitta och vänta på att regeringen så småningom kommer fram till att den här frågan är lika praktiskt svår att lösa i år som den varit tidigare år. Vad händer? Jo, det som händer är att Estniska Dagbladet än en gång skulle bli utan stöd.

Sedan tycker jag att om herr Ahlmark vill citera ur min motion skall han i anständighetens namn citera fullständigt. Jag begär inte att han skall läsa upp motionen från början till slut, men han bör åtminstone ta med hela den mening som han började citera.

Jag har inte motionen med mig här, men jag minns ganska väl vad som stod i den. Jag har där sagt att man skall inte formulera reglerna i detta avseende lika hårt som de regler som gäller för det reguljära presstödet. Kravet på periodicitet behöver inte vara lika hårt, inte heller kravet på upplagestorlek och kravet på karenstid. Tidningarna måste ju enligt presstödskungörelsen ha utkommit ett visst antal år för att bli delaktiga av bidragen.

Detta gör att jag trots allt tycker att jag har full anledning att vara nöjd med inrikesutskottets betänkande i det här avsnittet. Det är det första väsentliga steg som vi tar för att göra också den här delen av tidningspressen delaktig av det ekonomiska stöd och även av, låt mig säga det, psykologiska stöd som ett riksdagsbeslut i denna positiva riktning innebär.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Nej, herr Nordin, mina partikollegers ställningstagande i inrikesutskottet är helt klart. Man vill att de tidningar som kan få stöd från det allmänna presstödet skall ha det stödet. De andra publikationerna skall hämta sitt stöd från det anslag som nu finns hos invandrarverket.

Det är en klar boskillnad där som är väl motiverad.

Överläggningen var härmed slutad.

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Hallgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Hallgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lövenborg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301
Nej – 15

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Nordgren och fru af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Nordgren och fru af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Diesen begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 267
Nej – 49
Avstår – 1

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-

reservationen nr 3 av herr Nordgren och fru af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strindberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Nordgren och fru af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strindberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268
Nej - 48
Avstår - 1

Punkterna 5 och 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Hallgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Hallgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lövenborg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 300
Nej - 15

Punkten 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Hallgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Hallgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lövenborg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 302
Nej - 15

Punkten 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Nordgren och fru af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strindberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Nordgren och fru af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strindberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 267
Nej - 47
Avstår - 1

Punkten 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Hallgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Hallgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lövenborg begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301
Nej - 15

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Nordgren och fru af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Nordgren och fru af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Diesen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269
Nej - 47

Punkten 12

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Hallgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Pettersson i Västerås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Hallgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Pettersson i Västerås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301
Nej - 15

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

Onsdagen den
14 maj 1975

*Riktlinjer för
invandrar- och
minoritetspolitiken,
m. m.*

Punkterna 14-16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Nordgren och fru af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 17 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Nordgren och fru af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Diesen begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269

Nej - 47

Punkten 18

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Nordgren och fru af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strindberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 19 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Nordgren och fru af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strindberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269

Nej - 47

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Konstitutionsutskottets betänkande nr 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Ahlmark m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan herr Ahlmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Ahlmark m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ahlmark begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 235
Nej – 77
Avstår – 4

§ 10 Återvinning och omhändertagande av avfall

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 10 med anledning av propositionen 1975:32 om återvinning och omhändertagande av avfall jämte motioner.

I propositionen 1975:32 hade regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att

dels anta förslagen till

1. lag om ändring i kommunala renhållningslagen (1970:892),
2. lag om ändring i hälsovårdsstadgan (1958:663),
3. lag om ändring i lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor,
4. lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962:701),
5. lag om ändring i miljöskyddslagen (1969:387),
6. bilskrotningslag,

dels

7. godkänna de grunder för statligt stöd till förbättrad hantering av hushållsavfall som i propositionen förordats,

8. godkänna vad i propositionen anförts i fråga om inrättande av ett företag för att behandla miljöfarligt avfall,

9. till Information om reformer på avfallsområdet för budgetåret 1975/76 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag som syftar till ökad återvinning och bättre omhändertagande av avfall.

Statsbidrag föreslås kunna utgå till kostnader för investering i anläggningar vari hushållsavfall separeras, återvinns eller behandlas på annat sätt.

I syfte att möjliggöra ökad återvinning av pappersavfall föreslås att insamling av sådant avfall i framtiden väsentligen skall ske i kommunernas regi inom ramen för det kommunala renhållningsmonopolet. Genom bestämmelse i kommunala renhållningslagen (1970:892) föreslås regeringen få bemyndigande att meddela härför behövliga föreskrifter. Dessa skall bl. a. kunna avse att papper skall hållas skilt från annat avfall i avvaktan på borttransport. För hushållens del föreslås separeringsskyldigheten endast avse tidningar och tidskrifter.

Vidare föreslås att även sådant kemiskt avfall som kan anses miljöfarligt skall omfattas av det kommunala renhållningsmonopolet. Regeringen föreslås få bemyndigande att ålägga företag hos vilka miljöfarligt avfall uppkommer att årligen lämna uppgifter om avfallets art, sammansättning, mängd och hantering. Tillståndsplikt införs för företag som transporterar miljöfarligt avfall på väg. Sådant avfall skall inte få föras ut ur landet utan tillstånd. Ett behandlingsföretag vari staten har inflytande föreslås inrättat. Företaget avses i princip få ensamrätt till behandling och långtidsförvaring av miljöfarligt avfall.

Utvidgningen av renhållningsmonopolet till att omfatta pappersavfall och miljöfarligt avfall föreslås ske allteftersom de olika kommunerna hinner vidta behövliga förberedelser. Reformerna förutsätts vara helt genomförda inom en femårsperiod.

För bättre omhändertagande av skrotbilar läggs fram förslag till en bilskrotningslag med bestämmelser om auktorisation av bilskrotare, skrotningspremier och skrotningsavgifter. Endast auktoriserad bilskrotare samt kommun som inrättar mottagningsställe för skrotbilar skall få utfärda sådant skrotningsintyg som enligt förslaget skall krävas för avregistrering. Ägare av bil som avregistreras efter företeende av skrotningsintyg skall erhålla en skrotningspremie. Premierna skall finansieras genom att avgifter tas ut av tillverkare och importörer för varje bil samtidigt med den s. k. bilaccisen. Avgifterna föreslås tillföras en fond, ur vilken förutom premierna även skall kunna utgå bidrag till kommuner för undanskaffande av övergivna bilvrak.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen 1975:32 väckta motionerna

1975:1965 av fru Anér m. fl. (fp), vari hemställts l. att riksdagen hos regeringen begärde a) att förslag förelades riksdagen om utvidgad forskning och utveckling på avfallsområdet i enlighet med vad som anförts

i motionen, b) att förslag förelades riksdagen om inrättandet av ett forskningsinstitut för avfallsfrågor, c) att särskilda forskningsinsatser rörande miljöproblem i samband med äldre nedlagda soptippar kom till stånd, d) att förslag förelades riksdagen om förstärkta resurser för tillsyn, rådgivning och information rörande avfallsfrågor, e) att bestämmelser infördes om att statlig upphandling av pappersprodukter inriktades på att produkterna skulle innehålla en stor andel återvunnet papper och att produkterna utformades så att senare återvinning underlättades, samt 2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande de ideella organisationernas medverkan vid insamling av pappersavfall, övergångsproblem i samband med införandet av kommunal insamling av avfallspapper, intensifierat utvecklingsarbete i vad avsåg ekologiskt riktiga behandlingsmetoder för avfall samt tillämpningen av föreskrifterna för omhändertagande av miljöfarligt kemiskt avfall,

1975:1966 av herr Israelsson m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen vid behandling av regeringens proposition 1975:32 om återvinning och omhändertagande av avfall skulle besluta 1. att hos regeringen begära utredning och förslag om en plan för minskning av avfallsmängden från såväl hushåll som industri med tillämpning av de principer som angetts i motionen och i propositionen 1975:32, samt 2. att staten, i likhet med vad som föreslagits gälla i fråga om behandlingsanläggningar för kemiskt avfall, garanterade investeringskostnaderna för anläggningar vari hushållsavfall separerades, återvanns eller på annat sätt behandlades och att detta skulle gälla såväl försöksanläggningar som andra anläggningar av här nämnt slag,

1975:1967 av herr Jonasson m. fl. (c),

1975:1968 av herr Jonsson i Alingsås (fp), vari hemställts 1. att riksdagen vid sin behandling av propositionen 1975:32 beslutade avslå propositionen i den del som avsåg skrotningsavgift och skrotningspremie, 2. att riksdagen beslutade anta av arbetsgruppen för avfallsfrågor i betänkandet Ds Jo 1974:11 framfört förslag om ändring i bilregisterkungörelsen (1972:599),

1975:1969 av herr Krönmark m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen beslutade 1. att inte nu bifalla förslaget i propositionen 1975:32 om utvidgning av det kommunala renhållningsmonopolet till att omfatta även pappersavfall, 2. avslå förslaget om ensamrätt för ett delstatligt företag att behandla och långtidsförvara miljöfarligt avfall, 3. avslå förslaget om införande av skrotningsavgift samt skrotningspremie avseende bilar, 4. hos regeringen begära förslag om auktorisationssystem för bilfirmor och skrotningsföretag med rätt att utfärda skrotningsintyg, 5. att hos regeringen begära skyndsamt utredning rörande skrotbilshanteringen.

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

1975:1970 av herr Åkerlind (m), vari hemställdes att riksdagen beslutade avslå förslaget till lag om ändring i kommunala renhållningslagen (1970:892) i propositionen 1975:32 utom i vad avsåg 4 § första stycket,

dels de vid riksmötets början väckta motionerna

1975:386 av herr Andersson i Gamleby m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen begärde att regeringen vidtog åtgärder som syftade till en successiv återgång till enbart flergångsförpackningar inom bryggeriindustrin,

1975:388 av herr Börjesson i Falköping (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om utredning och förslag om ett bättre utnyttjande av våra samhällsresurser,

1975:392 av herr Israelsson m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen hos regeringen begärde förslag om förbud mot tillverkning och försäljning av öl och läskedrycker i engångsförpackningar av glas, plast och metall inom läskedrycks- och bryggeribranschen,

1975:592 av fru Anér m. fl. (fp),

1975:924 av herr Sjönell (c),

1975:1586 av fru Sundberg (m) och herr Andersson i Ljung (m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att bidrag till anläggningar med huvudsakligt syfte att behandla hushållsavfall skulle kunna utgå ur anslaget Stöd till avfallsbehandling i de fall behandlingen avsåg en ökad återvinning, samt

1975:1610 av fru Fredgardh m. fl. (c), vari hemställdes att en kartläggning av marknaden skedde med hänsyn till förekomsten av engångsförpackningar samt att det insamlade materialet lades till grund för vidare åtgärder i syfte att begränsa förekomsten av förpackningar av engångstyp.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. lämna utan åtgärd motionerna

a. 1975:386,

b. 1975:388,

c. 1975:392,

d. 1975:1610,

e. 1975:1966, yrkande 1,

2. lämna utan åtgärd motionerna

a. 1975:924, yrkande 1,

b. 1975:1965, yrkandena 1 a–c samt, såvitt avsåg forskning och utveckling, yrkande 2.

3. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1975:1969, yrkande 1, och 1975:1970, båda motionerna såvitt nu var i fråga, anta 4 § andra stycket och 5 § i förslaget till lag om ändring i kommunala renhållningslagen (1970:892),

4. med anledning av regeringens förslag och motionerna 1975:1969, yrkande 1, och 1975:1970, båda motionerna såvitt nu var i fråga – med förklaring att 6 § i förslaget till lag om ändring i kommunala renhållningslagen (1970:892) inte kunnat oförändrad antagas –, anta av utskottet föreslagen lydelse av nämnda paragraf, innebärande att för brott mot föreskriften om förbud mot yrkesmässig eller annars i större omfattning företagen insamling och bortforsling av avfall böter skulle få anses som tillräcklig påföljd,

5. lämna motionen 1975:592, yrkande b, utan åtgärd,

6. lämna motionen 1975:1965, yrkande 1 e, utan åtgärd,

7. anse motionen 1975:1965, yrkande 2, såvitt avsåg hanteringen av pappersavfall, besvarad med vad utskottet anfört,

8. anta förslaget till lag om ändring i kommunala renhållningslagen (1970:892) i de delar som inte berörts i utskottets hemställan i det föregående,

9. anta förslaget till lag om ändring i hälsovårdsstadgan (1950:663),

10. anta av utskottet föreslagen lydelse av ingressen till lag om ändring i lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor,

11. med bifall till regeringens förslag och med avslag, såvitt nu var i fråga, på motionen 1975:1969, yrkande 2, anta 7 § i förslaget till lag om ändring i lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor,

12. anse motionen 1975:1965, yrkande 2, såvitt avsåg omhändertagande av miljöfarligt kemiskt avfall, besvarad med vad utskottet anfört,

13. med anledning av regeringens förslag besluta att 16 § i förslag till lag om ändring i lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor skulle fr. o. m. den 1 juli 1975 ha av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att en bestämmelse om ansvar för brott mot föreskrift om årlig deklara- tionsplikt skulle tas in i lagen,

14. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor i de delar som inte berörts i utskottets hemställan i det föregående,

15. anta förslaget till lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962:701),

16. anta förslaget till lag om ändring i miljöskyddslagen (1969:387),

17. lämna motionen 1975:1967 utan åtgärd,

18. lämna motionen 1975:592, yrkande a, utan åtgärd,

19. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:1968, yrkande 1, och motionen 1975:1969, yrkande 3, anta förslaget till bilskrotningslag,

20. lämna utan åtgärd

a. motionen 1975:1969, yrkande 4,

b. motionen 1975:1969, yrkande 5,

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

21. anse motionen 1975:1968, yrkande 2, besvarad med vad utskottet anfört,
22. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:1966, yrkande 2, godkänna de grunder för statligt stöd till förbättrad hantering av hushållsavfall som utskottet förordat,
23. anse motionen 1975:1586 besvarad med vad utskottet anfört,
24. lämna utan åtgärd motionerna
 - a. 1975:592, yrkande c,
 - b. 1975:924, yrkande 2,
25. med bifall till regeringens förslag och, såvitt nu var i fråga, med avslag på motionen 1975:1969, yrkande 2, godkänna vad utskottet anfört i fråga om inrättande av ett företag för att behandla miljöfarligt avfall,
26. till Information om reformer på avfallsområdet för budgetåret 1975/76 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.,
27. lämna motionen 1975:1965, yrkande 1 d, utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1. angående förbud mot tillverkning och försäljning av vissa engångsförpackningar, m. m. av herr Takman (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motionerna 1975:392 och 1975:1966, yrkande 1, samt med anledning av motionerna 1975:386, 1975:388 och 1975:1610 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört,

2. angående hanteringen av pappersavfall av herrar Krönmark (m) och Leuchovius (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motionen 1975:1969, yrkande 1, och med anledning av motionen 1975:1970, båda motionerna såvitt nu var i fråga, avslå propositionen 1975:32 i vad avsåg 4 § andra stycket och 5 § i förslaget till lag om ändring i kommunala renhållningslagen (1970:892),

3. angående hanteringen av kemiskt avfall av herrar Krönmark (m) och Leuchovius (m) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motionen 1975:1969, yrkande 2, avslå propositionen 1975:32 i vad avsåg 7 § andra stycket i förslaget till lag om ändring i lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor,

angående omhändertagande av skrotbilar

4. av herrar Krönmark (m) och Leuchovius (m) som ansett att utskottet under 19 och 20 a bort hemställa

att riksdagen skulle

19. med anledning av motionen 1975:1968, yrkande 1, och motionen 1975:1969, yrkande 3, samt med avslag på regeringens förslag till bil-

skrotningslag som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anförts,

20 a. med anledning av motionen 1975:1969, yrkande 4, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anförts,

5. av herrar Larsson i Borrby (c), Krönmark (m), Jonasson (c) och Leuchovius (m) samt fru Andersson i Hjärtum (c) som ansett att utskottet under 20 b bort hemställa

att riksdagen skulle som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anförts med anledning av motionen 1975:1969, yrkande 5,

6. angående statligt stöd till förbättrad hantering av hushållsavfall av herr Takman (vpk) som ansett att utskottet under 22 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975:1966, yrkande 2, godkänna de grunder för statligt stöd till förbättrad hantering av hushållsavfall som reservanten förordat.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av fru Anér (fp).

Herr KRÖNMARK (m):

Herr talman! I propositionen nr 32 är i princip tre huvudområden upptagna till behandling. Det gäller dels omhändertagande av pappersavfall, dels hantering av kemiskt avfall och dels omhändertagande av skrotbilar.

Jag kan bara till en början konstatera att vi från moderata samlingspartiets sida givetvis är helt överens om att dessa frågor är angelägna och skall lösas. Men vi har inte kunnat ansluta oss till den form av lösning som föreslås i propositionen och som majoriteten i utskottet har ställt sig bakom.

Vad beträffar omhändertagandet av pappersavfall är vi alla medvetna om att det gäller en produkt som får allt större betydelse. Vi har prognoser för råvarutillgången inom den svenska massa- och cellulosaindustrin som visar att returpapperet måste komma till användning på ett helt annat sätt i fortsättningen än vad som har varit brukligt hitintills. Vi vet också att det inom pappersindustrin försiggår en utbyggnad, där man räknar med att på ett helt annat sätt kunna ta hand om returpapperet i fortsättningen. Prognosen visar att man 1980 räknar med att kunna använda ungefär dubbelt så stor kvantitet återvinningspapper som 1975.

I propositionen föreslås att insamlingen av returpapper från hushållen skall komma under det kommunala renhållningsmonopolet. Vi inom moderata samlingspartiet är i dag inte benägna att biträda ett sådant förslag. Vi vet att den kommunala renhållningslagen är en av de lagar som på senare tid har vållat mest irritation. Jag vågar påstå, att vi ännu inte har funnit den slutgiltiga formen för hur sophämtning skall fungera på ett effektivt och smidigt sätt ute i landets olika kommuner, framför allt på ett sätt som medborgarna uppfattar som fullt acceptabelt. Det gäller ju här människor som i andra sammanhang anses vara fullmyndiga, och

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

vad de tycker bör även i detta fall väga mycket tungt. Att i detta läge för en femårsperiod utvidga, som det föreslås i propositionen, det kommunala monopolet till att gälla även returpapper från hushållen anser vi vara att gå för långt. Det har anförts i propositionen och i utredningsarbetet att insamlingen av returpapper icke har fungerat därför att man inte har kunnat garantera en kontinuerlig avsättning. Den svenska industrins behov har varit begränsat. En stor del av det returpapper som samlats in har gått på export, och exporten har inte varit kontinuerlig. I och med att den svenska cellulosaindustrin anpassar sin process till att utnyttja returpapper i större omfattning kommer man automatiskt att kunna garantera en kontinuerlig avsättning för returpapperet. Då torde det i många fall vara ganska enkelt att i de olika kommunerna, som det sker i dag, låta ideella organisationer av olika slag och även privata företag svara för en regelbunden insamling. Om dessa företag vet att de kan få en kontinuerlig avsättning kan de givetvis svara för insamlingen.

Jag vill inte göra någon som helst inskränkning i den kommunala kompetensen. Den kommun som anser det lämpligt och vill handha denna verksamhet må göra det. Det skall inte finnas något förbud, men kommunerna skall inte kunna hänvisa till en monopolklausul.

Från regeringspartiets sida finns det givetvis en strävan att allt fler aktiviteter skall handhas av samhället. I mitt parti anser vi att kommunerna redan har viktiga och väsentliga uppgifter. De kommer också att få ökade uppgifter framöver, och då finner vi att detta att utvidga den kommunala verksamheten till ett åläggande och ett monopol att samla in returpapper icke är den framkomstlinje man skall välja. Därför yrkar vi avslag på förslaget om införande av ett kommunalt monopol i fråga om pappersavfall.

När det gäller omhändertagande av kemiskt avfall från bl. a. industrin föreslås i propositionen att detta också skall monopoliseras till ett företag där samhället har ett inflytande. Även i det fallet söker man alltså skapa en monopolsituation. I dag är läget detta att vi sedan ett par år tillbaka har en produktkontrollag som gör att samhället nu har instrument att föreskriva hur olika kemiska produkter skall hanteras. Man kan även föreskriva hur kvittblivningen skall ske. I de fall då sådant avfall skall långtidslagras har samhället redan i dag möjligheter att utfärda detaljerade föreskrifter. Vi vet att inom industrin har det på detta område skett ett utvecklingsarbete och en forskning som gjort det möjligt att numera på ett helt annat sätt än tidigare ta till vara det kemiska avfall som uppstår. Det är inte bara så att man tar hand om det avfall som produceras i det egna företaget och återanvänder det i produktionsprocessen, utan det förekommer även att man levererar sitt kemiska avfall till andra företag med annan tillverkning där avfallet kan användas som råvara.

Jag vet inte riktigt vad som är det reella motivet för regeringens förslag. Vi vet att i den här branschen finns ett företag där samhället har ett stort och avgörande inflytande. Givetvis har vi ingenting emot att det

företaget fortsätter sin verksamhet, men med tanke på att vi eftersträvar en så fri näringsverksamhet som möjligt i det här landet motsätter vi oss även här att det skall vara ett samhällsmonopol. Vi tror att konkurrens på detta område kan leda till framsteg i fråga om forskning och tillämpning av nya tekniska metoder. Även i det fallet yrkar vi avslag på propositionens förslag.

Den tredje huvudfrågan gäller omhändertagandet av skrotbilar. Vi torde alla vara överens om att det är ett problem. Förmodligen hamnar en mindre del av alla bilar som skrotas varje år ute i naturen. Men jag håller med statsrådet om att det här är ett miljöproblem som det gäller att komma till rätta med. Givetvis består problemet inte bara av alla de bilar som ställs ute i skogsbackarna utan även av de upplag av skrotbilar som är placerade på ett icke acceptabelt sätt.

Även i detta fall ligger i propositionen ett slags monopol tänkande. Man vill ha ett antal auktoriserade bilskrotare, och det är bara dessa företag eller kommuner som etablerar sig som bilskrotare som skall få utfärda skrotningsintyg. På det här viset bedriver man näringspolitik inom skrotbranschen. Branschen har varit föremål för en översyn, och det förekommer kanske inom den vissa avarter som vi behöver komma till rätta med. Men enligt min mening utgör inte propositionens förslag det rätta instrumentet att lösa de problemen. Man föreslår att en skrotningspremie skall införas, vilket medför att bilägarna får betala en avgift när de lämnar bilen för skrotning. Bilismen utgör ju en av finansministerns största inkomstkällor, och vi vet att bilägarna i dag betalar skatt och avgifter till samhället som vida överstiger vad samhället satsar på bilismen. Då kan man tycka att det är onödigt att dra in ytterligare några miljoner kronor för att klara skrotbilshanteringen. Därutöver anser jag att det är att ta till onödigt hårt. Enligt propositionsförslaget skall bilägarna erlägga automobilskatt för sina fordon tills de har fått ett skrotningsintyg, och det är ju bra och riktigt. Det gäller även i dag, men det räcker med att bara skicka in ett skrotningsintyg på bilen till registreringsmyndigheten, ett intyg som kan vara utfärdat av nästan vem som helst bara det är undertecknat av två personer. Det är väl den vägen man kan tänka sig att bilarna så småningom hamnar i en skogsbacke.

Vi tycker nog att det är rimligt med ett slags auktorisation av de människor som skall ha rätt att utfärda ett skrotningsintyg, men vi vill inte begränsa det till att bara gälla ett visst antal skrotfirmor. Vi skulle kunna tänka oss att motorbranschen tillsammans med bilbranschen, skrotningsbranschen och kommunerna tog initiativ för att klara av detta. Det vore exempelvis rimligt att både bilfirmor och skrotningsfirmor skulle vara auktoriserade att lämna ett skrotningsintyg och att dessa sedan är ansvariga för att bilen skrotas. Vad vi förstår skulle det bli administrativt mindre krångligt. Man skulle undvika en monopolsituation i fråga om bilskrotning. Vi tror också att det skulle vara det effektivaste. Vi föreslår alltså att frågan utreds snabbt och att ett förslag framläggs i den riktningen.

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

Låt mig sedan bara i marginalen med tillfredsställelse konstatera att det alternativa förslag som vi från moderaterna hade yrkat på i en motion om att man skulle slopa fängelsesanktionen har bifallits. Det var ju så att den som olovligen tog hand om avfall skulle kunna straffas med upp till sex månaders fängelse. Jag tycker det är glädjande att ett enhälligt jordbruksutskott tagit bort fängelsesanktionen. Vi inom moderata samlingspartiet har den inställningen att det är stötande med fängelsestraff för sådana här bagatellartade förseelser. Det är som sagt med tillfredsställelse jag noterar att representanter för alla partier i utskottet har gått emot departementschefens förslag i det stycket.

Herr talman! Med vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 3, 4 och 5. I övrigt yrkar jag bifall till vad utskottet hemställt.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I betänkandet nr 10 från jordbruksutskottet, som vi nu behandlar, tar utskottet ställning till ett flertal motioner. Jag avser att i detta sammanhang plädera för två av dessa motioner. Den ena motionen yrkar på förbud mot användande av engångsförpackningar inom bryggeribranschen. Det är en fristående motion som avlämnades under den fria motionstiden. Den andra motionen är avgiven i anledning av regeringens proposition 1975:32 om återvinning och omhändertagande av avfall. Motionernas yrkanden, som tyvärr inte vunnit utskottets stöd, följes upp i reservationerna 1 och 6, som av herr Takman fogats vid jordbruksutskottets betänkande.

Yrkandet i den fristående motionen, nr 392, och yrkandet nr 1 i motionen 1966 har ett nära samband. Det förstnämnda yrkandet avser förbud mot användande av engångsförpackningar inom bryggerinäringen, och det andra gäller en planerad minskning av avfallsmängden. Båda motionerna behandlas också, med avseende på dessa två yrkanden, på samma ställe i utskottets betänkande.

Vår motivering till kravet på förbud mot användande av engångsförpackningar inom bryggerinäringen är i korthet följande. Vi konstaterar att stora summor satsas på marknadsföring och att härvid förpackningarna ingår som en viktig del i denna marknadsföring. I flera fall kan det röra sig om marknadsföring av produkter som inte bara är umbärliga utan t. o. m. rent av är skadliga för konsumenten. Ser man förpackningsområdet som en helhet, så rör det sig nästan uteslutande om engångsförpackningar. Möjligheten att sälja umbärliga ting till höga priser i tilltalande förpackningar har i vissa fall resulterat i att kostnaden för förpackningen kan vara högre än dess innehåll. Samtidigt som vi är medvetna om att det inte går att undvika engångsförpackningar över hela fältet, så framstår det som helt klart att det redan nu går att avgränsa

vissa områden där det utan vidare går att ta bort engångsförpackningarna, med åtföljande nyttiga effekter för både samhället och konsumenterna. Ett sådant område är bryggerinäringen. Engångsglas, plastflaskor och plåtburkar låter sig väl ersättas av returglas. Beläggs returglasen med en hög pant erhåller konsumenten en ekonomisk motivering att återlämna glasen i fråga. En sådan hög pant kan t. o. m. leda till att t. ex. barn letar flaskor i naturen för att sälja dem och på så sätt bidrar till renhållningen i naturen. Ett sådant motiv föreligger ju inte alls då det gäller engångsglas och plåtburkar som ligger och skräpar längs våra vägar och som kan skada både djur och människor. En utveckling mot ökad användning av returglas torde ha skett under senare år, men det radikalaste och riktigaste är att direkt förbjuda engångsförpackningar på detta väl avgränsade område där ett förbud är både möjligt att genomföra och lämpligt ur allmän synpunkt.

I motionen 1966 har vi två yrkanden. Det första innebär att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag om en plan för minskning av avfallsmängden från såväl hushåll som från industri med tillämpning av de principer som anförts både i motionen och i regeringens proposition 1975:32. Detta yrkande har nära samband med yrkandet om förbud mot dryckesförpackningar av engångskaraktär, men här rör det sig om hela avfallsområdet. I remissyttrande från Svenska naturskyddsföreningen och LO betonas betydelsen av att minska avfallsmängden. Båda organisationerna understryker nödvändigheten av en övergång till returförpackningar där detta är möjligt. I LO-remissen framhålls att en övergång från engångsglas och plåtburkar till returglas bör prövas, eftersom det bl. a. kan medföra minskat renhållningsarbete och resursbesparingar. Dessa synpunkter stöder således yrkandet i den fristående motion som jag nyss pläderat för.

Men då det gäller att mera allmänt söka minska avfallsmängden räcker det inte med sådana punktåtgärder som det kan bli fråga om beträffande dryckesförpackningar. Det måste till åtgärder som är generella och berör hela förpackningsfältet. Här är det svårare att komma med färdiga recept av typ förbud mot vissa förpackningar, även om sådana mycket väl kan tänkas på flera områden än dryckesförpackningarnas.

Men ett generellt förbud mot alla engångsförpackningar är varken realistiskt eller lämpligt. I många fall fyller i dag engångsförpackningar en viktig både distributionsteknisk och hygienisk funktion. Här gäller det att närma sig problemet på ett annat sätt. Principen måste härvid vara att så litet material som möjligt skall ingå i förpackningarna och att det material som ingår skall vara lätt att återvinna och använda på nytt. Denna princip måste för övrigt bli vägledande då det gäller *all* materiell varuproduktion. I propositionens motivering tas också denna fråga upp och uttalande görs av departementschefen som går i den riktning vi kräver i motionen, men någon uppföljning i fråga om förslag till åtgärder sker inte i den nu föreliggande propositionen.

Jag skall citera några rader ur propositionen som jag i detta samman-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

hang anser som särskilt viktiga. Det sägs på s. 28: "Sparsamhet, hushållning och återanvändning bör alltså vara grundläggande för vårt utnyttjande av naturresurser och för inriktningen av vår produktion. ---

Ansvar för att det avfall som uppkommer vid produktionen kan tas om hand på ett ur miljö- och resurssynpunkt riktigt sätt måste i första hand åvila producenten. Innan produktionen av en vara påbörjas bör det vara känt hur det avfall som är en följd av själva produktionsprocessen skall behandlas liksom hur själva varan skall omhändertas sedan den använts."

Såvitt vi motionärer kan bedöma är detta alldeles riktiga synpunkter, som vi helt kan ansluta oss till. Vad vi vill åstadkomma med motionsyrkandet är konkreta åtgärder som följer upp dessa riktiga principer. Vi utgår nämligen från att industrin inte på eget initiativ kommer att lösa dessa frågor. Denna vår utgångspunkt grundar vi på det förhållandet att den privatkapitalistiska industrin styrs av ett snävt företagsekonomiskt tänkande, som inte lämnar utrymme för en långsiktig samhälls-ekonomisk kalkyl. Därför gäller det för samhället att här gå in och medvetet styra utvecklingen i den riktning som de bärande principer som jag nyss citerat kräver. Det är vad vi föreslår i yrkandet 1 i motionen nr 1966.

Vad har då utskottet att anföra på den här punkten? Jo, man gör som nästan alltid i samband med motionsyrkanden. Det betyder att man är allmänt välvillig i sin skrivning, men man yrkar avslag eller, som i detta fall, använder den mjukare formuleringen och lämnar motionen utan åtgärd. Det viktigaste anförda skälet är att den pågående miljö-kostnadsutredningen skall avvaktas. I fråga om dryckesförpackningar hänvisar utskottet till att det enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor ankommer på regeringen eller efter regeringens bestämmande produktkontrollnämnden att närmare avgöra hithörande frågor. Jag medger självfallet att sakförhållandet i den beslutsprocess varom det här är fråga är det som utskottet anför, men vad vi vill uppnå med vår motion i fråga om dryckesförpackningar är att riksdagen beslutar ge regeringen anvisningar för dess handlande i framtiden.

Herr talman! Med stöd av vad jag hittills anför yrkar jag bifall till reservationen 1 vid nu förevarande betänkande från jordbruksutskottet.

Återstår då för mig att motivera yrkandet nr 2 i motionen 1966. Den motiveringen kan göras mycket kort. Det rör sig här om en ekonomisk fråga som berör kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Vpk:s inställning i denna fråga liksom kommunernas nuvarande ekonomiska situation är väl så känd att jag inte behöver redogöra för detta nu. Vad det här gäller är investeringskostnaderna för anläggningar där hushållsavfall separeras, återvinns eller på annat sätt behandlas. Propositionen föreslår här att statsbidrag skall utgå med högst 50 % av investeringskostnaden beträffande försöksanläggningar för nyttiggörande av hushållsavfall eller enbart separering av hushållsavfall. Samma regel skall också gälla för andra anläggningar än försöksanläggningar.

I propositionens övriga delar förutsättes att kommunerna skall erhålla full kostnadstäckning för de utgifter som ålägges dem genom riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition nr 32 år 1975. När det gäller omhändertagande av kemiskt avfall sägs det i propositionen att staten i lämpliga former skall garantera finansieringen av de fasta investeringar som det företag behöver göra som skall ta hand om det kemiska avfallet. Motionärerna är av den mening att motsvarande borde gälla beträffande de anläggningar som skall ta hand om hushållsavfall. Överenskommelsen mellan kommunerna och regeringen om begränsningar i de kommunala skattehöjningarna lämnar litet utrymme för ökat uttag av kommunalskatt. En sådan skattehöjning är inte heller, som vi ser det, önskvärd ur fördelningspolitisk synpunkt. De betydande kostnadshöjningar som den nu träffade löneuppgörelsen innebär för kommunerna ställer dem i en ännu mer trängd ekonomisk situation då det gäller nya kostnadskrävande åtaganden. Vi är därför motståndare till att riksdagen fortsätter att fatta beslut vars finansiering man helt eller delvis överlämnar till kommunerna. Vi är i stället av den mening att staten behöver vidta åtgärder för att lätta kommunernas ekonomiska bördor. I konsekvens med denna vår allmänna inställning yrkar vi på att staten helt skall svara för investeringarna i vad gäller anläggningar för behandling av hushållsavfall.

Utskottet anför, med anledning av motionen, att miljökostnadsutredningens arbete bör avvaktas, och därför avstyrkes yrkande 2 i motionen 1966.

Mot bakgrund av vad jag nyss anfört anser jag inte att vi med hänsyn till pågående utredningar kan lasta på kommunerna ytterligare kostnader. I stället borde det gälla ett stopp för vidare kostnadsövervältring så länge utredning om kostnadsfördelningen stat-kommun pågår.

Jag yrkar därför, herr talman, slutligen bifall också till reservationen 6 av herr Takman.

Herr PETERSSON i Lund (s):

Herr talman! Återvinningsfrågorna har under senare år alltmer trätt i förgrunden i den politiska debatten. Allt fler har kommit till insikt om att den nuvarande förbrukningstakten när det gäller naturresurser måste dämpas kraftigt. Så mycket av råvarorna som det är praktiskt möjligt måste återföras till produktionen och nyttiggöras igen.

Regeringspropositionen lägger den principiella grunden för fortsatta reformer på återvinningsområdet. Det ger den en vikt utöver de reformförslag som nu förs fram. Inte minst är satsningen på forsknings- och utvecklingsarbetet inom återvinningsområdet viktig för framtiden.

Det gäller också att se till att det miljöfarliga avfall som trots allt återstår även efter en förbättrad reningsprocess inte släpps ut i naturen, utan i stället oskadliggörs genom destruktion eller s. k. långtidsdeponering. Det samlade grepp på avfallsproblemen som nu har tagits i propositionen 32 om återvinning och omhändertagande av avfall, speciellt

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

när det gäller miljöfarligt kemiskt avfall, är därför att hälsa med tillfredsställelse. Det är också glädjande att vi nu får ett kommunalt ansvar för insamlingen av pappersavfall, bl. a. från hushållen. Propositionen innebär slutligen att vi i fortsättningen skall kunna slippa skrotbilseländet ute i naturen.

Jordbruksutskottets behandling har lett fram till att en bred majoritet har ställt sig bakom propositionen, vilket var och en kan konstatera som läser utskottsbetänkandet. I stort sett är det endast moderaterna som har ställt sig vid sidan om och på mera väsentliga punkter sagt nej till reformförslagen. Moderaterna säger således nej till utvidgningen av det kommunala renhållningsansvaret – det ställningstagandet har vi helt nyss hört herr Krönmark utveckla från denna talarstol. Moderaterna säger också nej när det gäller hushållens separering av tidningar och tidskrifter inom ramen för ett kommunalt renhållningsmonopol. Vidare säger man nej till ensamrätt för ett delstatligt företag att ta hand om det miljöfarliga kemiska avfallet, trots att man borde inse att en samordning är enda sättet att lösa frågan. Man säger slutligen nej till regeringsförslaget när det gäller skrotbilarna. Vi kan alltså än en gång konstatera att när miljövärdskraven kommer i konflikt med moderaternas orubbliga vaktslående kring marknadskrafterna, så blir det hänsynen till miljön som får ge vika.

Övriga borgerliga partier har däremot varit kloka nog att inse att ett förlitande på marknadskrafterna inte löser problemen med återvinning och omhändertagande av avfall, utan att det bör ankomma på samhället att styra och samordna verksamheten, om effektiva resultat skall kunna uppnås.

Detta är bakgrunden till utskottsbetänkandet. När det gäller de olika reservationer som har fogats till betänkandet finns det anledning att göra en del kommentarer.

Först har vi då vpk-reservationen angående förbud mot engångsförpackningar för öl och läskedrycker, som herr Israelsson har tagit upp i ett inlägg. Men i dagens läge, herr Israelsson, finns det knappast någon anledning att gå in i en sakdebatt i den här frågan. Alla vi som finns här i kammaren och intresserar oss för miljövärdsfrågor vet nämligen att miljövärdskostnadsutredningen kommer med ett mycket fylligt beslutsunderlag inom ett år. Låt oss spara debatten till den tidpunkt då det beslutsunderlaget föreligger; då tror jag vi kan komma fram till ett klokare beslut än om vi ägnar oss åt alltför mycket tyckande i en trots allt väldigt komplicerad fråga.

Jag vill också erinra om vad som hittills har skett. Utvecklingen har ju inte stått stilla under de här åren. Vi har fått en förpackningsavgift, som framför allt har slagit hårt mot engångsförpackningarna, och den har gett betydande effekter. Låt mig konstatera att utvecklingen speciellt när det gäller engångsglasen är klart nedåtriktad. Exempelvis inom konsumentkooperationen, som jag känner väl till, är situationen f. n. den att inte mindre än 80 % av det öl och den läsk som säljs är förpackade

i returglas. Procentsiffran var betydligt lägre bara för några år sedan.

Låt mig sedan gå över till vpk:s förslag om en plan för minskning av avfallsmängden från såväl hushåll som industri. Det är klart att man kan göra upp planer på de flesta områden. Men också här behöver man praktiska beslutsunderlag, och jag tror att miljökostnadsutredningen kommer att ge en del att ta fasta på. Under tiden kan vi konstatera att vad vi i dag diskuterar är ett praktiskt bidrag till att minska avfallsmängderna, nämligen beslutet om ett kommunalt renhållningsmonopol, som är inriktat på en separering av hushållens tidnings- och tidskriftsavfall. Det innebär en mycket betydande minskning av hushållens avfallsmängder. Vi vet nämligen att pappersavfallet är en mycket tung post i hushållsavfallet. Det uppgår viktmissigt till inte mindre än 50 % av det totala avfallet från hushållen, och volymmässigt till 70 %. Vi kommer alltså i dag att fatta beslut om ett praktiskt steg i riktning mot minskning av avfallsmängderna. Jag är säker på att vi här i kammarerna under de närmaste åren kommer att ta ytterligare liknande beslut, som leder i den riktning som man talar för i vpk-reservationen och som vi i princip alla är överens om.

Herr talman! Reservationen 2 har skrivits under av moderata samlingspartiets representanter, och det är där man säger nej till utvidgningen av det kommunala renhållningsmonopolet därför att man inte vill att kommunerna nu skall ta ansvar för insamling av tidningar och tidskrifter från hushållen. Motiveringen kan kanske sägas vara något speciell, men trots det tog herr Krönmark upp den med mycket stort allvar från talarstolen. Att i nuvarande läge ge kommunerna både ökad kompetens och ökade uppgifter genom att ålägga dem att svara för allt pappersavfall kan, säger man, befäras leda till att de irritationer som eljest kunde elimineras i stället kommer att befästas. Det är alltså någon form av irritation, om jag fattar det rätt, som vissa glesbygdshushåll skulle hysa mot den senaste utvidgningen av den kommunala renhållningslagen. Man är tydligen rädd att den skall smitta av sig på framför allt tätortsbefolkningens intresse när det gäller att skilja ut tidningar och tidskrifter. Jag har faktiskt litet svårt att följa den logiska argumenteringen på den punkten.

Till yttermera visso konstaterar man i reservationen att det finns ett ökat intresse hos medborgarna att medverka till att pappersavfall tas till vara och återförs i produktionsprocessen. Om man läser igenom reservationen finner man att vad som sägs på den punkten inte stämmer överens med det övriga resonemanget.

Nu är det så att intresset finns där. Men å andra sidan kräver också massaindustrin och pappersbruken bestämda garantier för att man skall kunna åta sig att ta till vara det papper som samlas in. Det behövs alltså en totaltäckning, och det behövs framför allt en kontinuitet i insamlingsverksamheten. Vi är väl ändå överens om att det endast är kommunerna som kan ge den nödvändiga stabiliteten om man vill ingripa på allvar när det gäller återvinningen av pappersavfall och när det gäller

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

att organisera insamlingsverksamheten effektivt. Har vi den utgångspunkten, så är det litet svårt att förstå att det är annat än rent ideologiska skäl som gör att moderaterna inte har kunnat gå med på propositionens förslag beträffande utvidgningen av det kommunala renhållningsmonopolet på den här punkten.

Det är ju också konstigt att just moderaterna, som talar väldigt mycket om – det har de gjort även i utskottet – den otillräckliga skogsråvaran för vår svenska massa- och pappersindustri, skulle neka skogsindustrin ett mycket väsentligt råvarutillskott.

Jag vill alltså yrka bifall till utskottets förslag också på den här punkten.

Sedan kommer jag över till reservationen 3. Där kan vi konstatera att också när det gäller hanteringen av miljöfarligt kemiskt avfall har moderata samlingspartiet reserverat sig. Man säger nämligen i reservationen bl. a. följande: "Att ge ett enda företag ensamrätt till behandling och långtidsförvaring av miljöfarligt avfall är inte förenligt med allmänt accepterade näringspolitiska principer." Det må vara hur som helst med den saken. Jag kan då bara konstatera att vad vi diskuterar här är inte näringspolitik – det är miljöförvaldspolitik. Och om moderaterna hållit detta i minnet hade de kanske kommit till en annan slutsats när det gäller vilka metoder som man måste använda för att komma till rätta med ett allvarligt miljöförvaldproblem.

Det är ju ändå så, herr Krönmark, att det överväldigande antalet remissinstanser – även sådana som inte kan beskyllas för att hysa socialistiska böjelser eller hur herr Krönmark nu vill formulera det – har ställt sig bakom förslaget om bildande av ett delstatligt behandlingsföretag som i princip skall ges ensamrätt när det gäller behandling och långtidsförvaring av miljöfarligt kemiskt avfall. Det är dessutom inte fråga om någon behård ensamrätt, så det borde ha varit litet lättare för moderaterna att svälja förslaget. Det är i stället en ensamrätt i vid mening. Den utesluter alltså inte samverkansavtal med existerande privatföretag när detta är rationellt, men i övrigt bör man eftersträva samgåenden.

Remissinstansernas inställning på den här punkten beror naturligtvis på den bistra erfarenhet de har av dagens verklighet. Vi måste konstatera att det fungerar dåligt i nuvarande situation, och det hjälper inte med produktkontrollagen, om man inte har behandlingsresurser att ställa till förfogande. Det är, såvitt utskottsmajoriteten har kunnat bedöma, endast ett företag med totalansvar som ger möjlighet till en samordning och till den planmässiga utbyggnad av behandlingsresurserna som behövs. Ett sådant företag kan också beräknas åstadkomma en heltäckning både ur geografisk synpunkt och när det gäller olika slag av kemiskt avfall. Monopolrätten ger i detta fall också den fördelen att riksdag och regering verkligen kan kräva ut ett ansvar för att det miljöfarliga avfallet tas om hand ordentligt. Det är som bekant litet svårare att kräva ut ansvar då det gäller de blinda marknadskrafterna.

Alla skäl talar alltså enligt utskottsmajoriteten för den lösning av behandlingsproblemen som har föreslagits i regeringspropositionen.

När det gäller skrotbilarna har moderaterna också reserverat sig, som herr Krönmark talade om för kammaren. Det gäller reservationen 4.

Låt mig därvidlag börja med att säga att det är glädjande att vi är överens om att bilvrak i naturen och illa skötta bilskrotupplag är bland det värsta man kan råka ut för. Detta tycker jag är en bra utgångspunkt för vidare resonemang. Nu vill inte moderaterna ha den föreslagna skrotningsavgiften och skrotpremiesystemet. Och varför vill man inte det? Jo, bl. a. av den orsaken att man anser att skrotpremiesystem innebär ett onyanserat avgiftsuttag på hela bilismen.

Detta är väl en inställning som tål att diskuteras. Det är ju inte ett onyanserat avgiftsuttag i den meningen att det är ett orättvist system. Skrotbilsproblemet uppkommer ju genom bilismen, och rimligen bör också bilismen betala kostnaderna härför. Till yttermera visso innebär premiesystemet att man får tillbaka pengarna – pengarna återgår så att säga till bilsektorn.

Jag tror inte man kan säga att bilismen – om vi ser till de totala kostnader den orsakar samhället – betalar sina kostnader fullt ut. Vi behöver inte ta upp den diskussionen nu, men såvitt jag kan förstå har herr Krönmark helt utelämnat sjukvårdens kostnader, som bilismen ingalunda är helt utan orsak till.

Jag vill även fästa kammarens uppmärksamhet på ett ganska uppseendeväckande uttalande i moderatreservationen. Man säger där att om man inför ett sådant skrotpremiesystem så kommer sannolikt skrotningbranschen att införa betydande avgifter, vilket gör att den enskilde inte får den förmån av premiesystemet som varit avsikten. Jag vill då fråga herr Krönmark: Tror inte herr Krönmark längre på företagarnas sociala ansvar? Är det verkligen så som privatföretagens värsta kritiker säger att verksamheten konsekvent går ut på att skörta upp kunderna? Jag skall inte yttra mig om den bedömningen, jag kan bara säga att om herr Krönmark skulle få rätt på den här punkten är det i högsta grad viktigt att pris- och kartellnämnden går in med en skärpt prisövervakning på det här området.

Herr Krönmark måste nog ändå hålla med mig om att en fördel med skrotpremiesystemet är att det ger möjlighet för kommunerna att få finansiell ersättning för de uppsnygningsaktioner mot skrotbilar i naturen som man med all sannolikhet kommer att tvingas göra också i framtiden.

Slutligen skall jag ta upp reservationen 6 av herr Takman, vilken också berörts av herr Israelsson i hans inlägg. Herr Israelsson sade att det var en rent ekonomisk fråga när man från vpk föreslår att staten skall gå in och garantera hela investeringskostnaden för anläggningar där hushållsavfall separeras, återvinns eller på annat sätt behandlas. Låt mig då bara konstatera att regeringsförslaget innebär en klar förbättring mot tidigare. Före det här årets riksdag har vi inget egentligt statligt anslag som ger stöd på återvinnings- och avfallsområdet. Vi har haft speciella stödåtgärder men de har kommit under andra anslag.

Nu föreslås i propositionen – vilket utskottsmajoriteten ställer sig bak-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

om – att det skall kunna utgå statliga subventioner upp till 50 %. Det är en klar lättnad för kommunerna. Dessutom, herr Israelsson, är anslaget fixerat. Vi har 15 milj. kr. att röra oss med under nästa budgetår. Det blir inte mer pengar för att man föreslår att bidrag skall lämnas för hela investeringskostnaden. Det blir i stället bara färre kommuner som får något, och med vpk:s förslag blir skillnaden mellan de kommuner som får och de som inte får ännu större. Det är alltså rimligt med vissa begränsningar i statsbidragsprocentens storlek och det är också rimligt med en koncentration på de viktiga försöksanläggningarna för återvinning, som propositionen och utskottsmajoriteten speciellt stryker under behovet av.

Med detta, herr talman, ber jag slutligen att få yrka bifall på alla punkter till hemställan i jordbruksutskottets betänkande nr 10.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Pettersson i Lund påstår att moderaterna säger nej till separering av pappersavfall. Herr Pettersson kan vara lugn – vi säger icke nej till detta. Jag tror emellertid att det sker regelmässigt i de flesta hushåll. Problemet är kanske att man i vissa stadsområden med sopnedkast inte har lokalmöjligheter att förvara pappersavfallet. Men detta är faktiskt någonting som gått in i folks medvetande. Jag tror att det är ett fåtal individer som i dag slänger pappersavfallet tillsammans med det andra avfallet. Separering av pappersavfall är faktiskt en sak som vi moderater tror att vi kan klara utan lagstiftning; sådan separering görs i alla fall.

Herr Pettersson sade också att vi känner ett orubbligt ansvar för marknadskrafterna och att det därför är naturligt att vi säger nej till ett kommunalt renhållningsmonopol. Vi är inte orubbliga när det gäller marknadskrafterna, men vi anser att på de områden där marknadskrafterna kan verka är det rationellt och bra att låta dem göra det. Samhället behöver då inte gå in på sådana områden utan kan koncentrera sin verksamhet på de mest angelägna områdena. I och med att industrin får en utbyggd kapacitet för att ta emot pappersavfall kommer det – om man låter marknadskrafterna verka – att finnas möjligheter för kontinuerlig hopsamling. Jag påpekade förut, att är det så att kommunerna vill göra detta, så ligger det redan i dag inom den kommunala kompetensen. Men vi vill absolut inte att det skall vara något monopol.

Herr Pettersson säger att behandlingen av det kemiska avfallet fungerar dåligt i dagens läge. Jag vill inte bestrida det påståendet. Men vi måste då beakta att produktkontrollagen bara funnits i några år, och lagen om informationssystemet på miljöområdet fick vi förra året. Dessutom ålägger vi nu företagen att hela tiden rapportera mängden av kemiskt avfall och hur det hanteras. Samhället har därmed skaffat sig instrument för total insyn och kan lämna föreskrifter. Jag kan inte förstå att det skulle öka säkerheten ur miljösynpunkt att låta ett företag med statligt inflytande ta hand om avfallet. Samhället har här övervakningsorgan som

kan svara för den miljömässiga säkerheten.

Det är en ideologisk skiljelinje som gör att vi har olika åsikter i frågan om skrotbilarna. Jag vidhåller att man skulle få en skrotbilsavgift om man går in för propositionens förslag. Jag tror nämligen att om man har en auktoriserad bilskrotare inom varje område, så uppstår det en monopolsituation för denne, och då ligger det nära till hands att det blir så att skrotbranschen tar skrotningspremierna.

Herr ISRAELSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Pettersson i Lund sade att det inte fanns anledning att gå in i någon sakdebatt beträffande engångsförpackningarna. Man borde avvakta ett år, tills miljökostnadsutredningen kommer med sitt betänkande, för att få ett bättre underlag för ett beslut. Det är kanske riktigt. Men argumenten talar så klart för att den typ av engångsförpackningar som jag nämnde bör försvinna att man redan nu kunde fatta ett beslut i den frågan. Men om yrkandet nu inte bifalls i dag, så är jag naturligtvis glad att vi kan fatta ett beslut i den riktningen om ett år.

Herr Pettersson sade också att 80 % av KF:s försäljning av öl och läskedrycker redan sker i returglas. Jag nämnde väl också i mitt anförande någonting om att jag har ett intryck av att utvecklingen här gått åt rätt håll. Det är naturligtvis bra, men det är inte tillräckligt. Vad jag i första hand vill komma åt är plåtburkar och plastflaskor som ligger efter vägarna. Dem finge vi bort om vi hade ett förbud mot den typen av förpackningar.

Herr Pettersson sade att beslutet i dag innebär ett steg i riktning mot en minskad avfallsmängd. Det är väl också riktigt. Men vad jag är ute efter är att man mot bakgrund av vad jag citerade ur propositionen skall gå in och styra i själva produktionsprocessen genom att innan en produkt planeras och tillverkas klarlägga dels vilket spill den medför, dels hur själva produkten kommer att bete sig som avfall. Detsamma måste gälla användningen av naturresurser. Det är det jag menar med planering.

I dag utgår inget statsbidrag till den kommunala hanteringen av hushållsavfall, sade herr Pettersson i Lund. Blir det högst 50 % är det en förbättring, och det är väl bra. – Men jag menar att i det trängda läge som kommunerna i dag befinner sig i skulle det vara väl motiverat att man gjorde likadant när det gäller hushållsavfallet som man gör när det gäller det kemiska avfallet, alltså att staten garanterar hela investeringen.

Sedan säger herr Pettersson i Lund att summan är fixerad i budgetpropositionen. Men i andra sammanhang har regeringen kunnat framlägga förslag till finansiering av nya utgifter, och det går säkert också i detta sammanhang.

Herr PETTERSSON i Lund (s) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag vända mig till herr Krönmark. Jag har inte sagt, herr Krönmark, att moderaterna definitivt är motståndare till

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

att hushållen separerar sina tidningar och tidskrifter från övrigt hushålls-avfall. Vad jag däremot har sagt är att moderaterna genom det system, byggt på frivillighet, som de förordar säger nej till ett effektivt och kontinuerligt insamlingssystem, vilket ju är det enda som kan ge massa- och pappersindustrin de garantier dessa industrier måste ha för att kunna bygga upp sina återvinningsanläggningar och ta hand om returpapperet när det kommer in.

Vi borde väl ändå, herr Krönmark, kunna vara överens om att hanteringen av det miljöfarliga kemiska avfallet hittills har fungerat mycket dåligt. Nu säger herr Krönmark att detta inte beror på att vi inte har medlen, utan att det beror på att lagstiftningen blivit genomförd så nyligen. Produktkontrollagen i all ära, men kan man inte erbjuda företagen de behandlingsresurser som i sista hand behövs, ställer man i många fall företagen i mycket svåra situationer när det gäller var de skall göra av sitt avfall, och det kanske också innebär att de frestas att ta hand om avfall på ett sätt som är felaktigt ur miljösynpunkt.

Jag måste än en gång konstatera att ett mycket stort antal remissinstanser är överens om att se praktiskt på den här frågan och icke ideologiskt – även sådana remissinstanser som eljest kanske delar herr Krönmarks politiska uppfattning. Man har alltså ställt sig bakom förslaget om att skapa ett delstatligt behandlingsföretag med i princip ensamrätt som det enda vettiga medlet att komma till rätta med de här viktiga problemen.

Till slut till herr Israelsson! Det glädde mig att höra att han höll med mig om att vi gott kan vänta med diskussionen om förpackningsfrågorna tills miljökostnadsutredningen kommer med sitt betänkande. Jag tackar för det sena erkännandet. Hade det kommit litet tidigare, kunde herr Israelsson därmed ha förkortat sitt inlägg här i kammaren.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att herr Pettersson i Lund retirerade och tog tillbaka beskyllningen, att vi motsätter oss en separering av pappersavfall. Så sade nämligen herr Pettersson i sitt inledningsanförande.

Herr Pettersson säger att vi måste ha ett effektivt kontinuerligt insamlingssystem för att industrin skall kunna bygga ut. Men, herr Pettersson, vi känner ju till råvarusituationen på träsidan, och vi vet att man måste utnyttja pappersavfallet och att industrin kommer att bygga ut sina anläggningar. Som vi ser det är det bättre att vi får det här marknadsuget; då kommer man automatiskt att också få insamlingskanalerna. Detta pappersavfall är i alla fall en råvara som enligt aktuella undersökningar betingar ett värde av ungefär 200 kr. per ton när det är framme vid fabriksporten. Eftersom det har ett värde, vore det väl märkvärdigt om inte marknadskrafterna skulle fungera så att det också kommer fram till fabriksportarna. I dag kan industrin inte ta emot allt pappersavfall som produceras i landet, men socialdemokraterna har som alltid en fan-

tastisk brådska när det gäller att stifta nya lagar. Jag tycker att man i första hand borde pröva andra vägar här. Men O.K.: Visar det sig att detta inte går, skulle även jag kunna tänka mig att man låter kommunerna få en uppgift och ta ett ansvar. Jag tror dock inte att vi behöver gå den vägen.

När det gäller omhändertagandet av kemiskt avfall säger herr Pettersson att det är många remissinstanser som har förordat förslaget i propositionen. Jag kan då bara svara att det också finns remissinstanser som har haft motsatt uppfattning. Att en lagstiftning på detta område nyligen är antagen av riksdagen, även om den inte hunnit verka fullt ut, är väl en av förklaringarna till att allt ännu inte är som det skall på det här området. Så småningom kommer vi att ha information om var de olika kemiska produkterna finns och hur de hanteras. Då har produktkontrollnämnden möjlighet att tillsammans med andra statliga organ se till att det blir en efterlevnad av bestämmelserna. Vårt förslag innebär exempelvis inte att SAKAB skall läggas ned. SAKAB skall givetvis fortsätta framöver också, men det bolaget bedriver ju ingen välgörenhetsverksamhet, utan industrin skall svara för sina egna kostnader. Då gäller det för den att betala för hanteringen och deponeringen. Hurvida det sker genom ett statsägt eller ett privat företag kan inte ha något att göra med de miljömässiga säkerhetskraven.

Herr ISRAELSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte så mycket att tillägga – herr Pettersson i Lund tog bara upp en av de frågor jag berörde, nämligen engångsförpackningarna. Han var glad över att jag är beredd att diskutera den frågan om ett år. Tydligt tolkade han det som att jag ville gå ifrån det yrkande som jag har i motionen. Det vill jag givetvis inte, men jag är realist och räknar med att den reservation som vi har på den här punkten kommer att falla. Därför gläder det också mig att vi kan diskutera frågan igen om ett år och att herr Pettersson är positiv till själva syftet, att vi skall komma åt olägenheterna med engångsförpackningarna.

Herr PETTERSSON i Lund (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt vad herr Krönmark har för invändningar mot att vi skall försöka komma fram till rationella lösningar på miljövårdsområdet. En bred remissopinion och en stor utskottsmajoritet, som även inkluderar representanter för övriga borgerliga partier, har ställt sig bakom det mesta som står i propositionen. Den enda förklaring jag kan finna till herr Krönmarks och moderata samlingspartiets bestämda och väsentliga avvikelser från den proposition som lagts fram är att man har sett problemen från renodlat dogmatisk synpunkt och inte från miljövårdssynpunkt.

Fru ANÉR (fp):

Herr talman! Jag har en hel hög med tidningsbuntar liggande nere

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

i soprummet i den fastighet där jag bor. Den situationen delar jag med ett stort antal svenskar, och det är därför jag vågar nämna detta triviala faktum i denna kammare. Vi vill alla att dessa buntar skall komma till god nytta och inte bara vara till besvär. På sikt – och inte så särskilt kort sikt – måste papper bli en flergångsvara som man inte har råd att bränna eller kompostera i första varvet.

Det här är nu ett krav som kommer att bli tillgodosett genom den lag om ändring i kommunala renhållningslagen som utskottet tillstyrker och som jag yrkar bifall till. Kommunerna får inte bara rätt men skyldighet att separat forsla bort och ta hand om pappersavfallet, och vi papperskonsumenter får skyldighet att skilja ut papperet. Efter en viss övergångstid hoppas vi att det kommer att betyda en jämn ström av använt papper till svenska pappersbruk som är i stånd att ta emot och behandla det.

1973, 1974 och 1975 har motioner från folkpartiet krävt åtgärder för att stimulera återanvändningen av papper. Vi ser den här propositionen som ett sätt att tillgodose dessa krav. Vi ser den också som ett sätt att ge medborgarna en påtaglig möjlighet att själva konkret bidra till att resurserna i samhället återvinns bättre. Jag är för min del övertygad om att de allra flesta svenskar med glädje skall ta de handtag som behövs för att skilja ut papperet från övriga sopor. Och jag vill särskilt understryka att det inte bara är husmödrarna jag då tänker på, för detta är inte deras uppgift mer än någon annans.

När det gäller papperet har vi i folkpartiet dessutom satt upp ett särskilt krav: staten skall gå i förväg och vara en mönsterkonsument, dels genom att se till att de pappersvaror som statliga myndigheter själva använder är så sammansatta att återvinning görs så lätt som möjligt, dels genom att inte använda högre papperskvalitet än nödvändigt utan använda oblekt, miljövänligt papper till alla de ändamål där man inte behöver arkivera produkten i många år och där alltså det fina vita papperet är en obehövlig lyx. Den sortens papper är på intet vis sämre att skriva på eller hantera än det snövita som vi är vana vid. Jag hoppas att jordbruksutskottets sekretariat kan vitsorda detta, eftersom jag faktiskt lämnade in mitt särskilda yttrande i den här frågan skrivet på litet ostronfärgat papper. Detta papper skulle få en egen status om statens organ använde det i sitt dagliga arbete. Det skulle inte längre anses vara ett dåligt papper. Jag säger inte att man skall skriva protokoll och missiv på det, men allt detta papper som alla myndigheter överflödar av har ofta en så kort nyttig livslängd så det kunde gott vara litet gulaktigt, när det nu faktiskt minskar kravet på den allra finaste och mest miljöpåfrestande råvaran.

Utskottet har här gått med på att staten skall utforma sina pappersvaror så att de lättare kan återvinnas, och det noterar jag med glädje. Men utskottet har inte direkt velat föreskriva staten att ändra sina uppköpsvanor beträffande skrivpapper. Det hindrar ju inte en riksdagsman att uttrycka en önskan i den riktningen, och det har jag gjort i ett särskilt yttrande.

Vad propositionen nr 32 ytterligare handlar om är att alla företag som släpper ut farligt kemiskt avfall skall kunna åläggas att lämna uppgifter om vad och hur mycket de håller ut i avloppen. Detta ligger exakt i linje med vad vi i folkpartiet har krävt i vår motion nr 592, nämligen att man snabbt bör kartlägga och inventera utsläppen av tungmetaller och gifter för att kunna eliminera dem. Det kravet ställde vi med särskild hänsyn till de många små företag av typ fotoateljéer och tandläkarmottagningar som använder farliga ämnen och inte alltid har fullgod kontroll över hur dessa försvinner ut i de kommunala avloppen. Tillsammans åstadkommer allt det där besvärliga resultat, därför att rötslammet från reningsverken då inte går att använda till jordförbättring i den grad som annars vore praktiskt och ekologiskt riktigt. Det är mycket dyrare och besvärligare att rena rötslammet från gifter när de väl en gång har kommit dit än att sätta stopp för utflödet av gifter vid källan. Men för att göra detta måste man veta var källan är, så att man kan hjälpa företagen med råd och tekniska anvisningar. Den vetskapen hoppas vi nu skall komma fram genom den nya lagen.

I folkpartiets miljöprogram har också sedan länge stått ett krav på att komma till rätta med skrotbilarna. Vi har senast i en motion i fjol föreslagit en skrotningsavgift på bilarna som den siste ägaren då får igen när han lämnar bilen till skrotning. Detta är ytterligare ett krav som nu är tillgodosett genom den nya lagen. Vi kan nu hoppas på att vi inte längre skall behöva se landskapet fördärvat genom rostiga bilvrak i diken och buskar.

Naturligtvis är detta än så länge en förhoppning. Om skrotningsavgiften verkligen kommer att göra vad den är avsedd till måste vi noga följa och utvärdera den under de kommande åren. Avgiften är inte ett självändamål, men ett medel vi anser värt att pröva. Skrotbilseländet är av den arten och omfattningen att vi inte kan hålla på längre och vänta på ytterligare utredningar. Vi måste vidta åtgärder, och den här åtgärden har goda utsikter att bli effektiv. Det finns alltså all anledning att bifalla utskottets yrkande och inte reservationerna 4 och 5 som avslår lagen på den här punkten resp. kräver ytterligare utredning.

Ansträngningarna att förvandla avfall av alla sorter till nyttiga resurser och inte till miljöpåfrestningar har varit en av huvudpunkterna i vårt miljöprogram sedan länge. Vi har gått mycket långt med konkreta krav, eftersom man inte kommer någon vart i dessa frågor med allmänna farhågor och förmaningar, utan man måste leta fram praktiska medel som verkligen hjälper. Det betyder att man sticker ut halsen och tar risker – men utan dessa risker kommer man ingen vart.

Ett av våra huvudkrav har därför hela tiden varit ett institut för avfallsforskning som skulle kunna samla ihop gjorda erfarenheter, bedriva egen forskning, ta hit utländskt kunnande och svara på alla konkreta frågor som kommuner, företag och miljögrupper kommer med; och som de ofta finner det mycket svårt att få svar på. Detta institut har vi aldrig fått, vi har hänvisats till den forskning på området som bedrivs på spridda

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

håll. I år när vi fortfarande framställer detta krav har det kommit så långt att det föreligger ett betänkande från miljöforskningsberedningen som departementet håller på att arbeta med. Det betänkandet föreslår en viss uppdelning av avfallsforskningen på olika instanser.

Jag har därför inget annat yrkande än utskottet i år, dvs. vi får vänta och se hur departementets förslag kommer att se ut och återkomma till saken senare. Det väsentliga här är att avfallsforskningen får den ställning och de resurser som behövs för att den skall kunna fylla sina centrala och viktiga uppgifter. Jag tar därför fasta på herr Lennart Peterssons ord i dag om att detta är en av de viktiga sakerna inom den nära framtiden.

Till slut bara ett ord, herr talman, om en fråga som har oroat många enskilda och organisationer: Skall det här kommunala monolet på pappershämtningen göra alla de ideella organisationer lottlösa som hittills ägnat sig åt pappersinsamling och skaffat sig en del inkomster den vägen? Utskottet har understrukit att varken departementschefen eller arbetsgruppen som bearbetat ärendet har tänkt sig att göra de ideella organisationerna fattigare genom den här lagen. De kommer att få fortsätta, genom att kommunerna kan ge dem tillstånd till det. Det måste också gå bra på många håll att samordna kommunens pappersinhämtning med organisationernas, på ett sätt som ger de senare inkomster och de förra möjlighet att leverera papperet jämnt och stadigt till bearbetarna. Problemet har ju varit att efterfrågan på insamlat papper – en efterfrågan som huvudsakligen har funnits i utlandet – har vacklat och då har scoutföreningar, handikappföreningar och många andra kommit i kläm, därför att deras pappersbuntar inte kunde säljas. Men om svenska pappersbruk kan lita på att returpapperet flödar in konstant, kan de också själva sätta upp maskiner som tar hand om det. Då bör inte insamlarna plötsligt behöva stå där med osålda balar.

Jag slutar alltså, herr talman, där jag började – med papperet som ligger och väntar i våra soprum. Att få det använt på ett sätt som är bäst för både den enskilde och folkhushållet är något vi i folkpartiet har arbetat för länge, och det är därför med tillfredsställelse jag yrkar bifall till jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 10.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill gärna begagna tillfället att med några ord ytterligare markera den vikt och betydelse som vi från regeringens sida fäster vid den här propositionen. Den är ett försök att ta ett samlat grepp på de här frågorna, inte slutgiltigt utan som ett första steg för att sedan kunna utveckla frågorna i enlighet med de principer som vi har gett uttryck för i propositionen.

En viktig sak är att synsättet på avfall måste förändras. Avfall är en resurs som i största möjliga utsträckning skall användas på nytt. Återanvändning måste därför vara en ledande princip vid omhändertagande och behandling av avfall.

Naturhushållningens samhälle har på relativt kort tid ersatts av ett industrisamhälle med hög varuproduktion. För flertalet människor i vårt land har detta betytt välstånd, frigörelse från nöd och fattigdom. Men den här utvecklingen har också i många fall inneburit ett hårt utnyttjande av naturtillgångar som vi vet är begränsade. Utvecklingen har också medfört svåra olägenheter från miljösynpunkt. Därför kan vi inte utan allvarliga följder för framtiden få fortsätta på samma sätt. Därför är det nödvändigt att hejda slöseri med råvaror och ta till vara det som en gång använts. Produktionsmetoderna måste utvecklas från utgångspunkten sparsamhet med råvaror och återvinning av en gång använt material.

All produktion ger upphov till avfall, men hittills har avfallet i alltför stor utsträckning betraktats som en oanvändbar restprodukt. Detsamma har gällt för det avfall som uppkommer i hushållen. Använda varor har betraktats som slutgiltigt förbrukade. Avfallet har i stor omfattning fått belasta miljön.

Jag vill understryka hur viktigt det är att vi kan komma fram till den ordningen, att innan produktionen av en vara påbörjas bör det vara känt hur det avfall som uppstår vid produktionen skall behandlas liksom hur den färdiga varan skall omhändertas sedan den använts. Detta är ett krav som måste ställas, eftersom hanteringen av avfallet i många fall medför risker från hälso- och miljösynpunkt. Jag utgår från att också industrin är beredd till målmedvetet arbete för att på det sättet angripa avfallsfrågorna.

Sparsamhet, hushållning, återanvändning skall alltså, som det sägs i propositionen, vara grundläggande för vårt utnyttjande av naturresurser och för inriktningen av vår varuproduktion. Återanvändning och miljöriktigt omhändertagande måste vara grundläggande för hanteringen av avfall.

Jag noterar naturligtvis med stor tillfredsställelse att vi kan räkna med en bred uppslutning kring regeringens proposition. Som tidigare har redovisats här är det bara moderaterna som på flera avgörande punkter går emot förslaget. Trots att pappersindustrin är angelägen om att få till stånd denna organisation för insamling av papper för att effektivt tillvarata och utnyttja pappersavfallet, så kan inte moderaterna av principiella skäl överge sin tro på marknadshushållningens överlägsenhet. Då det gäller det kemiska avfallet tycks moderaterna fortfarande ha den inställningen att det är riktigt att några företag skall kunna hålla på att plocka russinen ur kakan – om man kan använda det uttrycket om avfall – för att sedan överlåta åt samhället att ta ansvar för alla de problem som följer med resten.

Jag konstaterar, vilket också herr Pettersson i Lund gjorde, att moderaterna låter omsorgen om miljön svika till förmån för den kolartro som man uppenbarligen fortfarande har på marknadskrafternas möjligheter att lösa dessa problem effektivt. Åtminstone när det gäller miljöfrågorna borde man väl t. o. m. inom moderata samlingspartiet numera inse att det är nödvändigt att samhället går in och tar ansvar för att

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

komma fram till lösningar som i första hand skall ge oss det skydd för miljön som vi ändå alla är överens om.

Fru Anér, slutligen, har uttryckt sin glädje och tillfredsställelse över att de synpunkter och förslag som folkpartiet har fört fram i dessa frågor har kunnat tillgodose i propositionen. Låt mig bara göra det lilla konstaterandet, fru Anér, att det var väl tur att inte dessa synpunkter och förslag behövde realiseras inom en borgerlig regering. Vi har ju återigen fått ett bevis för att när det gäller miljöfrågor är splittringen inom borgerligheten fullständig.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Lundkvist menade att vi inom moderata samlingspartiet lät omsorgen om miljön svika när den kom i konflikt med marknadshushållningens principer. Jag reagerar mycket starkt mot ett sådant synsätt. Statsrådet menade att samhället skall ta ansvar för miljöpolitiken, och det ansvaret är också vi beredda att ta. Jag satt en gång i tiden i miljökontrollutredningen, och jag var minsann med om att förordna en lagstiftning. Sedan kan vi ha olika uppfattningar om medlen för att nå resultat. Men jag tycker det är ganska ohemult av ett statsråd att komma med sådana beskyllningar mot ett parti som herr Lundkvist gjorde. Vi har alltså principiellt olika uppfattningar om framkomstvägarna, men att som statsrådet Lundkvist dra i tvivelsmål ett annat partis goda syften, det tycker jag man skulle slippa höra.

Statsrådet Lundkvist är överraskad över att vi inte förordar det kommunala monopolet på pappersidan därför att inte pappersindustrin har förordat det. Jag finner pappersindustrins ställningstagande ganska naturligt. Man har uppenbarligen inte några bekymmer för att få varan levererad. Jag har faktiskt stor tilltro till industrins förmåga och anser att även det privata näringslivet tar ett samhällsansvar. Vi vet att näringslivet här har en insamlingsorganisation och man har alltså engagerat sig för saken. Jag tror att den organisationen mycket väl kan sköta insamlingen av avfallet.

Mitt parti bestämmer f. ö. självt sin uppfattning i olika frågor, vi bryr oss inte om vad olika intresseorganisationer säger. Jag tycker det vore skönt om man även på den andra politiska sidan kunde ha motsvarande politiska självständighet.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Det är naturligtvis värdefullt att man uttalar sig för och ansluter sig till principer. Men vi har ju inte förändrat detta samhälle genom att bara uttala oss till förmån för vissa principer, utan resultaten beror sedan av i vilken utsträckning och på vilket sätt vi handlar.

Man kan nog våga det påståendet – om det tycks ändå större delen av kammaren vara ense – att erfarenheterna när det gäller miljöfrågorna hittills på ett utomordentligt sätt har gett belägg för att samhället måste ta huvudansvaret. Marknadskrafterna löser inte miljöfrågorna. Jag tror

att vi kan utvidga denna synpunkt till att slå fast att när det gäller hus-hållning över huvud taget med naturresurser principen om fri konkurrens om naturresurserna – där den starkare kan förse sig på den svagares bekostnad – inte innebär några godtagbara lösningar av problemen.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Det sista uttalandet kan jag, även om det kommer att förbluffa statsrådet, faktiskt instämma i. Jag tror nämligen när det gäller naturresurserna att samhället måste gå in och reglera verksamheten på vissa sektorer. Men att samhället genom lag och föreskrifter reglerar verksamheten är en sak. Vad statsrådet Lundkvist förordar i propositionen är att det skall vara statliga företag, dvs. samhället, som tar över hanteringen. Då är det ett annat samhälle som herr Lundkvist i sin egenskap av socialist vill ha än det samhälle jag eftersträvar. Jag vill att samhället skall gå in och ta ansvaret och ledningen, men därmed är inte sagt att samhället skall svara för alla aktiviteter.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! När det gäller pappersavfallet borde herr Krönmark, om han har läst propositionens förslag ordentligt, vara medveten om att vi lägger ansvaret på kommunerna. Men vi hindrar inte kommunerna att anlita de företag de finner vara lämpliga för att fullfölja detta ansvar. Propositionen innebär inte att vi säger till kommunerna att när det gäller pappersavfallet måste kommunerna se till att ett kommunalt företag sköter insamlingen.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag vill bara framföra några reflexioner i anslutning till behandlingen av föreliggande utskottsbetänkande, som även omfattar motionen 388, där jag anhåller om utredning och förslag rörande bättre utnyttjande av våra samhällsresurser.

Det är otvivelaktigt så att vi i vårt välfärdssamhälle slösar med våra naturresurser som om dessa vore outtömliga. Förr eller senare kommer emellertid en allvarlig bristsituation att uppstå, med risk för att resurserna tar slut. Köp-slit-och-släng-mentaliteten har blivit alltför dominerande i vårt levnadssätt. Det kan visserligen för den enskilde medborgaren synas föga ekonomiskt att ta till vara förbruknings- och kapitalvaror för eventuell reparation och återanvändning, men även om man beaktar den enskildes ekonomiska aspekter kan man inte bortse från de samhälls- och nationalekonomiska aspekterna. Tog man tillräcklig hänsyn till dessa skulle köp-slit-och-släng-mentaliteten i stort sett försvinna.

Jag har i min motion berört det enorma slöseri som engångsförpackningarna innebär. Även om dessa för konsumenterna ställer sig ändamålsenliga och praktiska jämfört med annan förpackningsform, torde det från samhälls- och nationalekonomisk synpunkt vara slöseri att använda en förpackning endast en gång, varefter den på ett eller annat

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

sätt skall omhändertas för förstöring eller förmultning. De flesta av dessa engångsförpackningar är ganska påkostade, och det torde förekomma att själva engångsförpackningen är dyrare än dess innehåll. Jag är medveten om att det finns varor där det från både praktisk och hygienisk synpunkt endast kan bli fråga om att använda engångsförpackningar som emballage. Men många varor kunde mycket väl emballeras i annan förpackningsform, som skulle ställa sig billigare än engångsförpackningarna och framför allt vara resursbesparande.

Våra naturresurser är inte outtömliga. Otaliga exempel kunde anföras för att påvisa det slöseri som förekommer. Jag har nämnt engångsförpackningarna, jag har nämnt mentaliteten "köp-slit-och-släng"; i de flesta fall kunde varor av olika slag tas till vara på ett bättre sätt än nu. Jag skulle också som exempel på slöseri med våra resurser kunna anföras hur litet man tar vara på skogens avfallsprodukter.

Om vi går ut på ett virkeshygge skall vi finna belägg för att man låter bli att ta till vara skogsprodukter som skulle vara lämpliga till bränsle. Uppskattningsvis är det upp till 30 % av vår skogsproduktion som inte tas till vara. Jag är medveten om att det är ofrånkomligt att avfall uppkommer vid skogsavverkning och annan produktion, men det gäller att återvinna avfallet till ett vettigt ändamål. Principerna måste vara att slutavfall inte skall få förekomma. En cirkulation måste ske, dvs. avfallet måste på ett eller annat sätt komma till användning i form av ny råvara.

Man kan inte heller bortse från att det råder en bristsituation ute i världen. Jag tänker då på förhållandena i u-länderna. Det borde för oss vara en fråga om solidaritet med de svältande folken att vi i vårt land tar bättre till vara de resurser vi disponerar. Därmed skulle vi få mer att dela med oss till dessa människor, som är i behov av hjälp. Man har anledning att skämmas inför dessa svältande människor i u-länderna över att vi i vårt välfärdssamhälle exempelvis kan tillåta att prima matavfall från sjukhus och vårdinrättningar bränns upp – jag har belägg för det. Detta matavfall kunde mycket väl användas till svinfoder. Det är bara ett exempel.

Det kan finnas anledning till självrannsakan. Hur förvaltar vi, dagens medborgare, våra naturresurser? Svaret på den frågan får du själv ge. Jag har gett mitt svar, och det är dåligt – dåligt med hänsyn till oss själva, kommande generationer och inte minst människorna utanför vårt lands gränser, dvs. u-ländernas folk. Här fordras verkligen ett nytt synsätt på hur vårt välfärdssamhälle i fortsättningen skall se ut. Och en sak är säker, mentaliteten "köp-slit-och-släng" måste försvinna i framtidens välfärdssamhälle. Annars kommer vi förr eller senare att råka in i ett bristsamhälle.

Herr talman! Det här var bara några reflexioner, som jag hade ett behov av att ge uttryck för. Även om jag anser att den motion som jag har väckt och som riksdagen troligen kommer att avslå – utskottet har avstyrkt den – är värd ett bättre öde finner jag det föga meningsfullt att yrka bifall till densamma mot ett enhälligt utskott. Jag uttalar ändå,

herr talman, en förhoppning om att miljökostnadsutredningen skall framlägga förslag om åtgärder i syfte att rätta till vissa problem som jag bl. a. har berört i min motion.

Herr talman! Jag har därmed inget yrkande.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Herr talman! Herr Pettersson i Lund hänvisade vid ett par tillfällen i sitt anförande till att det står en bred utskottsmajoritet och en bred opinion bakom den proposition som nu behandlas. Jag har egentligen begärt ordet bara för att verifiera det förhållandet. Vi har inte tänkt driva fram några lotterisituationer i anledning av denna proposition, och det skall tolkas som ett gott betyg åt propositionen. Den har välkomnats över lag.

Det har på senare år resonerats mycket, i motioner och i andra sammanhang här i riksdagen, om det för oss alla så intressanta och för framtiden viktiga spörsmålet om återvinning, och begreppen hushållning, återvinning och återanvändande har gjorts till honnörsord.

Jag anser att man från denna talarstol skall kunna redovisa att man tycker att något är bra likaväl som man, vilket kanske ofta sker, från den kan framföra kritiska synpunkter. Jag vill framhålla att det finns anledning att välkomna de principiella bedömningar som statsrådet anført kring hela denna stora problematik både här i dag och i propositionen. Det är också anledningen till att utskottets centergrupp har ställt sig bakom propositionen.

Vi har inte velat påstå att propositionen utgör en slutprodukt, som löser alla problem, och herr statsrådet har också själv i dag från denna talarstol sagt att den representerar ett första steg, och det är ett steg som vi välkomnar. Det kommer säkerligen framöver på många punkter att finnas anledning till översyn och förnyade utvärderingar samt därav följande kompletteringar.

Utskottet har på en enda punkt speciellt tagit upp denna aspekt, nämligen när det gäller bilskrotningen. Centerledamöterna har ställt sig en smula tveksamma inför huruvida den lösning som anvisas i propositionen är genomförbar och den enda riktiga. Utskottets centerledamöter har på den punkten ställt sig bakom ett krav på en förnyad utredning, som bör genomföras snabbt. Jag vill inte därmed ha sagt att vi kan anvisa någon bättre lösning i nuläget, men jag är angelägen om att understryka att det just på den punkten kommer att vara väsentligt med en utvärdering av det resultat som blir följden av den proposition som nu skall antagas av kammaren.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 5 och i övrigt till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Onsdagen den
14 maj 1975

*Återvinning och
omhändertagande
av avfall*

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Israelsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 10 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Israelsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 15
Avstår - 6

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Krönmark och Leuchovius, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Krönmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 10 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Krönmark och Leuchovius.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Krönmark begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 267
Nej - 48
Avstår - 2

Punkterna 4-10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Krönmark och Leuchovius, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Krönmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 10 punkten 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Krönmark och Leuchovius.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Krönmark begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268
Nej - 47
Avstår - 1

Punkterna 12-18

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkterna 19 och 20 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herrar Krönmark och Leuchovius, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Krönmark begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 10 punkterna 19 och 20 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herrar Krönmark och Leuchovius.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Krönmark begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268
Nej - 48

Punkten 20 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Larsson i Borrbym. fl., och förklarades den

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

Återvinning och omhändertagande av avfall

förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 10 punkten 20 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrby begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 191

Nej - 125

Punkten 21

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Israelsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 10 punkten 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Israelsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 302

Nej - 15

Punkterna 23-27

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 11 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

Nr 17 med förslag om uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden,

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12 Beskattningen av samfälligheter, m. m.

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 22 med anledning av propositionen 1975:48 med förslag till ändrade regler för beskattning av samfälligheter, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1975:48 hade regeringen – efter föredragning av statsrådet Sträng – föreslagit riksdagen att anta de vid propositionen fogade förslagen till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
2. lag om ändring i lagen (1972:742) om ikraftträdande av lagen (1972:741) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
3. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
4. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhets-skatt,
5. lag om ändring i förordningen (1954:142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto,
6. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås nya regler för inkomst- och förmögenhetsbeskattningen av gemensamhetsanläggningar och andra samfälligheter. Förslaget är delvis en följd av den nya civilrättsliga lagstiftning om samfälligheter som trätt i kraft år 1974.

Skattskyldigheten vid inkomstbeskattningen föreslås åvila juridisk person, som förvaltar marksamfällighet och regleringssamfällighet som utgör taxeringsenhet. Statlig inkomstskatt skall därvid utgå såsom för ekonomiska föreningar, dvs. med 32 %. I övriga fall beskattas ägarna av delägarfastigheterna för verksamheten på samfälligheten.

Resultatet av verksamheten i samfällighet, för vilken föreligger skattskyldighet vid inkomstbeskattningen, föreslås bli beräknat enligt allmänna regler för den förvärvskälla som verksamheten hör till. Utdelning till delägare får dras av vid resultatberäkningen och skall tas upp till beskattning hos delägaren.

Föreligger inte skattskyldighet för samfälligheten, fördelas intäkterna och kostnaderna på delägarfastigheterna och beskattas i den förvärvskälla som delägarfastigheten ingår i. Skattskyldighet och uppgiftsskyldighet föreslås i dessa fall föreligga i huvudsak bara om nettot för en delägare uppgår till 100 kr. Ligger skattskyldigheten på ägare av delägarfastigheter, som är schablonbeskattade, och har värdet av samfälligheten fördelats på dessa fastigheter vid fastighetstaxeringen, innebär förslaget att någon ytterligare beskattningsåtgärd inte är aktuell utöver den inverkan på schablonbeskattningen som ett eventuellt högre taxeringsvärde kan ha. I dessa fall medges avdrag för ränta och tomträttsavgäld, som hänför sig till samfälligheten.

Förmögenhetsbeskattningen av samfällighet föreslås ske hos ägarna av delägarfastigheterna utom då det gäller regleringssamfälligheter samt

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

häradsallmänningar, allmänningsskogar och liknande samfälligheter.

I propositionen föreslås även rätt till avdrag för anslutningsavgifter och anläggningsbidrag. Vidare föreslås en anpassning av den s. k. proportioneringsregeln till de regler som gäller vid 1975 års allmänna fastighetstaxering.

De nya reglerna om beskattning av samfälligheter föreslås gälla första gången vid 1977 års inkomst- och förmögenhetstaxeringar. Övriga regler föreslås gälla fr. o. m. 1976 års taxering.

Slutligen föreslås att Stiftelsen Industricentra fr. o. m. 1975 års taxering skall vara inskränkt skattskyldig vid inkomstbeskattningen.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975:2019 av herr Andersson i Ljung (m), vari hemställts att riksdagen beslutade att beskattningsreglerna för marksamfälligheter och reglerings-samfälligheter skulle träda i kraft den 1 januari 1980 och att de ifrå-gavarande samfälligheterna gavs möjlighet till skattefri fondavsättning,

1975:2020 av herr Turesson m. fl. (m, c, fp), vari hemställts att riksdagen beslutade att avslå propositionen i vad gällde förslagen till ändrade regler för inkomsttaxeringen av marksamfälligheter och regleringssam-fälligheter,

1975:2021 av herr af Ugglas (m), vari hemställts att riksdagen beslutade om ett tillägg till anvisningarna till 21 § kommunalskattelagen (1928:370) med av motionären föreslagen lydelse, innebärande att mottagare av anslutningsavgifter eller liknande skulle beskattas för detta bidrag endast på så sätt att avskrivningsunderlaget på anläggning eller annan tillgång minskades med mottaget bidrag,

1975:2022 av herr Ångström m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen skulle avslå propositionen 1975:48 i vad gällde beskattningen av mark-samfälligheter och regleringssamfälligheter,

dels de vid riksmötets början väckta motionerna

1975:436 av herr Nisser m. fl. (m),

1975:1081 av herr Ringaby (m) samt

1975:1096 av herr Wachtmeister i Johannishus (m).

Utskottet hemställde

A. beträffande principerna för beskattning av samfälligheter att riksdagen med avslag på motionerna 1975:2020 och 1975:2022 skulle anta propositionen 1975:48 i denna del med den ändring som utskottet förordat,

B. beträffande beskattningen av fiskevårdsföreningar m. m. att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1975:436,

2. motionen 1975:1096,

C. beträffande rätt för samfällighet till skattefria fondavsättningar att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1975:1081,
2. motionen 1975:2019 i denna del,

D. beträffande ikraftträdandet av reglerna för beskattning av samfälligheter att riksdagen med avslag på motionen 1975:2019 i denna del skulle anta propositionen 1975:48 i denna del,

E. beträffande anslutningsavgifter och anläggningsbidrag att riksdagen skulle

1. avslå motionen 1975:2021,
2. anta propositionen 1975:48 i denna del,

F. beträffande övriga frågor att riksdagen skulle anta propositionen 1975:48 i dessa delar,

G. beträffande författningsförslagen att riksdagen till följd av vad utskottet hemställt skulle anta vid propositionen 1975:48 följande förslag till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) med den ändringen att punkt 4 av anvisningarna till 41 a § och övergångsbestämmelserna skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse, innebärande i huvudsak att samfälligheten blev berättigad till avdrag för utdelning av vinst redan för det år då utdelningen beslutats,

2. lag om ändring i lagen (1972:742) om ikraftträdande av lagen (1972:741) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

3. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,

4. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,

5. lag om ändring i förordningen (1954:142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, med den ändringen att 2 § skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse.

6. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623).

Reservationer hade avgivits

beträffande principerna för beskattning av samfälligheter

1. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) vilka ansett att utskottet under A bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1975:2020 och 1975:2022 skulle avslå propositionen 1975:48 i vad avsåg ändrade regler för beskattning av marksamfällighet och regleringssamfällighet,

beträffande ikraftträdandet av reglerna för beskattning av samfällighet

2. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) vilka ansett att utskottet under D bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:2019 i vad avsåg uppskov med ikraftträdandet av reglerna för beskattning av samfällighet och med avslag på propositionen 1975:48 i denna del beslutade att ifrågasvarande regler skulle träda i kraft den 1 januari 1980,

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

beträffande anslutningsavgifter och anläggningsbidrag

3. av herr Magnusson (m) och fru Troedsson (m) vilka ansett att utskottet under E 1 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975:2021 skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

beträffande författningsförslagen

4. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) vilka – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottet under G bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1975:2020 och 1975:2022 i vad avsåg författningsförslagen skulle

dels anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) med den ändringen att punkt 4 av anvisningarna till 41 a § skulle utgå,

2. lag om ändring i lagen (1972:742) om ikraftträdande av lagen (1972:741) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

3. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt med den ändringen att 10 § 2 mom. skulle utgå ur förslaget, till följd varav ingressen skulle erhålla av reservanterna angiven lydelse,

4. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt med den ändringen att 6 § 1 mom. skulle erhålla av reservanterna föreslagen lydelse,

5. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623) med den ändringen att 42 a § 1 mom. skulle erhålla av reservanterna föreslagen lydelse,

dels avslå vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i förordningen (1954:142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto,

5. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) vilka – under förutsättning av bifall till reservationen nr 2 – ansett att utskottet under G bort hemställa

att riksdagen i vad avsåg övergångsbestämmelserna till de i propositionen 1975:48 fogade författningsförslagen med bifall till motionen 1975:2019 skulle anta de vid propositionen under punkterna 1, 3, 4, 5 och 6 fogade förslagen med den ändringen av årtalen i övergångsbestämmelserna som föranleddes av att de nya reglerna i fråga om beskattning av samfälligheter och utdelning från samfälligheter trädde i kraft den 1 januari 1980 i stället för den 1 januari 1976.

Fru TROEDSSON (m):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 22 föreslås nya regler för beskattning av gemensamhetsanläggningar och andra samfälligheter. När det gäller markanläggningar eller regleringssamfälligheter som förvaltas av juridisk person och som utgör särskild taxeringsenhet föreslås

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

att samfälligheten liksom hittills skall beskattas för avkastningen men att utdelningen till delägarna skall beskattas hos dessa. Utdelningen skulle å andra sidan vara avdragsgill för samfälligheten. Vidare föreslås stats-skattesatsen höjd från nuvarande 15 % till 32 %. Delägarna förelås vidare få möjlighet att göra insättning på skogskonto av utdelningen. De nya reglerna föreslås träda i kraft nästa år och tillämpas första gången vid 1977 års taxering.

Vi har inget att erinra i vad gäller förslaget till skattebestämmelser för gemensamhetsanläggningarna. När det gäller marksamfälligheterna finns redan skatteregler som enligt vår uppfattning i stort sett fungerar tillfredsställande. Skall dessa regler ändras bör ändringarna innebära förbättringar. Enligt vår mening innebär föreliggande förslag tvärtom försämringar av olika slag, med såväl administrativa som praktiska komplikationer och inte obetydliga risker för dubbelbeskattning och motsvarande. Sammantagna torde de nya bestämmelserna medföra ökade svårigheter för marksamfälligheterna att bedriva sin verksamhet, och de torde även innebära minskad stimulans till bildande av gemensamhets-skogar.

Herr talman! Först helt kort en allmän bakgrund. De flesta nu befintliga marksamfälligheterna, såsom allmänningskogarna och häradsallmänningsarna, har uppkommit av hävd och kan inte nybildas. Att häradsallmänningsarna som samfälligheter är av gammalt datum visas inte minst av att det i de gamla landskapslagarna ofta finns ganska ingående bestämmelser om dem. Verksamheten i den häradsallmanning som jag själv bäst känner till – Trögd's härads allmanning – reglerades redan under tidig medeltid av den s. k. Tröghbolag, som också brukar kallas världens äldsta bolagsordning. Häradsallmanningarna är 66 till antalet, och de varierar mellan drygt 100 och nära 8 000 hektar. Det lär finnas 31 000 delägare i dessa häradsallmänningar, varav ett stort antal är oskiftade dödsbon.

En del marksamfälligheter, såsom besparingskogarna, gör inga egentliga utdelningar. I stället används avkastningen till att främja jord- och skogsbruket inom området, till att anlägga och förbättra vägar och liknande saker.

En annan typ av samfälligheter är gemensamhetsskogarna, och de kan skapas genom fastighetsbildningsåtgärd för att förbättra arronderingen eller för att föra ihop småbruksenheter till större. I dag finns omkring 70 gemensamhetsskogar på tillsammans 130 000 ha. En del av de här gemensamhetsskogarna är ganska små, genomsnittsarealen i södra Sverige är omkring 200 ha.

Utmärkande för de här samfälligheterna är att de med ansvar och skicklighet förvaltar sina skogsområden. Det har betydelse inte bara för den bygd där de verkar utan också för landets ekonomi i dess helhet. Samfälligheternas verksamhet är också kringgärdad av särskilda föreskrifter och reglementen som gör att samfälligheterna inte kan jämföras med vanliga företag eller med enskilt drivet skogsbruk. Häradsallmän-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

ningarna får t. ex. inte inteckna sina fastigheter, och därför saknar de i allmänhet möjlighet att låna upp erforderligt driftkapital.

När det gäller gemensamhetsskogarna finns det ett uttalat önskemål om att underlätta tillskapandet av nya sådana. Skogspolitiska utredningen ansåg t. ex. i sitt betänkande häromåret att bildandet av gemensamhetsskog var önskvärt och lämpligt för arealer på tillsammans en halv miljon hektar. Det skulle innebära en fyrdubbling av nuvarande areal. Med hänsyn till att skattereglernas utformning ofta har avgörande betydelse för markägarna ansåg lantmäteriverket i sitt remissvar att det är mycket väsentligt att beskattningen utformas så, att den inte motverkar utan underlättar bildandet av gemensamhetsskog. Både lantmäteriverket och skogsstyrelsen ansåg emellertid att det framlagda förslaget kommer att försvåra bildandet av gemensamhetsskog. Förslaget innebär bl. a. en skärpt beskattning för den enskilde delägaren om han har en beskattningsbar inkomst över 25 000 kr. Men genom vissa dubbelbeskattningseffekter och liknande kommer det sannolikt att innebära mindre stimulans än nu att gå med i gemensamhetsskog också för skogsägare som har mycket små inkomster.

Gemensamhetsskogarna saknar liksom andra marksamfälligheter i allmänhet avskrivningsbara tillgångar och varulager. Dessutom växlar skogsintäkterna många gånger kraftigt från år till år – detta gäller naturligtvis framför allt i de mindre samfälligheterna – och därför sammanfaller intäkterna inte alltid i tiden med kostnaderna för skogsvårdande åtgärder, löpande administrationskostnader och liknande. Skulle medel fonderas drabbas de enligt förslaget av en relativt hög skatt, genom att statsskatten höjs från 15 % till 32 %. Sannolikt innebär det i allmänhet en högre skattesats än om de hade beskattats direkt hos den enskilde delägaren. De år som verksamheten främst inriktas på skogsvårdande åtgärder kan underskott uppstå, och det är osäkert i vilken omfattning detta kan kompenseras genom förlustavdrag senare år.

Alltnog så kan en konsekvens av den föreslagna höjningen av skattesatsen bli att en utdelning av överskott framstår som ett från skattesynpunkt fördelaktigare alternativ framför en i och för sig önskvärd avsättning av överskottet för framtida bruk, t. ex. för skogsvård eller investering i vägar.

Men även om hela nettoavkastningen under ett år utdelas så drabbas samfälligheten ändå av den beskattning som garantiskatten utgör. Det innebär att ett belopp motsvarande ungefär 0,75 % av taxeringsvärdet måste behållas i samfälligheten för att efter skatt räcka till att betala garantiskatten. Även om skatten på de utdelade medlen är densamma som om delägarna drev skogen i egen regi blir det på det här viset ett lägre belopp som kan delas ut. Jag vill understryka att det här inte är fråga om sedvanliga garantiskatteeffekter utan att det i detta sammanhang finns risk för vissa dubbelbeskattningseffekter genom att utdelningen inte längre skall beskattas i samfälligheten.

De höjda skattesatserna i marksamfälligheten gör att de bristande möj-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

ligheterna till resultatutjämning i samfälligheterna framstår ännu mer markant än tidigare. Föredragande statsrådet anvisar här möjligheter till skogskontoinställning. Tanken är såvitt jag förstår att avkastningen först skall delas ut till alla delägarna. Sedan skall alla delägarna var för sig sätta in hela eller delar av avkastningen på skogskonto. För att det skall bli möjligt krävs först och främst att det belopp som kan sättas in överstiger 2 000 kr. Därutöver krävs enligt propositionen utredning från samfälligheten och dessutom kontrollmöjligheter. Det belopp som skall in sättas på skogskonto får nämligen inte härröra från fonderade medel. Därefter skall de insatta beloppen tas ut igen av alla delägarna och överlämnas som driftsbidrag till samfälligheterna de år dessa saknar tillräckliga inkomster för skogsvårdande åtgärder.

Det är givet att dessa invecklade transaktioner kommer att innebära ett otal uppgifter i samband med deklARATIONERNA. Det är möjligt att man kan utnyttja den här anvisade vägen i små gemensamhetsskogar med ganska få delägare. Men i marksamfälligheter med ett mycket stort antal delägare, t. ex. i häradsallmänningarna, torde det vara absolut omöjligt. I vilket fall som helst tror jag inte att de föreslagna beskattningsreglerna kommer att få några skogsägarhjärtan att precis klappa snabbare än nu för att gå med i en gemensamhetsskog, något som alltså av olika skäl anses vara önskvärt.

En hel del remissinstanser har pekat på att en beskattning av utdelningen hos delägarna kommer att medföra avsevärda praktiska och administrativa svårigheter i samband med fullgörandet av deklARATIONERNA och uppgiftsskyldigheten. Länsstyrelsen i Östergötlands län ifrågasätter exempelvis om inte problemen blir så stora att det vore bättre att behålla de nuvarande bestämmelserna. Bara inom häradsallmänningarna finns det 31 000 delägare, varav många är oskiftade dödsbon. Det övervägande antalet innehar mycket små andelar. I allmänhet kommer det att vara fråga om några hundralappar eller litet mer som blir föremål för denna starkt utvidgade byråkrati.

Utskottet erkänner självt att det kan bli "vissa besvärligheter", som man säger, t. ex. för besparingsskogarna, vilka som jag tidigare nämnde inte ger utdelning i vanlig ordning utan använder avkastningen för att främja jord- och skogsbruket inom området. Kostnader som på detta vis täcks för enskilda jordbrukare – det kan vara fråga om bitar av vägar – skall alltså beskattas hos mottagarna, som i sin tur skall få göra avdrag för värdeminskning, osv.

Utskottet säger att man förutsätter en viss generositet vid tillämpningen av de nya reglerna – vad det nu innebär. Antingen skall väl de nya reglerna följas eller också skall de inte följas. Men det är alldeles uppenbart att det kommer att bli utomordentligt besvärligt att avgöra hur mycket de enskilda delägarna skall taxeras för i dessa sammanhang. Frågan är väl om besparingsskogarna kan fortsätta sin verksamhet på sedvanligt sätt. Antalet delägare i en enda besparingsskog, Orsas, lär vara över 2 300, varav många bor utanför socknen och många är oskiftade

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

dödsbon.

Genom att beskattningen främst skall ske hos delägarna och olika delägare har olika beskattningssituation kan man slutligen, enligt t. ex. lantmäteriverkets och lantbrukets skattedelegations uppfattning, befara att de i högre grad än tidigare kommer att ha olika uppfattning om hur samfälligheterna skall brukas och om hur avkastningen skall disponeras. Det är ju inte precis ägnat att underlätta verksamheten vid den här typen av samfälligheter.

Finns det då inga fördelar med förslaget? Bytet av beskattningsmetod har väl främst motiverats med den s. k. skatteförmågeprincipen. Förslaget att utdelning skall beskattas hos delägarna kan förefalla principiellt riktigt – det vill jag gärna understryka – men som jag har försökt visa föranleder förslaget en mängd olägenheter från skatteadministrativ synpunkt och även från andra synpunkter. Det alldeles övervägande antalet delägare i t. ex. häradsallmänningarna svarar, som jag sade tidigare, för förhållandevis små belopp, och frågan saknar i stort sett statsfinansiell betydelse. Allt detta har gjort att vi från vårt håll yrkar bifall till reservationerna 1 och 4, som innebär avslag på propositionen i vad avser ändrade regler för beskattning av marksamfällighet och regleringssamfällighet.

Skulle riksdagen ändock bifalla propositionen, framstår det som nödvändigt med en förhållandevis lång övergångstid för att ge samfälligheterna erforderligt rådrum. Risken är annars stor för bl. a. panikutdelningar av fonderade medel för att undvika dubbelbeskattning. Ett uppskov med ikraftträdandet till 1980 skulle också göra det möjligt för företagsskatteberedningen att dessförinnan komma med förslag om resultatutjämning i marksamfälligheterna. I andra hand ber jag därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 2 och 5.

Slutligen ber jag också att få yrka bifall till reservationen 3, som gäller anslutningsavgifter och anläggningsbidrag. Eftersom anslutningsavgifter och anläggningsbidrag beskattas hos mottagaren, måste avgifterna många gånger överstiga dubbla investeringskostnaderna för att efter skatt täcka kostnaderna. Bästa sättet att undvika denna effekt skulle vara att anläggningskostnaderna direkt fick skrivas av med belopp motsvarande bidraget på samma sätt som numera gäller för statsbidrag.

Herr BOSTRÖM (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 22 behandlas propositionen 1975:48, som innehåller förslag till ändrade regler för beskattning av samfälligheter, m. m.

I propositionen föreslås nya regler för inkomst- och förmögenhetsbeskattningen av gemensamhetsanläggningar och andra samfälligheter, och förslaget är delvis att betrakta som en följd av den nya civilrättsliga lagstiftningen om samfälligheter som trätt i kraft år 1974.

Nu gällande beskattningsregler i fråga om samfälligheter avser egentligen endast häradsallmänningar och vissa andra samfälligheter av äldre

typ.

Vi beskattning av samfälligheter av annan karaktär som tillkommit på senare tid har dessa föråldrade och föga förklarande beskattningsregler också tillämpats.

Det är således den utveckling som ägt rum på ifrågavarande område och på senare tid genomförd civilrättslig lagstiftning som varit vägledande för regeringens förslag, syftande till en fullständig reglering av beskattningen av samtliga samfälligheter.

Samfälligheternas inkomster och utgifter skall enligt förslaget delas upp mellan delägarna i förhållande till vars och ens andel i samfälligheten.

I vad gäller markanläggningar eller regleringssamfällighet – som förvaltas av juridisk person och som är särskild taxeringsenhet – föreslås att samfälligheten i dessa fall liksom hittills skall beskattas för avkastningen men med avdragsrätt för utdelning till delägarna. Det innebär således att delägarna med bibehållande av enhetsbeskattningen av avkastningen i motsats till vad som nu gäller i fortsättningen skall redovisa den inkomst som de uppburit från samfälligheten.

I propositionen föreslås vidare att skattesatsen för statlig inkomstskatt i vad gäller beskattningen av marksamfälligheter eller regleringssamfälligheter för den del av avkastningen som inte har delats ut höjs från nuvarande 15 till 32 %.

För att i viss mån tillgodose framförda önskemål om möjligheter till resultatutjämning för häradsallmänningar, gemensamhetsskogar o. d. föreslås att delägarna får möjlighet att sätta in utdelning från samfälligheten på skogskonto, således på enahanda sätt som om han själv hade uppburit skogsintäkten. Häradsallmänningar och sockenallmänningar skall liksom hittills beskattas för samfällighetens förmögenhet. I övriga fall skall förmögenheten fördelas på delägarna.

Utskottet har vid behandlingen uppmärksammat på att en viss dubbelbeskattningseffekt kan uppkomma i samband med övergången till det nya systemet därigenom att vinst som har beskattats hos marksamfällighet före ikraftträdandet kommer att beskattas hos delägarna om den delas ut efter ikraftträdandet. Samfälligheten blir i det fallet berättigad till avdrag för utdelningen, men osäkerhet torde föreligga om i vad mån samfälligheten kan nyttja avdragsrätten under beskattningsåret eller som förlustavdrag senare år.

Utskottet har i skrivningen givet till känna att ej avsedda dubbelbeskattningseffekter så långt om möjligt bör undvikas och har, i syfte att i möjligaste mån undvika ej avsedda konsekvenser i detta hänseende, förordat den ändringen av de i propositionen föreslagna reglerna om avdrag för utdelning, att samfälligheten blir berättigad till avdrag redan för det år då utdelningen har beslutats. Förslaget möjliggör också en förenkling i fråga om reglerna för insättning på skogskonto.

Fru Troedsson berörde en annan situation där viss dubbelbeskattningseffekt kan uppkomma. Det är när avdragsrätten för utdelning kan påverka garantibeskattningen i ofördelaktig riktning. Vid utskottsbehandlingen

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

'berördes den frågan, och utskottet ansåg sig kunna konstatera att även här fanns tekniska lösningar, men de bedömdes vara så komplicerade att erfarenhet av de nya bestämmelserna bör avvaktas innan ställning tas till huruvida särskilda regler är erforderliga. Om det skulle visa sig att olägenheter av den här arten skulle uppkomma vid den praktiska tillämpningen säger sig utskottet utgå från att regeringen kommer med förslag som rättar till sådana ej avsedda effekter.

Herr Magnusson i Borås och fru Troedsson har i fem reservationer anmält en från utskottsmajoriteten avvikande uppfattning i vissa delar. Fru Troedsson har här redovisat reservationsyrkandena. Låt mig bara helt kort föredra utskottsmajoritetens motivering för avstyrkande av de motioner som ligger till grund för reservationerna.

Grundtanken bakom propositionen har varit att söka åstadkomma en så långt som möjligt likformig behandling vid beskattningen av alla slags samfälligheter och samtidigt en strävan att få skatteregler som är mer neutrala än hittillsvarande i förhållande till olika förvaltningsalternativ och former av samverkan.

Utskottsmajoriteten instämmer i dessa syften och finner att de föreslagna reglerna i allt väsentligt är ägnade att tillgodose dessa önskemål. De föreslagna ändringarna innebär att skatteförmågeprincipen kommer att beaktas bättre än hittills, och förslaget tillgodoser dessutom fördelningspolitiska synpunkter.

Såsom fru Troedsson sade är utskottet medvetet om att det kan uppstå vissa besvärligheter vid övergången till de nya bestämmelserna för vissa speciella samfälligheter, exempelvis besparingsskogar. Det är därför som utskottet i sin skrivning har förutsatt en viss generositet vid tillämpningen av de nya reglerna.

Beträffande reservationsyrkandet om uppskov med ikraftträdandet vill utskottsmajoriteten anföra följande.

De i propositionen föreslagna reglerna beträffande samfälligheter innebär helt enkelt en anpassning till den beskattning som gäller för andra skattskyldiga. Enligt utskottsmajoritetens uppfattning har samfälligheterna haft vissa möjligheter att anpassa sig till de nya reglerna eftersom den promemoria som ligger till grund för propositionen varit känd från juli månad förra året.

I reservationerna 2 och 3 har reservanterna efterlyst förbättrade regler för resultatutjämning och avskrivning i samband med mottagna bidrag. Utskottsmajoriteten konstaterar – liksom reservanterna – att det i propositionen framlagda förslaget innebär vissa förbättringar i dessa hänseenden och hänvisar i övrigt till att dessa frågor torde komma att uppmärksammas i företagsskatteberedningens pågående utredningsarbete beträffande olika former av resultatutjämning vid beskattning.

I vad gäller höjningen av skattesatsen från 15 till 32 % vill jag peka på det förhållandet att såvitt gäller marksamfälligheter torde det vara klart att den dominerande verksamheten för dessa utgörs av skogsbruk. De bedrivs således med de fördelar som storskogsbruket ger. Dessa hä-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

radsallmänningar och allmänningsskogar liksom andra slag av samfälligheter som avser mark är ofta innehavare av betydande fastighets- och andra tillgångar. Den verksamhet som bedrivs är främst inriktad på att ge ett så gott ekonomiskt resultat som möjligt. Man vågar påstå att det ideella syftet är mindre framträdande. Det föreligger inga bärande skäl för att marksamfälligheter skall ha lägre skattesats än vad som i allmänhet gäller för ekonomiska föreningar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till skatteutskottets betänkande nr 22.

Fru TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill också understryka önskvärdheten av att man så långt möjligt har neutrala skattebestämmelser, dvs. bestämmelser som är neutrala vid valet av företagsform. Men problemet är ju att de här föreslagna bestämmelserna inte blir neutrala. Det gäller t. ex. helt andra skattebestämmelser om medel fonderas i samfälligheten än om de delas ut till delägarna. Dessutom är det så pass stor risk för dubbelbeskattningseffekter, inte bara under en övergångstid utan också längre fram – det erkände också herr Boström – att avkastning av t. ex. en gemensamhetsskog i så fall löper risk att bli mindre än om skogsägaren drev skogsbruket i egen regi, och det var inte avsikten.

I vilket fall som helst borde det väl ändå vara ett minimikrav att de nya bestämmelserna inte skulle träda i kraft förrän man hade fått bestämmelser om resultatutjämning också på det här området. Önskemål därom har förts fram från vitt skilda håll.

Herr Boström säger beträffande garantibeskattningen att utskottet är medvetet om att det här blir ett slags dubbelbeskattningseffekt, men att detta kan klaras av med ganska komplicerade bestämmelser. Utskottet förutsätter dock att om det skulle uppstå större problem, så kommer regeringen med en proposition. Det innebär väl inte att kringelkrånglet för den sakens skull blir mindre. När man redan nu kan förutse att det här kommer att innebära en massa krångel, borde man ha tänkt sig för ännu en gång innan man tillstyrkte ett sådant här förslag.

Sedan sade herr Boström att de 32 % som föreslås är en bra procentsats. Det är samma procentsats som gäller för ekonomiska föreningar. Men som jag sade förut är ju förhållandena i en samfällighet helt annorlunda än inom enskilt bedrivit skogsbruk. Detta gäller inte minst häradsallmänningarna. I häradsallmänningarna får man inte göra in-teckningar. Det betyder att det på dem ställs helt andra krav på att fondera medel för den fortsatta verksamheten än de krav som ställs på enskilda skogsägare.

Slutligen är det som jag tidigare sade mycket små belopp som skulle delas ut. I den samfällighet som jag själv bäst känner till, Trögds häradsallmänningar, har den störste andelsägaren sex mantal. Om det delas ut 500 kr. per mantal blir det alltså fråga om ett belopp på 3 000 kr. Jag tycker inte att en eventuell skattehöjning på några hundralappar i det fallet är värd allt det krångel som det här förslaget skulle innebära.

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
sällskapsbeskattning,
m. m.*

Herr BOSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill läsa upp några rader ur lantbruksstyrelsens remissyttrande över förslaget till nya beskattningsregler som det är utformat i promemorian. Lantbruksstyrelsen skriver följande, och jag läser då från s. 142 i propositionen 1975:48: "Lantbruksstyrelsen instämmer i den i promemorian framförda uppfattningen att det knappast finns skäl att behålla den skillnad i skattehänseende, som nu föreligger mellan å ena sidan gemensamhetsskog och å andra sidan enskilt skogsbruk och skogsbruk i frivillig samverkan t. ex. skogsbruksområden och samverkansområden. Man bör, anser styrelsen, helt allmänt eftersträva skatteregler, som är näringspolitiskt neutrala. Det kan inte bortses från att hittillsvarande beskattningsregler i vissa inkomstlägen haft en gynnsam inverkan på benägenheten att ingå som delägare i gemensamhetsskog. Man har enligt styrelsen i högre inkomstlägen kunnat finna fördelar i att beskatta skogsinkomst hos gemensamhetsskogen som juridisk person. För personer med inkomster av storleksordningen 20 000 kr. per år och mindre torde gemensamhetsskog däremot inte ha inneburit några skattemässiga fördelar, snarare tvärtom. Det finns, säger styrelsen vidare, anledning att räkna med att mer än hälften av delägarna i befintliga gemensamhetsskogar är att hänföra till denna grupp. Lantbruksstyrelsen är därför inte främmande för att den föreslagna beskattningsformen i många fall snarare underlättar än motverkar bildandet av gemensamhetsskogar."

Jag tycker att detta avsnitt ur lantbruksstyrelsens remissyttrande bestyrker utskottsmajoritetens uppfattning att man i första hand bör se ändringsförslaget så, att det innebär att skatteförmågeprincipen kommer att beaktas bättre än hittills och att förslaget dessutom tillgodoser fördelningspolitiska synpunkter.

I vad sedan gäller resultatutjämnningen är ju företagsskatteberedningens uppgift att utröna huruvida det krävs resultatutjämnning inte bara i denna utan i alla företagsformer. Och jag kan inte finna något skäl varför man inte skulle genomföra dessa nya skatteregler bara därför att man behöver avvakta företagsskatteberedningens slutliga ställningstagande i denna fråga.

Fru TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Boström citerade ur lantbruksstyrelsens remissyttrande, men den myndighet som har den största erfarenheten av gemensamhetsskogar är väl lantmäteriverket, och där har man i sitt yttrande varit mycket tveksam och faktiskt pessimistisk när det gäller möjligheterna att med de nya bestämmelserna fortsätta med att bilda gemensamhetsskogar. Jag vågar påstå att lantbruksstyrelsen inte har satt sig in i alla de risker för dubbelbeskattning som förslaget faktiskt innebär. Det är heller ingenting att säga om, ty varken promemoriaförslaget eller propositionen innehåller någon som helst analys av beskattningsreglernas effekt.

När det sedan gäller resultatutjämnningen är det också där alldeles spe-

ciella förhållanden för marksamfälligheterna, eftersom de till alldeles övervägande del saknar avskrivningsbara tillgångar. De har alltså betydligt mindre möjligheter än enskilt bedrivet lantbruk och andra företag att den vägen få en någorlunda hygglig resultatutjämning.

Herr RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Fru Troedsson har i sitt inledningsanförande berört de komplikationer som den nya beskattningsformen medför, särskilt då i vad det gäller besparingskogarna. Jag kan i stort instämma i hennes anförande men vill komplettera med några synpunkter på hur beskattningen kan slå i olika avseenden.

I propositionen 48 år 1975, s. 143 och 144, framgår att finansministern har tänkt sig att den enskilde jord- och skogsbrukarens eventuella båtnad av vägen skall beskattas hos resp. fastighetsägare, som sedan i sin tur har att yrka avdrag för vägkostnaden. Om ett dylikt förfarande tillämpas, kommer det att medföra att alla besparingskogar i norra Dalarna måste underhålla nuvarande enskilda skogsbilvägnät för beskattade medel, eftersom fördelningsgrunden, dvs. resp. fastighetsbåtnad och andel, ej är känd då inga vägsamfälligheter föreligger.

I sammanhanget kan framhållas att det totala enskilda vägnät som sockenmännen f. n. underhåller t. ex. inom min hemkommun, Älvdalens storkommun, omfattar ca 100 mil. För att underhållet av dessa ca 100 mil skall kunna fördelas på resp. fastighet krävs vägförrättningar samt äganderättsutredningar. En lantmäteriförrättning avseende en enkel avstyckning kan i dagens läge ta upp till två år. Att i en följd åstadkomma vägförrättningar för båtnadsfördelning av 100 mil skogsbilvägar kommer med all sannolikhet att ta uppåt tio år.

Det bör beaktas att förhållandet är i stort sett lika i alla socknar med besparingskogar. Propositionen medför att sockenmännen förlorar rätten till normalt avdragsgilla kostnader enbart på grund av att man i största samförstånd och gemensamt har låtit utbygga by- och skogsbilvägar med medel från den gemensamt ägda besparingskogen utan att kräva 100-procentig kostnadsfördelning. I propositionen beaktas sockenmännens framställning i vad avser förmögenhetsbeskattningen, dvs. förmögenheten beskattas i samfälligheten vilket är praktiskt och enkelt. Detsamma skulle man kunna önska när det gäller vägförhållandena.

Även om beskattning och avdrag skall ske i viss förvärvskälla, bör man ändå ta hänsyn till de praktiska och historiska förhållanden som råder i vad gäller besparingskogarna och nyttjandet av avkastningen. I äldre tider täcktes hela den kommunala budgeten av anslag från samfälligheter. Det är ju även i sig självt unikt att ingen utdelning sker till delägarna, utan avkastningen förbrukas till "allmännyttiga" ändamål framför allt vad avser jord- och skogsbruket. Huvuddelen av avkastningen har hitintills använts till det enskilda vägnätet, som i stor omfattningen även nyttjas av allmän turism och icke-delägare.

Propositionens förslag, som tillstyrks av utskottet, kommer att medföra

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

krav på stora vägförrättningsarbeten och med all sannolikhet otaliga vägsamfälligheter med skilda styrelser, vägvästängningar samt ett byråkratiskt krångel och risk för försämrade vägunderhåll. Det kan inte vara av kommunal eller statsfinansiell betydelse, om avdrag för vägstnader utlagda på delägande fastigheter medges i den allmänning eller samfällighet i vilken fastigheten har delaktighet, utan att fastighetens båtnad eller kostnadsandel preciseras.

Med anledning av det här anförda vill jag ställa en fråga till utskottets ordförande. Utskottet skriver nämligen: "Utskottet är dock medvetet om att för vissa speciella samfälligheter (t. ex. besparingssskogar), som bedriver en för samhället ekonomiskt betydelsefull verksamhet, kan uppstå vissa besvärligheter vid övergången till de nya bestämmelserna. Utskottet förutsätter med hänsyn härtill en viss generositet vid tillämpningen av de nya reglerna." Som jag tidigare påpekat, är det inte fråga om besvärligheter bara vid den direkta övergången, utan de kommer att vara kvar lång tid och med en större byråkrati som följd. Menar då utskottet med den generositet som man säger skall tillämpas, att man skulle kunna tänka sig att dispenser lämnades till samfälligheter av typen besparingssskogar, så att vi slipper den uppsplittring på en massa vägsamfälligheter som blir en följd om propositionen skall efterlevas?

Jag vill ställa den frågan till utskottets ordförande. Jag yrkar dessutom, herr talman, bifall till reservationen nr 1.

Med detta anförande, i vilket herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Boo samt fru Hambræus (samtliga c) instämde, var överläggningen slutad.

Punkten A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Troedsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 22 punkten A röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Troedsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 232

Nej - 76

Avstår - 3

Punkterna B och C

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten D

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Troedsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 22 punkten D röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Troedsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 248
Nej - 52
Avstår - 11

Punkten E

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Troedsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 22 punkten E röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Troedsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261
Nej - 48
Avstår - 2

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Beskattningen av
samfälligheter,
m. m.*

Onsdagen den
14 maj 1975

Bidrag ur kyrkofonden till vissa invandrarkyrkor, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 13 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

Nr 24 angående uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14 Bidrag ur kyrkofonden till vissa invandrarkyrkor, m. m.

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 11 med anledning av propositionen 1975:61 om vissa anslag ur kyrkofonden, m. m. jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till kulturutskottet.

I propositionen 1975:61 (utbildningsdepartementet) hade regeringen, såvitt gällde kulturutskottets verksamhetsområde, föreslagit riksdagen att

1. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. fick utgå medel för avlöande av ytterligare en stiftsadjunkt, avsedd för sjömanskyrkan i Göteborg,

2. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. efter regeringens prövning fick utgå bidrag till avlöning av sju tjänstemän hos svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete enligt de grunder som förordats i propositionen 1975:61,

3. medge att ur kyrkofonden till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse fick utgå

dels för tiden den 1 januari 1974—den 30 juni 1975 ytterligare avlöningsbidrag med sammanlagt 96 000 kr.,

dels fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. 20 bidrag om vardera 42 100 kr. för budgetår för avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

4. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1975/76 fick utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 203 000 kr. till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

5. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1975/76 fick utgå medel med högst 100 000 kr. för biträdes hjälp åt biskoparna,

6. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1975/76 fick utgå medel med högst 80 000 kr. för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande departement,

7. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. fick utgå medel med högst 70 000 kr. för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa teologiska fortbildningskurser för präster,

8. anta inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag med provisoriska bestämmelser om beräkning av boställsränta.

Onsdagen den
14 maj 1975

Bidrag ur kyrkofonden till vissa invandrarkyrkor, m. m.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna
1975:505 av fru Jonäng m. fl. (c),

1975:513 av herr Werner i Malmö (m), vari hemställdes att riksdagen medgav att ur kyrkofonden för budgetåret 1975/76 fick utgå bidrag till de estniska, lettiska och ungerska evangelisk-lutherska kyrkorna i Sverige med högst 1 milj. kr.,

1975:1337 av herr Wennerfors (m),

dels den i anledning av propositionen 1975:61 väckta motionen 1975:2023 av fru Jonäng (c).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:61 och med avslag på motionen 1975:505 medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. fick utgå medel för avlöning av ytterligare en stiftsadjunkt, avsedd för sjömanskyrkan i Göteborg,

2. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:61 och med avslag på motionen 1975:2023 (yrkande 2) medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. efter regeringens prövning fick utgå bidrag till avlöning av sju tjänstemän hos svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete enligt de grunder som förordats i propositionen 1975:61,

3. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse fick utgå

dels för tiden den 1 januari 1974–den 30 juni 1975 ytterligare avlöningsbidrag med sammanlagt 96 000 kr.,

dels fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. 20 bidrag om vardera 42 100 kr. för budgetår för avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

4. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:61 och med avslag på motionen 1975:2023 (yrkande 1) medgav att ur kyrkofonden för budgetåret 1975/76 fick utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 203 000 kr. till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

5. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden för budgetåret 1975/76 fick utgå medel med högst 100 000 kr. för biträdes hjälp åt biskoparna,

6. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden för budgetåret 1975/76 fick utgå medel med högst 80 000 kr. för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande departement,

7. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. fick utgå medel med högst 70 000 kr. för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa teologiska fortbildningskurser för präster,

8. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1337,

9. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:513,

10. att riksdagen skulle anta det i propositionen 1975:61 framlagda

Onsdagen den
14 maj 1975

Bidrag ur kyrkofonden till vissa invandrarkyrkor, m. m.

förslaget till lag med provisoriska bestämmelser om beräkning av boställsränta.

Reservation hade avgivits av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975:513 medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. fick utgå bidrag till de estniska, lettiska och ungerska evangelisk-lutherska kyrkorna i Sverige med högst 1 milj. kr.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Bakom detta betänkande står i stort sett ett enigt utskott. Men det finns en motion kring vilken oenighet har uppstått. Fru Mogård och jag har bifogat en reservation till förmån för denna motion.

I motionen, nr 513 av herr Werner i Malmö, begärs bidrag ur kyrkofonden till de estniska, lettiska och ungerska evangelisk-lutherska kyrkorna i Sverige. En liknande motion har behandlats förut. Motionären säger i år att han anser att det var ett förbiseende av kulturutskottet i fjol att behandla motionen i samband med frågan om stödet till frikyrkorna. Vi har för vår del ansett oss vilja stödja yrkandet som är framfört.

Till vårt land kom i slutet av det senaste världskriget ett stort antal lutherska trosbekännare från de baltiska staterna. Man räknar med att det var 65 000 människor från Estland, av vilka det fortfarande finns ca 20 000 kvar här. De har sju församlingar spridda över landet. De är lutheraner som känner en mycket stor frändskap med den svenska kyrkan. De allra flesta av medlemmarna är också medlemmar i den svenska kyrkan och betalar kyrkoskatt dit samt deltar i dess arbete. Men särskilt den äldre generationen har vissa anpassningssvårigheter och upplever behovet av sin egen evangelisk-lutherska kyrka. Det är alltså bakgrunden till denna kyrkobilddning i vårt land. Ungefär detsamma gäller de andra kyrkor som nämns i motionen.

Vi har i reservationen sagt att vi delar motionärens uppfattning att pengar till dessa kyrkors arbete inte bör utanordnas ur det stöd av statsmedel som går till frikyrkorna. Det gäller ju inte kyrkor som har kommit till på samma sätt som de svenska frikyrkorna. De har precis samma bibelsyn och kyrkosyn som svenska kyrkan. De arbetar visserligen fritt i förhållande till svenska kyrkan men kan ändå på sätt och vis sägas arbeta innanför den lutherska svenska kyrkans ram. Inom många av dessa kyrkor använder man också vårt språk. Vi tycker därför det är naturligt att bidrag till deras nationalkyrkor i Sverige utgår ur kyrkofonden.

Kammarkollegiets yttrande, att fonden i princip bara bör anlitas för verksamhet inom svenska kyrkans ram, tycker vi reserverar inte talar emot att bidrag till de estniska, lettiska och ungerska evangelisk-lutherska kyrkorna i Sverige skall utgå, eftersom de faktiskt arbetar inom svenska

Onsdagen den
14 maj 1975

Bidrag ur kyrkofonden till vissa invandrarkyrkor, m. m.

kyrkans ram. Det är ett arbete som har betydelse och värde också för svenska kyrkan. Vi finner det rimligt och riktigt att stöd utgår ur kyrkofonden. Vi har som jag redan sagt också att tänka på att dessa kyrkor har betalat ca 1,5 milj. kr. i kyrkoskatt per år, en siffra som uppges i motionen.

Jag anser att det riktiga sättet att stödja dessa kyrkor är att ge dem anslag på det sätt som vi föreslår i reservationen. Med det, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Här föreligger, som herr Nilsson i Agnäs har påpekat, ett i stort sett enhälligt betänkande. Men det är just i fråga om bidrag till de estniska, lettiska och ungerska evangelisk-lutherska kyrkorna i vårt land som vi har skilt oss i utskottet. Reservanterna begär ett anslag på 1 milj. kr. att utgå ur kyrkofonden. Utskottet har avstyrkt detta yrkande, eftersom vi inte kunnat ansluta oss till tanken på vad jag närmast skulle vilja kalla en återbäring på kyrkoskatten till de nämnda kyrkorna.

Vi har tidigare behandlat denna fråga i utskottet. Också då avstyrkte vi yrkandet. Kyrkofonden betraktar vi inte som en fond som skall lämna bidrag till andra kyrkor än dem som arbetar inom den svenska kyrkans ram. Att ifrågavarande tre kyrkor hör dit kan man väl inte få ett absolut stöd för. Dessa kyrkor känner ändå ett behov av att få ha sina församlingar – som är sju till antalet, efter vad jag kan minnas.

Vi har sänt ut motionen på remiss till kammarkollegiet, som också hävdar den uppfattningen att ifrågavarande kyrkor inte arbetar på ett sådant sätt att deras verksamhet kan anses ligga direkt inom den svenska kyrkans ram. De måste i stället få bidrag ur det anslag till trossamfund som riksdagen har beviljat år efter år och som också har höjts år efter år. Sådana bidrag får de också. I varje fall har den estniska och den ungerska kyrkan fått det, medan den lettiska kyrkan inte har kunnat få bidrag därför att dess medlemsantal enligt gällande bestämmelser inte varit tillräckligt stort. Nu har det emellertid sagts att den lettiska kyrkan tänker etablera ett ännu närmare samarbete med den estniska kyrkan. På det sättet kan man förvänta sig att även den kyrkan får bidrag.

När vi har bedömt frågan i utskottet, inte minst med ledning av vad kammarkollegiet har anfört i sitt remissyttrande, har vi kommit fram till att vi inte kan tillstyrka den motion som avlämnats av herr Werner i Malmö.

Jag vill därför helt kort bara yrka bifall till kulturutskottets hemställan i dess betänkande nr 11.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag vill inte ha någon längre debatt i denna fråga – från både tidssynpunkt och andra synpunkter. Jag förstår herr Mattsson i Lane-Herrestad på sätt och vis. Men när han säger att det skulle vara fråga om "återbäring", tycker jag att det måste vara en mycket rimlig tanke. Betalar man skatt till svenska kyrkan och på det sättet bidrar

Onsdagen den
14 maj 1975

*Bidrag ur kyrkofon-
den till vissa
invandrarkyrkor,
m. m.*

till dess verksamhet tycker jag det är helt riktigt att man får vad herr Mattsson kallar för "återbäring".

Frågar man präster och andra församlingsmedlemmar i de områden där ifrågavarande församlingar finns, om inte dessa kyrkors arbete är ett värdefullt bidrag till arbetet för den svenska kyrkan på platsen, tror jag att svaret bara blir ett: Man uppfattar det på sätt och vis som insatser inom svenska kyrkans ram, visserligen med specialdestination – precis som andra aktiviteter som svenska kyrkan har på sitt program och som ligger litet grand vid sidan om det egentliga församlingsarbetet.

Det var det ena jag ville säga. Det andra är att lettiska kyrkan inte alls kommer i fråga. Det kan hända att den lyckas etablera samarbete med den estniska, så att den kan komma med.

Men jag har mycket svårt att inse att frikyrkornas anslag – som inte heller är oändligt utan alltför knappt och som de själva väl behöver – skall tas i anspråk just här. Om inte detta är den riktiga vägen måste vi hitta ett annat sätt att ge dessa kyrkor i vårt land av annan nationalitet det stöd som de är så väl förtjänta av.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Jag använde uttrycket återbäring därför att det här är ett speciellt förhållande. När man talar om att medlemmarna i här ifrågavarande kyrkor har lämnat ett visst belopp i kyrkoskatt och skall få bidrag med hänvisning till att de betalat in denna kyrkoskatt bör man komma ihåg att de också har service från svenska kyrkan. Det rör sig om sju församlingar, men svenska kyrkan står öppen för dessa människor. De kan delta i gudstjänsterna där, och de kan således få, om jag skall använda det uttrycket, "service" från den svenska kyrkan.

Den estniske biskopen antyder att han förväntar sig att dessa kyrkor inom en inte alltför avlägsen framtid kommer att uppgå i den svenska kyrkan. Man kan förvänta sig att ungdomen kommer att gå över medan däremot de äldre känner att de vill ha en församlingsgemenskap av det slag som nu råder i de sju församlingar de har.

Jag menar därför som sagt att man kan tala om en återbäring av kyrkoskatt i detta fall.

Dessa människor är ändå i den situationen att de – åtminstone de som kom hit för 30 år sedan och de som fötts här i Sverige – talar svenska och kan tillgodogöra sig den svenska gudstjänsten på ett fullt tillfredsställande sätt.

Vi har i utskottet ansett att det finns anledning att dessa församlingar får ett stöd från det allmännas sida, och vi har betraktat det som lämpligast att de får detta stöd från anslaget Bidrag till trossamfund.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1–8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Agnäs begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 11 punkten 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Agnäs begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 255
Nej - 51
Avstår - 3

Punkten 10

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15 Ombyggnad av Kronobageriet i Stockholm

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 15 med anledning av propositionen 1975:33 om anslag för budgetåret 1975/76 till byggnadsarbeten m. m. inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Sedan regeringen i propositionen 1975:1 bilaga 10 beräknat medel för Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. (punkten E 63) och för Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (punkten II:15) hade regeringen i propositionen 1975:33 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde inom i investeringsplanerna uppförda kostnadsramar i enlighet med vad som förordats i propositionen,
2. till Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1975/76 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 140 000 000 kr.,
3. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. inom i inrednings- och

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Ombyggnad av
Kronobageriet i
Stockholm*

Onsdagen den
14 maj 1975

*Ombyggnad av
Kronobageriet i
Stockholm*

utrustningsplanerna uppförda kostnadsramar i enlighet med vad som förordats i propositionen,

4. till Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 81 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1975:1971 av fröken Rogestam m. fl. (c, s, m, fp) samt
1975:1972 av fru af Ugglas (m), vari hemställdts

1. att riksdagen skulle avslå förslaget i propositionen 1975:33 om ombyggnad av Kronobageriet,

2. att riksdagen hos regeringen begärde att Kronobageriet blev föremål för en grundlig byggnadshistorisk undersökning samt att det därefter till en början genomgick en pietetsfull restaurering i avvaktan på lämplig användning.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:33 samt med avslag på motionen 1975:1972 yrkandet 1 bemyndigade regeringen att besluta om byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde inom i investeringsplanerna uppförda kostnadsramar i enlighet med vad som förordats i propositionen,

2. att riksdagen beträffande byggnadshistorisk undersökning av Kronobageriet i Stockholm m. m. skulle avslå motionen 1975:1972 yrkandet 2,

3. att riksdagen till Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1975/76 under statens allmänna fastighetsfond anvisade ett investeringsanslag av 140 000 000 kr.,

4. att riksdagen bemyndigade regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. inom i inrednings- och utrustningsplanerna uppförda kostnadsramar i enlighet med vad som förordats i propositionen,

5. att riksdagen till Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. för budgetåret 1975/76 under åttonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 81 000 000 kr.,

6. att riksdagen beträffande universitetsbiblioteket i Göteborg skulle avslå motionen 1975:1971.

Reservation hade avgivits beträffande ombyggnad av Kronobageriet i Stockholm av herr Nordstrandh (m) samt fröken Hörnlén (fp) och fru Sundberg (m) som ansett att utskottet under 1 och 2 bort hemställa

1. att riksdagen med anledning av propositionen 1975:33 och med bifall till motionen 1975:1972 yrkandet 1 bemyndigade regeringen att besluta om byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde inom i investeringsplanerna uppförda kostnadsramar i enlighet med

Onsdagen den
14 maj 1975

*Ombyggnad av
Kronobageriet i
Stockholm*

vad som förordats i propositionen med undantag för ombyggnad av Kronobageriet i Stockholm,

2. att riksdagen beträffande byggnadshistorisk undersökning av Kronobageriet i Stockholm m. m. med bifall till motionen 1975:1972 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna att i motionen yrkade åtgärder borde genomföras.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Vid utbildningsutskottets betänkande nr 15 är fogad en reservation som berör ombyggnaden av Kronobageriet. Jag har tidigare i denna kammare haft en debatt med utbildningsministern Zachrisson om Kronobageriets framtid och skall därför fatta mig ytterst kort denna gång.

Kronobageriet är ett unikt minnesmärke. Det finns ingen liknande industribyggnad i hela Europa, som har varit i kontinuerlig drift ända sedan Johan III:s tid och fram till 1950-talet.

Den föreslagna ombyggnaden kommer att förvandla byggnadens inre till oigenkännlighet. En för byggnaden helt artfrämmande verksamhet kommer att införas. Gamla medeltida bjälklag, mjölsäcksrännor och annat kommer – om de över huvud taget får finnas kvar – att stå som relikter i en modern omgivning.

Skönhetsrådet har avstyrkt, arkitekter och byggnadsvårdsintresserade har protesterat och stadsmuseet beklagar i sitt remissyttrande att byggnaden ges en så specifik användning.

Utskottsmajoritetens ställningstagande är också att beklaga.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Nordstrandh m. fl.

Herr SUNDGREN (s):

Herr talman! Utbildningsutskottets betänkande nr 15 behandlar byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Frågan om ombyggnad av Kronobageriet i Stockholm berör kulturutskottets verksamhetsområde, och vi i utbildningsutskottet har endast följt det yttrande som majoriteten av kulturutskottets ledamöter varit överens om och där man tillstyrker regeringens förslag till en ombyggnad av Kronobageriet för en beräknad kostnad av 13,8 milj. kr.

Fru af Ugglas hänvisar till vissa organ och experter som varit kritiska mot det här projektet. Jag vill påpeka att ombyggnaden har projekterats av byggnadsstyrelsen i samråd med riksantikvarieämbetet. Byggnadsnämnden i Stockholm har inte haft något att invända mot ombyggnaden under förutsättning att man tar hänsyn till vissa crinringar som gjorts av brandskäl och vissa anvisningar som lämnats av stadsmuseet.

Det finns ingen som helst anledning för riksdagen att sätta sig över dessa organ och gå emot den ombyggnad som föreslagits i propositionen. Den innebär att detta gamla byggnadsminnesmärke får leva vidare och dessutom ges en användning i tiden genom att Nationalfonoteket, Musikhistoriska museet och Svenskt musikhistoriskt arkiv där får sina lo-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunindel-
ningen i sydvästra
Hälsingland*

kaler.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utbildningsutskottets hemställan i dess helhet.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Nordstrandh m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1 och 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Nordstrandh m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru af Ugglas begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 224
Nej - 76

Punkterna 3-6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 16 Kommunindelningen i sydvästra Hälsingland

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 23 med anledning av motioner om kommunindelningen i sydvästra Hälsingland.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Civilutskottet har under flera år behandlat motioner som rört kommunindelningsfrågor. Det är naturligt att sådana frågor aktualiseras här i riksdagen när kommunsammanläggningar har skett i orter där meningarna har varit delade eller där det ibland har varit klar majoritet emot en sammanläggning.

I anledning av flera sådana motioner anförde civilutskottet 1973 att "en översyn av lagen om kommunal och ecklesiastisk indelning borde företas samt att översynen borde ta sikte på att förankra kommunindelningsbeslut i levande opinioner och förena översiktliga, näringsgeografiska och regionala synpunkter med rent kommunala önskemål". Den utredningen är nu tillsatt, och efter vad jag tror mig veta har den även börjat sitt arbete.

I vad gäller Alfta väcktes det år 1974 en motion där man ville ha en utredning om vilken kommuntillhörighet som Alfta skulle ha. Utredningen skulle då pröva vilka delar av Alfta som skulle kunna överföras till Ovanåker. Regeringen tillsatte en utredningsman med sådana direktiv innan motionen behandlades här i riksdagen. Denne utredningsman har nu överlämnat sitt arbete och förklarat att direktiven var för snäva. Förändringar i indelningen av den art som direktiven medgav skulle medföra konsekvenser som inte var acceptabla.

Även i år har utskottet haft att behandla två motioner angående Alfta, nu med krav på en mer förutsättningslös utredning. Innan utskottet behandlade motionen beslutade regeringen att en förutsättningslös utredning skulle göras. Utskottet har då ansett att motionärernas önskemål är uppfyllda och har naturligtvis inga invändningar mot att denna utredning kommer i gång. Men utskottet har också uttalat att det är angeläget att utredningen sker snabbt därför att det är mycket otillfredsställande att människor går i osäkerhet om den framtida kommuntillhörigheten. Det kan också vara ytterst besvärande i den kommunala planeringen om man inte vet vad det skall bli för gränser i fortsättningen.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag bara säga att jag hoppas att den här utredningen skall bedrivas snabbt och att det under utredningens gång skall kunna bli klart dokumenterat vad det nu finns för folkvilja i den del av landet som utredningen avser.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ALFTIN (s):

Herr talman! Med hänsyn till kammaren skall jag begränsa mitt inlägg betydligt. Lokalt är detta emellertid en fråga av stor betydelse för många, och för mig personligen är det därför också en samvetssak att redovisa synpunkter på ärendet.

Bollnäs nya kommun i Gävleborgs län, med drygt 33 000 invånare, har nu fungerat som självständig kommunenhet sedan årsskiftet 1973-1974. Bildandet av den nya kommunen föregicks emellertid av många års planering och samarbete mellan de fem ingående delkommunerna i en gemensam samarbetsnämnd, som var verksam från januari 1965 och sedan ersattes av sammanläggningsdelegerade. Med tanke på framtiden har därför under de senaste tio åren ett stort antal beslut fattats och gemensamma satsningar och planeringar gjorts på hela det kommunala fältet.

Redan under 1960-talet handlade samarbetsnämnden i vårt kommunblock en rad gemensamma frågor av stor vikt, exempelvis fördelning av bostadskvot, yttranden över låneframställningar, högstadium i Alfta, gemensam distriktsarkitektorganisation, bidrag till skogsbilvägar, enskilda vägar och vägbelysning, transportservice för handikappade, turistin-

*Kommunindel-
ningen i sydvästra
Hälsingland*

formation, taxor för olika kommunala servicefunktioner, utredningar angående bl. a. domkretsindelning och polisdistriktsindelning, gemensam biblioteksorganisation, gemensamma bostadsförsörjningsplaner, gemensamma uppvaktningar inför statliga myndigheter osv. Samtliga kommuner beslutade också om en utredning för sammanförande av blockets kommuner till *en* kommun. Den utredningen utfördes av Kommunförbundet. Utredningens resultat var entydigt. Utredningsmannen uttalade sig för en sammanslagning redan den 1 januari 1971.

Kommunen är geografiskt och regionmässigt väl utformad, med Bollnäs som naturlig centralort i mitten, närbeläget från alla håll. Västerut från Bollnäs centrum är det 20 km till Alfta tätort, norrut 15 km till Arbrå tätort, österut 16 km till Rengsjö tätort och söderut från Bollnäs är det 19 km till Kilafors som är Hanebos tätort. Mellan Alfta och Bollnäs har halva vägsträckan 110 km fartgräns. Det är alltså på den delen bra väg, och man åker därför på 15 minuter mellan orterna. Alftas båda dominerande industrier, Östbergs Fabriks AB och Nefab AB i Runemo, är också lokaliserade efter denna vägsträcka mellan Bollnäs och Alfta.

I civilutskottets betänkande nr 23 har kommunindelningsfrågorna i sydvästra Hälsingland behandlats bl. a. med anledning av motionen 1782 av herrar Nordgren (m) och Westberg i Ljusdal (fp) samt motionen 1785 av herr Olsson i Järvsö m. fl. (c). Utskottet föreslår att motionerna avslås med hänvisning till att regeringen och kommundepartementet uppdragit åt kammarkollegiet att utreda frågan ytterligare. Jag för min del har naturligtvis i detta läge inga andra yrkanden än dem som framförts av ett enhälligt utskott.

Ett stort antal kommunala förtroendemän och invånare i vår kommun har emellertid nu framfört önskemål om en redovisning i riksdagen. Jag är väl förtrogen med Alftafrågan ur flera aspekter, delvis därför att Alfta är min hembygd där jag är uppväxt och där jag varit bosatt i närmare 20 år, dels därför att jag under de senaste tio åren innan jag kom till riksdagen har varit bosatt i Bollnäs men dagligen pendlat till Alfta där jag arbetat vid Östbergs Fabriks AB som är Alftas största industri med ca 600 anställda och med tillverkning av skogsmaskiner på sitt program.

Under denna tid har jag även varit facklig förhandlare vid företaget och representerat Alftas metallsektion i styrelsen för Metalls avdelning 5 i Söderhamn. Samtidigt har jag tillhört kommunstyrelsen i Bollnäs och sammanläggningsdelegerade och dess arbetsutskott, varför jag haft förmånen att under lång tid lokalt få följa den här frågan på nära håll.

Den långa tidsrymd under vilken vår kommun nu har tvingats att arbeta och planera för en oviss framtid inger i dag oro hos många ansvars-kännande kommunalmän. Detta förhållande kan nämligen innebära allvarliga konsekvenser för tilltron till kommunens förmåga och förutsättningar att utvecklas gynnsamt när det gäller arbetstillfällen, näringsliv och kvalitativ service. Den nuvarande övergripande planeringen och utbyggda satsningen inom hela området av den kommunala sektorn kan komma att spolieras vid en drastisk förändring av den nuvarande kom-

munindelningen.

Under 1974 behandlade utskottet en motion, nr 1591, av herrar Nordgren, Westberg i Ljusdal och fru Jonäng, som även den berörde frågor om kommunindelningen i området. Den motionen föranledde inte heller några åtgärder, från vare sig utskottets eller riksdagens sida. Mitt intryck då, på grundval av de personliga samtal som jag hade med motionärerna, var att Alftafrågan nu var ett avslutat kapitel även från deras sida. Detta med hänsyn till att Bollnäs kommun nu var ett faktum och att kommunen äntligen skulle få nödvändig arbetsro.

Herr talman! Jag blev därför förvånad när jag fann att samma motionärer i år är ute i samma ärende, nämligen att försöka slå sönder vår nya och efter förutsättningarna väl fungerande kommun.

De uppgifter som motionärerna återger i årets upplaga av motioner är om möjligt ännu mer häpnadsväckande och saknar helt relevans och verklighetsunderlag. I motsats till vad som påstås i motionerna har samarbetet och enigheten över partigränserna och över tidigare kommungränser präglat besluten i de flesta och mest betydelsefulla frågorna i den nya kommunen. Som exempel kan nämnas att långtidsbudgeten för 1975-1980 och förskoleplanen nyligen antogs av en enhällig fullmäktigförsamling.

Jag vill i sammanhanget ge en eloge till fru Jonäng, som är bosatt i vår kommun, men inte har ansett sig kunna skriva under dessa fantasifulla och missvisande motioner. Därmed har hon också hållit sitt löfte från föregående år i den här frågan.

I Bollnäs nya kommun har vi i kommunfullmäktige socialistisk majoritet med ett mandat. Det är alltså en mycket jämn politisk ställning i kommunen. I Alfta kommun, med 5 000 invånare, var det däremot en stark borgerlig majoritet. Vpk saknade helt representation i fullmäktige och centern var det största partiet. Den bakgrunden förklarar något av den politiska motviljan mot en sammanslagning med Bollnäs. Resultatet av den folkomröstning som ägde rum den 8 februari 1970 i Alfta om kommunindelningsfrågan måste även bedömas mot bakgrunden av den hysteriska och uppiskade stämning som skapades hos allmänheten genom vilseledande och osaklig information om kommunindelningen. Man påstod bl. a. att Alfta helt skulle komma att utplånas på alla områden.

Framtiden ser emellertid ljus ut för vår kommun. Samarbetet i de kommunala nämnderna och styrelserna har varit gemytligt och gott. Under det gångna året har vi även haft en befolkningsökning. När det gäller befolkningsutvecklingen i Alfta kommun så kan det vara intressant att veta att det 1930 fanns drygt 7 000 invånare i Alfta, 1960 var det 5 848 invånare och 1973 5 365 invånare. Och under 1974, det första året i den nya kommunen, ökade alltså folkmängden med 60 invånare i Alfta, vilket vi tycker är glädjande för hela kommunen. Som ett exempel kan nämnas att den tidigare nedläggningshotade byskolan i Långhed i Alfta ser ut att kunna räddas kvar på grund av inflyttning under 1974.

Industrierna i vår nya kommun har varslat om utbyggnader och ny-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunindel-
ningen i sydvästra
Hälsingland*

anställningar, Östbergs i Alfta med ca 150–200 man, vidare har Nefab i Runemo, Sandvik i Bollnäs och Bollnäs Verkstad även varslat om nyanställningar. Företagen inom vår kommun har under perioden 1965–1974 erhållit lokaliseringstöd med totalt 45 milj. kr. En väsentlig del av dessa pengar har gått till industrin i Alfta. Stora ansträngningar har också gjorts från kommunens sida när det gäller att skapa fler arbetstillfällen inom området.

Den nya kommunen är en naturlig enhet och region ur arbetsmarknads- och servicesynpunkt. Landstinget och kommunen är de största arbetsgivarna. I Bollnäs finns BB, länslasarett, långvårdskliniker och psykiatriska kliniker för hela Gävleborgs län. Vidare finns skyddade verkstäder, arbetsträningsinstitut m. m. Ett stort antal kvinnor från Alfta och övriga delkommuner har sitt arbete i Bollnäs inom sjukvården, handeln och andra serviceinrättningar.

Bollnäs är sedan gammalt en järnvägsknutpunkt och ett handels- och servicecentrum, men har inte tidigare varit industriellt utvecklat. Därför är bl. a. den tunga metallindustrin i Alfta och Arbrå ett nödvändigt komplement inom kommunen för att vi skall ha ett någorlunda differentierat näringsliv. 60–70 arbetare och tjänstemän pendlar exempelvis dagligen mellan Bollnäs och industrierna i Alfta. Pendlingsrörelserna inom kommunen visar f. ö. att vi har en väl utvecklad integration inom såväl arbets- som bostadsmarknaden. Bollnäs kommun utgör därför en näringsgeografisk enhet där den centrala tätorten i Bollnäs inrymmer de kompletterande servicefunktioner som hela kommunen behöver utöver vad de mindre tätorterna inom kommunen kan ge.

Bollnäs utgör exempelvis en naturlig centralort för Alftas befolkning när det gäller följande service: gymnasieskolan, vuxenutbildningen – där vi f. n. har 500 elever – studieförbunden och folkhögskolan. Alfta ingick även tidigare i Bollnäs skolregion, och samarbetet gällde då bl. a. skolpsykologverksamheten, serveringen av audiovisuella hjälpmedel, film, ljud- och videoband, det gemensamma vuxenutbildningsrådet, lärarfortbildningskommittén, m. m.

Bakgrunden till att Alfta kommun fick ett eget treparallelligt högstadium finner man också däri att kommunen under förra hälften av 1960-talet förklarade sig villig att ingå i Bollnäsblocket. Andra områden där Bollnäs har service för Alftas innevånare är sjukhus, skattemyndigheter, häradsskrivarkontor, arbetsförmedling, polis och tingshus, lantmäteri, större varuhus och olika specialaffärer, folkets hus, mejeri och slakteri, lantmännens regionalkontor och lager, trafikskolor. Svensk Bilprovning, tryckerier, tidningar, systembolag, SJ:s centrala och regionala persontrafik m. m. Det är alltså sådan service som klart anges för en naturlig kommunal och regional tätort.

För att tillmötesgå kraven på lokal kommunal service har vi kvar lokalkontoren i Alfta, Arbrå och Hanebo. Där finns exempelvis socialassistenter och personal som skall hjälpa allmänheten till rätta när det gäller olika frågor, blanketter, tidsbeställning, lokal uppsökande verk-

samhet m. m. Vidare skall de i samarbete med informationskontoret informera och hjälpa allmänheten att utnyttja den nya och väsentligt utbyggda kommunala serviceorganisationen, som i verkligheten innebär att betydligt utökade kvalitetsresurser nu har ställts till alla kommuninnevänares förfogande på en rad områden.

Bollnäs nya kommun beslutade nyligen att förbättra servicen inom två speciella glesbygdsområden inom f. d. Alfta kommun. Det gäller beställningstrafik med taxi. Alla innevänares inom dessa två områden kan nu åka taxi för ett reducerat pris, som skall motsvara kostnaderna för bussresor. Det södra av dessa områden i gräns mot Ovanåker och Kopparbergs län har en yta som på kartan motsvarar mer än halva ytan av f. d. Alfta kommun, men där det bor endast 236 innevänares varav 27 procent är över 65 år. Det är den delen av kommunen som utredningen nu gällt.

Andra serviceåtgärder som tillkommit gäller färdtjänst, bokbuss och utökad social uppsökande verksamhet; vi har i kommunen bl. a. 600 hemsamariter. Flera reningsverk har nyligen byggts i olika delar av kommunen – ett är just nu färdigt i Alfta. När det gäller barnomsorgen har vi tidigare haft barnstugor i Bollnäs, och nu projekteras även barnstugor i Alfta och Hanebo, som tidigare helt saknat sådana. Stora satsningar görs nu speciellt inom åldringsvårdens område. Vi har nybyggen på gång inom olika delar av kommunen för mellan 35 och 40 milj. kr. i kapitalinvesteringar när det gäller omsorgen om de gamla.

Som infödd alftabo har jag alltid upplevt Bollnäs som den naturliga centralorten när det gällt kvalificerad service inom vår region. En sak tror jag också att så gott som alla kommunalmän i vår kommun nu är överens om oavsett partitillhörighet, nämligen att vi måste hålla ihop om vi i fortsättningen skall klara våra åtaganden när det gäller sysselsättningsfrågorna, servicen och befolkningstalen i vår nya kommun.

I Alfta arbetar en utomparlamentarisk aktionsgrupp för att riva upp beslutet i kommunindelningsfrågan. Nyligen höll denna aktionsgrupp ett möte där man beslöt att mot bakgrunden av de motioner som nu har behandlats av civilutskottet på nytt tillskriva regeringen och riksdagen i frågan. Endast sympatisörer och inga politiker från övriga fyra delkommuner inbjöds att delta i mötet.

Slutligen, herr talman, vill jag med ett exempel redovisa hur övriga kommuner i blocket såg på Alftas framställning om indelningsändring. I Arbrå kommuns yttrande över framställningen från Alfta kommun den 25 september 1972 heter det: "Det torde vara odiskutabelt att Alfta kommun näringsgeografiskt tillhör Bollnäsregionen i samma utsträckning som Arbrå, Hanebo och Rengsjö. På grund av detta synsätt kan Alfta kommuns framställning ej tillstyrkas. Härtill kommer att, om Alfta utgår ur det planerade Bollnäsblocket, den relativa styrkebalansen som där finns mellan centralorten och ytterområdena skulle bli allvarligt rubbad och farhågorna om centralortens dominans och prioriterade ställning skulle öka ytterligare. Då denna sammanläggning varit lika litet önskad i Arbrå

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunindel-
ningen i sydvästra
Hälsingland*

som i Alfta, men man böjt sig för tvånget, så skulle ett villfarande av Alftas framställning medföra att Arbrå också skulle ha samma rätt att bestå som egen kommun.”

Herr talman! Med detta yttrande från den tidigare borgerligt styrda Arbrå kommun över Alftas begäran om indelningsändring vill jag sluta min redovisning, som tyvärr endast har kunnat återge något av det omfattande material och de synpunkter som finns att redovisa i detta ärende.

Mitt personliga agerande och ställningstagande i Alftafrågan har hela tiden varit grundade på en personlig övertygelse om att den nuvarande kommunindelningen är den bästa för Alftas befolkning och för regionen som helhet.

Förhoppningarna är nu att den nya utredningen skall leda till att Bollnäs nya kommun skall få bestå och gå en lycklig och gynnsam framtid till mötes samt att vi gemensamt skall sluta upp i arbetet för alla kommuninvånarens bästa inför framtiden.

Herr talman! Med dessa synpunkter vill jag ansluta mig till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr OLSSON i Järvsö (c):

Herr talman! Trots att civilutskottets betänkande nr 23 är enhälligt finner jag anledning att säga några ord sedan herr Alftin har lagt vissa synpunkter på den här frågan.

En av anledningarna till motionerna – jag är en av motionärerna – är den kraftiga opinion som fortfarande kommer till uttryck för en omprövning av regeringens beslut att hänföra Alfta förutvarande kommun till Bollnäs kommun. Frågan hade vid motionsavlämnandet i januari också särskild aktualitet på grund av då pågående utredning genom kammarkollegiets försorg om överförande av Viksjöfors tätort jämte vissa ytterligare angränsande områden av Alfta förutvarande kommun till Ovanåkers kommun.

Med hänsyn till det starka engagemang som invånarna i Alfta förutvarande kommun visat under en lång följd av år i fråga om kommundeltillhörigheten och på grund av den oro som råder genom ovissheten om den slutliga lösningen har vi i motionen uttalat att utredningen borde arbeta så skyndsamt, att förslag kunde läggas fram redan under 1975. I anledning av frågans vikt har vi i motionen också anfört att riksdagen borde få ta ställning till utredningen.

Sedan motionerna avlämnats har, såsom här har nämnts av civilutskottets ärade ordförande, utredningsmannen funnit att de begränsade indelningsändringar och överförandet av smärre områden som från början ifrågasatts inte bör genomföras. Han har uttalat att därest en indelningsändring skall genomföras för att lösa de frågor om kommundeltillhörighet som föranlett förevarande utredning och den tidigare utredningen om gränsdragning i Viksjöfors, synes utredningen böra utvidgas till att omfatta hela Alfta sockens och församlings kommundeltillhörighet. En sådan utvidgad utredning bör vara förutsättningslös, säger utredningsmannen.

Regeringen har dragit snabba och enligt min mening de enda riktiga konsekvenserna av utredningsmannens förslag. Utredningsuppdraget har vidgats till en förutsättningslös utredning om kommuntillhörigheten av hela Alfta förutvarande kommun. I det läge som nu är för handen har jag ingen annan mening än utskottet. Jag vill särskilt understryka utskottets uttalande om att utredningen bör ske skyndsamt.

För min del har jag haft anledning att ta ställning i frågan om Alfta sockens kommuntillhörighet vid behandling av ärendet i länsstyrelsens i Gävleborgs län förtroendemannastyrelse. Jag kom att tillhöra minoriteten tillsammans med en socialdemokrat, en moderat och ytterligare en centerpartist. Vi ansåg att Alfta borde sammanläggas med Ovanåkers kommun.

Det fanns många skäl för den uppfattningen, men jag skall här helt kortfattat nämna fem punkter.

1. Befolkningen i Alfta hade entydigt uttalat sig för denna mening.
2. Geografiska skäl. En sådan sammanläggning skulle skapa naturligare gränser, och därigenom skulle man undvika komplikationer av det slag som de nu aktuella utredningarna har påvisat.
3. Befolkningsmässiga skäl. Vårt förslag innebar en jämnare och med hänsyn till kommunsammanläggningarnas syfte mer ändamålsenlig fördelning, nämligen 13 000 resp. 28 000 invånare i varje kommun i stället för de knappt 8 000 i den ena kommunen och 33 000 i den andra enligt regeringsförslaget. Vårt förslag skulle inte ha äventyrat Bollnäs kommuns ekonomiska förutsättningar, eftersom all den övergripande verksamhet som Alfta och Ovanåker inte själva kunde lösa, såsom gymnasium, polisväsende, domsaga, sjukvård och annan service av regional karaktär, under alla förhållanden måste komma att riktas mot Bollnäs, som ju är områdets regionala centrum.

Med detta har jag egentligen bemött herr Alftins inlägg, där han talar om att den nödvändiga service som alftaborna har i Bollnäs måste krävas av en gemensam kommun. Vi menar att den servicen kan Bollnäs som centralort ändå ge, om Alfta tillhörde Ovanåker.

4. Den uråldriga tradition och samhörighet som hållit samman Alfta och Ovanåker – de har ju tidigt utgjort en gemensam kommun.

5. De näringsgeografiska förutsättningarna stred heller inte i något avseende mot en sammanläggning av Alfta och Ovanåker, eftersom arbetsmarknadsfrågor och andra frågor fungerar över kommungränserna. Egentligen bildar Alfta och Ovanåker även i näringsgeografiskt hänseende en ganska bra kommun.

Enligt min mening är dessa skäl fortfarande bärande. Den kommunsammanläggning som regeringen beslutade mot huvuddelen av Alftas befolknings vilja blev en dålig lösning på problemet. Den utredning som regeringen nu har beslutat om borde ha kommit före den sammanläggning som regeringen beslöt den 28 december 1972 och som trädde i kraft den 1 januari 1974.

Det har dock skett en välgörande omsvängning i inställningen till kom-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunindel-
ningen i sydvästra
Hälsingland*

munsammanläggningar, och man kan nu skönja en vilja till större hänsynstagande till folkopinionerna. Jag hoppas därför att det skall bli en slutgiltig och bra lösning för hela det här området och att den aviserade utredningen skall kunna föreligga under innevarande år, så att eventuella beslut i anledning av den skall kunna tas i början på år 1976.

Jag har, herr talman, inget särskilt yrkande.

Herr ALFTIN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag respekterar naturligtvis andras uppfattningar i denna fråga, men jag har funnit det riktigt att som kommunmedborgare redovisa fakta i ärendet. Därmed har jag också velat tillbakavisa de grundlösa påståenden som finns i motionen 1782, som gäller förhållanden i vår kommun. Avsikten med motionen har, som jag ser det, varit att slå sönder vår nya kommun och därmed försvaga hela regionens möjligheter att utvecklas gynnsamt när det gäller service och arbetstillfällen.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Jag har haft förmånen att tillhöra riksdagen så länge att jag har lärt mig att man inte skall uppta kammarens tid alltför länge när det gäller ett enhälligt betänkande. Jag skall därför fatta mig kort i denna fråga. Vi har diskuterat den flera gånger tidigare. Låt mig bara erinra om några punkter.

I propositionen 111 år 1972 uttalade statsministern att "både den regionalpolitiska planeringen och den fysiska planeringen måste bygga på de enskilda människornas behov och önskemål".

År 1970 genomfördes en folkomröstning inom det aktuella området, Alfta socken, angående kommuntillhörigheten. Ungefär 75 % av de röstberättigade deltog. Av dem uttalade sig ca 95 % för en eventuell sammanslagning med Ovanåker och Edsbyn – alltså en betydande majoritet för den sammanslagningen – om Alfta inte, vilket man självfallet helst önskade och alltjämt önskar, kunde få leva vidare som egen kommun. Trots denna klart uttalade folkmening tvångssammanslogs Alfta med Bollnäs. Detta stämmer illa med statsministerns uttalande om största möjliga hänsyn till "människors önskemål".

En av grundprinciperna för kommunindelningsreformen var att vi skulle få kommuner som bildar näringsgeografiskt sammanhängande enheter. Som infödd hälsinge och med viss erfarenhet från näringslivet i Hälsingland tillåter jag mig bestämt hävda att kommunerna i Voxnadalen sedan lång tid tillbaka betraktats och i verkligheten också utgjort ett näringsgeografiskt område med många gemensamma intressen. Även rent lokalt geografiskt ligger kommunerna Alfta-Ovanåker bättre till för en sammanslagning.

Med anledning av besvikelsen över den behandling som Alfta och dess befolkning fick i kommunsammanslagningen fick kammarkollegiet, som vi redan har hört här i dag av utskottets värderade ordförande, av regeringen i april 1974 i uppdrag att utreda tillhörigheten för vissa

delar av Alfta. I april 1975 överlämnade utredningsmannen sin utredning och anförde att allvarliga rubbningar skulle uppstå för samhällsutvecklingen inom berörda kommuner, och speciellt för Alfta, om endast vissa delar skulle överföras till annan kommun.

Om en ny utredning om kommunindelningen skall genomföras bör den enligt utredningsmannen omfatta hela Alfta sockens och församlings tillhörighet. Detta betonar utskottet i sitt föreliggande betänkande och betonar att utredningen bör vara förutsättningslös.

Regeringen beslöt i april i år att utvidga uppdraget att avse en förutsättningslös utredning av kommuntillhörigheten för hela Alfta kommun. Detta är helt i linje med syftet i motion nr 1782, som jag och herr Westberg i Ljusdal inlämnat och som yrkar på en utredning och omprövning av Alfta kommuns tillhörighet. Självfallet bör man då ta hänsyn till vunna erfarenheter och invånarnas önskemål. Utskottet bekräftar att kravet i motion 1782 tillgodosätts och förutsätter att utredningen skall arbeta förutsättningslöst och skyndsamt. Med förutsättningslöst förstås väl i det här sammanhanget, herr talman, att man skall utreda huruvida kommunen skall sammanslås eller om den skall fortsätta att leva som enskild kommun.

Herr Alftin sade i sitt första anförande att det har varit många och långa förberedande planeringar. Han sade vidare att Bollnäs är centralt beläget geografiskt och näringsgeografiskt. Det stämmer absolut inte med gängse synpunkter inom området. Det är t. ex. närmare till Edsbyn än till Bollnäs. Alfta och Edsbyn har under alla förhållanden tidigare ansetts sammanhänga näringsgeografiskt. Herr Alftin sade också att den nya kommunen fungerar väl. Hur kan den göra det om folkopinionen fortfarande ger uttryck för sin besvikelse? Jag tillåter mig hänvisa till opinionsyttringarna.

Herr Alftin säger vidare att den nuvarande kommunindelningen är den bästa för Alfta. Det är möjligt att man kan tycka det i Bollnäs, men man kan väl ändå inte – mot bakgrund av mitt citat från statsministern, som väl talar på regeringens vägnar – bedöma det bättre i Bollnäs än i Alfta. Alftas befolkning borde själv kunna få bedöma detta och ha en uppfattning om till vilken kommun de vill höra.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ALFTIN (s) kort genmäle:

Herr talman! Det som nu har framförts av herr Nordgren stämmer, tycker jag, ganska dåligt med vad vi upplever i kommunala sammanhang. Detta har inte framförts av kommunala representanter i fullmäktige i dessa områden, utan samarbetet där har varit mycket gott. Detta stämmer mycket dåligt med vad som sagts i motionerna. Det har varit ett gemytligt och bra samarbete i den nya kommunen, och det tycker jag ger uttryck för att det är ett gott förhållande.

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunindel-
ningen i sydvästra
Hälsingland*

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall hålla fast vid vad jag sade när jag började mitt första anförande att jag inte skall uppehålla kammaren länge med detta. Låt mig bara få hänvisa till den folkomröstning som ägt rum och de möten som hållits i Alfta med befolkningen på orten. Det som då framkommit bör vara avgörande, om man vill ta hänsyn till folkmeningen och uppfylla den målsättning som regeringen angivit för riksplaneringen.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag kunde nöja mig med att instämma i vad herrar Olsson i Järvsö och Nordgren här har anfört. Deras synpunkter stämmer överens med vad jag anser i den här frågan. Men det var två saker i herr Alftins framställning som jag vill något kommentera.

Det första som jag vänder mig mot är herr Alftins tal om den oro som osäkerheten beträffande kommunindelningen i den här delen av länet åstadkommer. Jag vill understryka att utredningen om kommuntillhörigheten för vissa delar av Alfta kommit till stånd oberoende av de motioner som här behandlas. Kommunindelningsärendet beträffande den här delen av länet är icke slutfört, utan utredning pågår och har pågått hela tiden. Det finns således anledning att alltfört följa utvecklingen i den här frågan. Därför tycker jag inte att det är helt berättigat att hävda att det är motionerna som skulle ha åstadkommit oro.

Det andra som jag förvånade mig över var när herr Alftin gav uttryck för bristande respekt för folkopinionen och talade om de hysteriska och upphetsande stämningar som skulle ha åstadkommit folkomröstningsresultatet. Jag har ytterst liten förståelse för ett sådant uttalande. Jag anser att man skall hysa respekt för folkopinionen, för människornas vilja – det ligger i demokratins idé, framför allt i närdemokratins. Att då uttala sig på det sätt som herr Alftin gjorde om folkomröstningsresultatet och den opinion som framkommit tycker jag är illavarslande ur demokratisk synpunkt. Jag vill för min del tillbakavisa detta påstående.

Vi motionärer har sagt ifrån att den här frågan bör prövas i ett större sammanhang. Utskottet har ju också gått på den linjen, regeringen likaså. Jag har för dagen inget annat yrkande än utskottets.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17 Föredrogs

Civilutskottets betänkanden

Nr 24 med anledning av propositionen 1975:91 med förslag till lagar om förbud mot spridning och utförelse av kart- och bildmaterial jämte motion

Nr 27 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 18 Socketbetsodling

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 12 med anledning av motioner om socketbetsodling.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Jordbruksutskottets betänkande nr 12 är enhälligt och jag avser inte att dra upp någon debatt eller ställa något yrkande. Jag kan ändock inte underlåta att med några få ord kommentera detsamma, då jag tillsammans med herr Söderström motionsledes aktualiserat frågan om utökad socketbetsodling inom landet för att därmed uppnå ökad självförsörjningsgrad och även begärt en utredning av intresset för att återuppta socketbetsodling inom Östergötlands län.

Jag noterar att utskottet utgår ifrån att 1972 års jordbruksutredning måste ta upp frågan om eventuellt utökad socketbetsodling och därvid även pröva frågan om odling bl. a. i Östergötland och Västergötland, liksom att den även skall överväga hur förädlingen i så fall skall ske. Jag noterar också, men med beklagande, att utskottet avstått ifrån att självt göra någon viljeyttring. Detta torde även beklagas av de jordbrukare i Östergötland som av olika anledningar visat stort intresse för att satsa på socketbetsodling. Det hade enligt mitt förmenande knappast varit att trampa 1972 års jordbruksutredning på någon öm tå, om utskottet tillstyrkt att man redan nu gjort en undersökning av hur stort intresse som finns bland Östergötlands jordbrukare att återuppta socketbetsodlingen. Glädjande nog finns det emellertid andra instanser som ser mer positivt på den här frågan. För den händelse det skulle vara utskottet obekant vill jag framhålla att man inom länets hushållningssällskap är intresserad av en kartläggning. Vi vet att det i dag finns många jordbrukare som är intresserade – bl. a. för att få en växling i växtföljden – att ta upp odlingen av socketbetor. Om planerna går i lås – och det tror jag att de gör – så kommer redan i nästa månad en grupp östgötska lantbrukare att resa till Skåne för att diskutera problemen med odling och förädling. Även om det inte skulle bli några stora arealer som i varje fall i inledningsskedet skulle komma att utnyttjas för socketbetsodling så visar aktiviteten bland jordbrukarna i Östergötlands län på ett avsevärt intresse. Det hade varit av stort värde, herr talman, om de även känt ett positivt stöd från jordbruksutskottets sida. Det skulle ha varit en ytterligare stimulans och därmed säkerligen bidragit till att frågan om socketbetsodlingens återupptagande i Östergötland skulle ha kommit närmare sin lös-

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

ning. Därmed skulle också en värdefull insats ha gjorts för att öka den inhemska produktionen av sockerbeter.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19 Föredrogs

Inrikesutskottets betänkanden

Nr 11 med anledning av propositionen 1975:63 angående vissa av internationella arbetskonferensen år 1974 vid dess femtiononde sammanträde fattade beslut

Nr 12 med anledning av propositionen 1975:80 med förslag om allmän beredskapsbudget för budgetåret 1975/76

Nr 13 med anledning av propositionen 1975:85 med förslag om tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1974/75 såvitt gäller arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 20 Kommunal konsumentpolitisk verksamhet, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 26 med anledning av propositionen 1975:40 om kommunal konsumentpolitisk verksamhet m. m. jämte motioner och propositionen 1975:1 i vad avser anslag till konsumentverket m. m. jämte motioner.

I propositionen 1975:40 (handelsdepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen

1. att till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 under tionde huvudtiteln utöver i propositionen 1975:1 bil. 12 s. 63 föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 1 710 000 kr.,

2. att bemyndiga regeringen att vidta de övergångsåtgärder som förordades av den förordade utbyggnaden av kommunernas medverkan i konsumentpolitiken.

Regeringen hade vidare lämnat riksdagen tillfälle att avge yttrande över vad i propositionen anförts om kommunal konsumentpolitisk verksamhet.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen förordas en väsentlig utbyggnad av kommunernas medverkan i konsumentpolitiken. Riktlinjer dras upp för verksamhetens innehåll och organisation.

För att kommunerna skall kunna få den hjälp i det konsumentpolitiska arbetet som behövs och för att de problem som kan uppkomma snabbt

skall kunna behandlas föreslås en förstärkning av konsumentverkets resurser.

Den i propositionen förordade ordningen innebär att betydande delar av det arbete som f. n. utförs av hemkonsulenterna vid länsstyrelserna förs ut i kommunerna, samtidigt som den stödande verksamheten förläggs till konsumentverket. Mot denna bakgrund och för att möjliggöra de behövliga förstärkningarna hos konsumentverket avses hemkonsulenttjänsterna dras in med verkan från den 1 januari 1977. I vissa fall blir det dock möjligt att hålla regionalt stationerade tjänstemän även efter denna tidpunkt.”

I propositionen 1975:1 bilaga 12 (handelsdepartementet) hade, såvitt nu var i fråga, regeringen föreslagit riksdagen

1. att godkänna vad chefen för handelsdepartementet förordat beträffande informationsverksamheten vid statens pris- och kartellnämnd (s. 55–57),

2. att till Statens pris- och kartellnämnd för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 940 000 kr. (punkten D 4, s. 57 f.),

3. att till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 18 033 000 kr. (punkten D 5, s. 59–63),

4. att till Konsumentverket: Forskning m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 695 000 kr. (punkten D 6, s. 64),

5. att till Konsumentverket: Allmänna reklamationsnämnden för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 446 000 kr. (punkten D 7, s. 64 f.).

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen 1975:40 väckta motionerna

1975:1853 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade att hemkonsulentorganisationen skulle bibehållas,

1975:1884 av herr Blomkvist m. fl. (s), vari hemställdes

1. att riksdagen hos regeringen begärde en utredning och förslag som syftade till att samordna den verksamhet som priskontoren vid länsstyrelserna hade med en konsumentverksamhet i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen beslutade att den nuvarande hemkonsulentverksamheten tills vidare skulle bibehållas,

1975:1888 av fru Berglund m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen uttalade att den regionala konsumentverksamheten ej avvecklades innan man var säker på att den kommunala konsumentverksamheten fungerade tillfredsställande även i glesbygdskommunerna,

1975:1889 av fru Fränkel m. fl. (fp, c, m), vari hemställdes

1. att riksdagen skulle avslå propositionen 1975:40 i vad gällde avveckling av hemkonsulenttjänsterna,

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

2. att riksdagen beslutade att bibehålla det regionala ledet i den konsumentpolitiska verksamheten,

1975:1890 av herrar Jonsson i Alingsås (fp) och Henmark (fp), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att hemkonsulenttjänsterna på regional nivå skulle bibehållas,
2. att möjligheterna till utbyggnad av denna verksamhet skulle utredas,

1975:1891 av fru Jonäng m. fl. (c, fp), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. besluta att den regionala konsumentverksamheten bibehölls,
2. med anledning av att den regionala konsumentverksamheten bibehölls avslå regeringens förslag att till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 utöver i propositionen 1975:1 bil. 12 s. 63 föreslaget förslagsanslag anvisades ytterligare 1 710 000 kr.,

1975:1892 av fru Nordlander m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen uttalade sig för en fortsatt verksamhet med hemkonsulenter och att frågan om en indragning av dessa tjänster blev föremål för en förnyad prövning,

1975:1893 av fru Olsson i Helsingborg m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade att hemkonsulenterna skulle bibehållas,

1975:1894 av herrar Petersson i Ronneby (c) och Elmstedt (c), vari hemställdes att riksdagen skulle hos regeringen anhålla om att den regionala konsumentverksamheten bibehölls,

1975:1895 av herr Regnéll m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. avslå den i propositionen 1975:40 föreslagna indragningen av hemkonsulenttjänsterna vid länsstyrelserna,
2. avslå i propositionen 1975:40 begärda ytterligare 1 710 000 kr. utöver det i propositionen 1975:1 begärda förslagsanslaget till Konsumentverket: Förvaltningskostnader,
3. ge regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande riktlinjer för kommunal konsumentpolitisk verksamhet.

1975:1896 av herr Sjönell m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. besluta att den regionala konsumentverksamheten bibehölls,
2. med anledning av att den regionala konsumentverksamheten bibehölls avslå regeringens förslag att till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 utöver i propositionen 1975:1 bil. 12 s. 63 yrkat förslagsanslag anvisa ytterligare 1 710 000 kr.,

dels de under den allmänna motionstiden väckta motionerna

1975:390 av fru Fränkel (fp),

1975:617 av herr Danell m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen uttalade

att allmänna reklamationsnämnden borde handlägga alla reklamations-
ärenden inom ramen för konsumentverkets verksamhet,

1975:631 av fru Sundberg m. fl. (m),

1975:1609 av fru Frænkel m. fl. (fp, c, vpk), vari hemställts att riksdagen
utöver vad regeringen föreslagit under anslaget Konsumentverket: För-
valtningsekostnader anvisade 950 000 kr. för utökade informationsinsatser
inom områdena konsumentutbildning samt regional och lokal konsu-
mentverksamhet,

1975:1667 av herr Romanus (fp), vari hemställts

1. att riksdagen – med uttalande att den hittillsvarande informationen
om statens pris- och kartellnämnds, näringsfrihetsombudsmannens och
marknadsdomstolens verksamhet hade varit värdefull och icke borde få
inskränkas – som sin mening gav regeringen till känna att konsument-
upplysningen om konkurrensfrämjande verksamhet inte fick äventyras
genom att tidskriften Pris- och kartellfrågor gjordes självfinansierad,

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att tidskriften
Pris- och kartellfrågor borde få arbeta vidare efter hittillsvarande principer,

3. att riksdagen – med uttalande att en överföring av informations-
resurser från pris- och kartellnämnden till konsumentverket inte borde
ske förrän garantier skapats för att pris- och kartellnämnden ansvarade
för långsiktig information om konkurrensfrämjande verksamhet – skulle
avslå förslaget i budgetpropositionen om en överföring av två tjänster
och av informationsanslag på 560 000 kr. från pris- och kartellnämnden
till konsumentverket.

Utskottet hemställde

1. beträffande informationsverksamheten vid statens pris- och kartell-
nämnd att riksdagen med avslag på motionen 1975:1667 punkterna 1
och 2 godkände vad som förordats i propositionen 1975:1 bilaga 12
(s. 55–57),

2. beträffande anslag till statens pris- och kartellnämnd att riksdagen
med bifall till propositionen 1975:1 bilaga 12 punkten D 4 och med avslag
på motionen 1975:1667 punkten 3 i ifrågavarande del till Statens pris-
och kartellnämnd för budgetåret 1975/76 under tionde huvudtiteln an-
visade ett förslagsanslag av 15 940 000 kr.,

3. beträffande riktlinjer för kommunal konsumentpolitisk verksamhet
att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1975:40 i ifrågavarande del som
sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) avslå motionen 1975:1895 punkten 3 i den mån motionen inte i
denna del tillgodosetts enligt utskottets hemställan under a,

c) avslå motionen 1975:390,

4. beträffande hemkonsulentorganisationen att riksdagen med anled-

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

ning av propositionen 1975:40 såvitt den avsåg hemkonsulentorganisationen och vissa övergångsåtgärder beträffande denna samt motionerna 1975:1853, 1975:1884 punkten 2, 1975:1888, 1975:1889, 1975:1890, 1975:1891 punkten 1, 1975:1892, 1975:1893, 1975:1894, 1975:1895 punkten 1 och 1975:1896 punkten 1 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande anslag till konsumentverket för förvaltningskostnader att riksdagen med anledning av propositionen 1975:1 bilaga 12 punkten D 5 och motionen 1975:1609, med bifall till propositionen 1975:40 i ifrågavarande del samt med avslag på motionerna 1975:1667 punkten 3 i ifrågavarande del, 1975:1891 punkten 2, 1975:1895 punkten 2 och 1975:1896 punkten 2 till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 under tionde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 19 743 000 kr.,

6. beträffande samordning av länsstyrelsernas priskontor och hemkonsulentorganisationen att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1884 punkten 1,

7. beträffande varudeklarationssystemets utformning m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:631,

8. beträffande handläggning av vissa reklimationsärenden att riksdagen skulle avslå motionen 1975:617,

9. beträffande anslag i övrigt till konsumentverket att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 bilaga 12 punkterna D 6 och D 7 för budgetåret 1975/76 under tionde huvudtiteln anvisade

a) till Konsumentverket: Forskning m. m. ett reservationsanslag av 1 695 000 kr.,

b) till Konsumentverket: Allmänna reklimationsnämnden ett förslagsanslag av 2 446 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande informationsverksamheten vid statens pris- och kartellnämnd av herrar Andersson i Örebro (fp) och Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av vad som förordats i propositionen 1975:1 bilaga 12 (s. 55-57) och med bifall till motionen 1975:1667 punkterna 1 och 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anfört,

2. beträffande anslag till konsumentverket för förvaltningskostnader av herrar Regnéll (m) och Hovhammar (m) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till propositionen 1975:1 bilaga 12 punkten D 5 och motionerna 1975:1891 punkten 2, 1975:1895 punkten 2 och 1975:1896 punkten 2 samt med avslag på propositionen 1975:40 såvitt den gällde anslag och motionerna 1975:1609 och 1975:1667 punkten 3 i ifrågavarande del till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 under tionde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 18 033 000 kr.,

3. beträffande handläggning av vissa reklimationsärenden av herrar Regnéll (m) och Hovhammar (m) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:617 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande kommunal konsumentpolitisk verksamhet av herr Andersson i Örebro (fp).

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Det är åtskilliga gånger som vi i den här kammaren haft anledning att diskutera den lokala konsumentverksamheten. I motioner från folkpartiet och från enskilda socialdemokrater har under flera år rests kravet på lokala konsumentkommittéer med kommunalt huvudmannaskap. Kallsinnigheten och tveksamheten har varit stor på många håll, bl. a. i den här kammaren. Det är därför med desto större tillfredsställelse som vi från folkpartiets sida hälsar förslaget i propositionen om lokal konsumentverksamhet. Vi ser det som första steget i en utveckling mot att det i varje större kommun skall finnas särskilda nämnder eller kommittéer som är beredda att ta till vara de speciella konsumentintressena. Som sägs i betänkandet från näringsutskottet kan en överflyttning av ansvaret för konsumentinsatserna till det lokala planet ses som en kraftig utbyggnad av de regionala insatser som hittills gjorts via hemkonsulenterna.

Jag vill samtidigt uttala min tillfredsställelse över att näringsutskottet har kunnat enas om ett avslag på propositionen 40 i den del som avser ett beslut om indragning av de regionala hemkonsulenterna. Den verksamhet som bedrivs av dessa fyller en viktig konsumentpolitisk funktion. Den uppfattningen har framförts i en mångfald motioner vid detta ärendes utskottsbehandling. Det är en uppfattning som också utskottet delar. Vi kan alltså ta fasta på vad utskottet skriver. Det finns enligt utskottets mening inte underlag för ett beslut nu om indragning i en nära framtid av hemkonsulenterna i länen.

Vid utskottets betänkande är fogad en reservation, nr 1, av herr Svensson i Malmö och mig. Det gäller informationsverksamheten vid statens pris- och kartellnämnd.

”Publicitetsprincipen är en av hörnstenarna i den svenska pris- och konkurrenspolitiken och som sådan omistlig, om den konkurrensfrämjande verksamheten skall kunna fullgöras i enlighet med statsmakternas intentioner.” Den som konstaterar detta är näringsfrihetsombudsmannen (NO) i ett ytterst kritiskt remissyttrande över utredningsförslaget att inskränka pris- och kartellnämndens (SPK) informationsverksamhet.

I årets budgetförslag accepterar handelsministern utredningens tanke, och utskottsmajoriteten följer denna linje, att frånta SPK den nuvarande långsiktiga informationsverksamheten. Två tjänster plus ett informationsanslag på 560 000 kr. föreslås överföras från SPK till konsument-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

verket. SPK får bara 100 000 kr. för allmän informationsverksamhet. Enligt förslaget skall tidskriften Pris- och akrtellfrågor vara självfinansierad. Vi reserverar oss i princip inte ansluta oss till den uppfattning som utskottsmajoriteten företräder, nämligen att den typ av tidskrift som Pris- och kartellfrågor representerar bör vara självfinansierad. Vi anser nämligen att tidskriften är ett angeläget hjälpmedel då det gäller att sprida information i pris- och konkurrensfrågor, och detta även om den i första hand vänder sig till en mindre målgrupp.

Jag vill i det avseendet yrka bifall till reservationen 1.

Jag har i ett särskilt yttrande till detta utskottsbetänkande framfört folkpartiets principiella uppfattning om den lokala konsumentverksamhetens utbyggnad. Vi från folkpartiet anser att även om resurserna har ökats i fråga om rådgivning, information och fortbildning av kommunernas tjänstemän, så är det tvivelaktigt om detta är till fyllest. Utbyggnaden av den kommunala konsumentverksamheten behöver statliga stimulansinsatser för att lyckas. Vi menar i folkpartiet att det statliga stödet bör bestrida större delen av kostnaderna för den lokala konsumentpolitiska verksamheten. Att statsmedel utgår i form av schablonbidrag anser vi också vara riktigt, för då kan kommunerna ordna sin lokala konsumentpolitiska verksamhet mera fritt och på det mest ändamålsenliga sättet.

Jag tror att vi klart kan konstatera att många kommuner med svag ekonomi, ofta hårt skattetyngda, inte kan bygga ut sin verksamhet i nämnvärd grad. Även om man önskar satsa på en väl fungerande konsumentverksamhet, har dessa kommuner andra verksamheter som man anser är angelägnare att satsa på. Detta är i och för sig förstäligt när ekonomin är ansträngd. Därför är det nödvändigt att ge statligt stöd till den kommunala verksamheten.

Som jag sagt i mitt särskilda yttrande förutsätter jag att denna fråga kommer att bli föremål för en samlad bedömning inom ramen för överväganden rörande kostnadsfördelningen mellan stat och kommun.

Med detta, herr talman, yrkar jag åter bifall till reservationen 1.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande nr 26 innehåller en del glädjande läsning. När handelsministern lade fram propositionen 40 med syfte bl. a. att avskaffa den regionala hemkonsulentverksamheten, började landets husmödrar, hushållslärare och hemkonsulenter att höras, men också riksdagsmän – i form av 11 framlagda motioner. Att nödroppen inte klingade förgäves bär utskottsbetänkandet vittnesbörd om.

Utskottet har frångått handelsministerns förslag om nedläggning av den regionala hemkonsulentverksamheten fr. o. m. den 1 januari 1977 och säger klart ifrån att det inte finns underlag för ett beslut nu om indragning i en nära framtid av hemkonsulenterna i länen. Vi är väl alla medvetna om att orden "nu" och "i en nära framtid" innebär eller kan innebära en form av möjlighet för utskottet att senare vända

det här beslutet i en annan riktning. Herr talman, jag vill gärna här i kammaren säga att det är min innerliga förhoppning att riksdagen, när den i den här frågan bifaller utskottets förslag, inte kommer att ändra denna sin uppfattning och därmed skapa en fortsatt osäkerhet vad gäller hemkonsulenternas gagnarika verksamhet.

Anledning saknas emellertid inte att ställa sig kritisk i vissa avseenden till regeringens konsumentpolitik. Enkelt uttryckt kunde man kanske formulera det så att regeringen genom att ha tillskapat ett konsumentverk, vars insatser av bestående värde hittills är begränsade, tycks tro att bara verket får fler uppgifter så får det också kraft att förvalta dem. Centralisering tycks vara modellen. Låt mig ge några exempel: I propositionen föreslås en förändring av kompetensfördelningen mellan statens pris- och kartellnämnd och konsumentverket – till verkets förmån. Genom den föreslagna indragningen av hemkonsulenterna skulle verket i stället få ökade medel och befogenheter. Handläggningen av reklamationer rörande småhus går inte genom allmänna reklamationenämnden utan sköts av verket direkt.

Herr talman! När vi i kammaren diskuterar jordbrukspolitik eller bostadspolitik vet alla vad vi diskuterar. Men om vi diskuterar konsumentpolitik är området betydligt sämre definierat. Vi i moderata samlingspartiet vill begränsa samhällets konsumentpolitiska ansvar till dels att gälla objektiv information om varor och tjänster, dels att rättsligt reglera förhållandena mellan producent, säljare och köpare. Vi vill däremot inte vara med om att staten eller dess konsumentverk skall aktivt påverka konsumenterna i deras valsituationer genom något slags fastställande av konsumenternas behov. Konsumentpolitiken bör syfta till att underlätta marknadsekonomins funktion genom att förbättra kommunikationsmöjligheterna mellan producenter och konsument. Som ett led i denna verksamhet ser vi uppbyggnaden av lokala konsumentorgan. Kommunernas frivillighet får naturligtvis inte ifrågasättas. Det må tillåtas också mig att ställa mig skeptisk till hårt skattebelastade mindre och medelstora kommuners möjligheter att prioritera denna typ av verksamhet. Förhoppningsvis skall de med tiden kunna klara det. Vi har emellertid från moderata samlingspartiets sida ansett det viktigt att de konsumentsekreterare som kommunerna föreslås anställa verkligen kommer att fylla sin uppgift. Detta fordrar speciell utbildning, och vi har i motionen 1895 påpekat vikten av att denna utbildning är adekvat och står i relation till de uppgifter som kommer att krävas av en konsumentsekreterare. Utbildning i hushålls ekonomi samt viss juridisk utbildning måste vara den bästa grunden. Det får inte bli så att konsumentsekreterartjänsterna blir någon sorts reträttplats för trogna kommunalpolitiker – en risk som inte är obefintlig med tanke på hur vagt uppgifterna är definierade.

Få saker, herr talman, bäddar så väl för en god privatekonomi som väl skötta hushåll. Dagens ungdom lämnar ofta skolan utan stabila kunskaper i materiallära, matlagning, kostlära, lokalvård eller textilslöjd. De känner sig främmande för de nya krav som familjebildning ställer på

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

dem. Deras erfarenheter av kapitalvaror inom hushåll inskränker sig ofta till skolornas lyxupplagor av tvättmaskiner och symaskiner, vilka inte utan stora uppoffringar kan inköpas av unga familjer – när andra maskiner i lägre prisklasser lika väl skulle kunna göra tjänst. Här har hemkonsulenterna gjort utomordentliga insatser, men de har i många fall inte räckt till för att nå alla dem som borde nås med information och utbildning. Ökade möjligheter till sådan information kommer vi nu att få i de kommuner som får tillfälle att bygga upp lokala konsumentorgan.

Moderata samlingspartiets representanter i näringsutskottet har i reservationen 2 inte velat biträda utskottsmajoritetens förslag till förstärkning av medel till konsumentverkets förvaltningskostnader. Skulle den lokala uppbyggnaden i kommunerna gå i en så snabb takt att medel därtill behövs, kan frågan om ytterligare medel tas upp till förnyad prövning. Tills vidare anser vi att det räcker med de medel som anvisats i budgetpropositionen. Jag vill i det avscendet hänvisa till vad jag sade i inledningen av mitt anförande.

Herr talman! Jag vill också säga något om reklamationsärenden vad gäller småhus. Den mycket starkt stigande efterfrågan på småhus och det ökande byggandet av sådana har utan tvivel visat sig ha mindre önskvärda följder vad gäller kvaliteten i utförandet. Åtskilliga fall av hus som sprungit läck eller satt sig eller där färgen på huset flagnat har kommit till allmän kännedom. För husägarna har detta ofta medfört stora ekonomiska förluster, desto mer kännbara som deras kreditmöjligheter oftast utnyttjats till det yttersta i samband med husbygget. Självklart måste dessa problem lösas.

Nu är ju förfarandet sådant att alla tvister mellan säljare och köpare avgörs av allmänna reklamationsnämnden. Nämndens verksamhet har successivt byggts ut, och erfarenheten av tvister har ökat. Det kan då inte finnas något rimligt skäl till att tvister som rör småhus skall handläggas av annan myndighet. Att verket självt bedrivit viss försöksverksamhet må vara – den har säkert bidragit till att fästa allmänhetens ögon på det faktum att man har rätt att kräva kvalitet på husen. Tvisterna som uppkommer mellan säljare och köpare bör emellertid enligt vår mening avgöras av allmänna reklamationsnämnden, vilket krav också framförs i reservationen 3.

Låt mig till sist, herr talman, säga några ord om varudeklarationerna. Utskottet förutsätter, bl. a. med anledning av en av mig undertecknad motion, att i samband med beredning i regeringskansliet av förslag från olika kommittéer frågan om de frivilliga varudeklarationerna kommer att tas upp. Det är mycket bra.

Det finns emellertid en risk för att man på statligt håll alltmer kommer att premiera eller förordna s. k. bruksdeklarationer. Det nya systemet med möbelfakta visar därpå. Jag kan inte förstå meningen med att jag, om jag vill köpa en stol, skall bli informerad om att det är en stol framställd för matrumsbruk, när det jag egentligen vill veta är, av vilket träslag stolen är gjord och vad det är för material i stolens klädsel.

Jag kanske har tänkt ha stolen vid mitt skrivbord eller som tamburstol, och den friheten tycker jag att jag som konsument skall ha rätt att ha. Att inte tala om vad stolen är gjord av är att omyndigförklara konsumenten genom bristfällig varudeklaration.

Men, herr talman, till varudeklarationerna lär vi få återkomma. Nu ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2 och 3 vid näringsutskottets betänkande nr 26.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! En fungerande konsumentpolitik med vederhäftig upplysning och information om varor och tjänster skulle kunna påtagligt förbättra många familjers och enskildas levnadsstandard. Det skulle ha stor ekonomisk betydelse för bl. a. de lågavlönade, barnfamiljer, pensionärer, invandrare och andra grupper, som vi i detta sammanhang kallar resurssvaga.

Resurssvag är den som är fattig, den som inte har råd att skaffa det som är nödvändigt för livets nödortf. Resurssvag är den som inte har tid till förfogande att eller inte orkar ta reda på hur man gör de förnuftigaste inköpen. Resurssvaga är också alla de som av olika anledningar inte rätt kan förstå eller tolka varudeklarationer, testresultat och jämförpriser – om de nu finns – eller inte kan värja sig mot den ofta ovederhäftiga reklam som vi konsumenter ständigt överöses med.

Redan den utredning som låg till grund för propositionen 33 år 1972 kände behovet och tänkte sig en utbyggnad av den samhällliga konsumentverksamheten över hela landet och att lokala konsumentnämnder skulle tillsättas inom kommunerna. Erfarenheten av den försöksverksamhet som bedrivits med lokala konsumentkommittéer under viss tid underströk behovet av en lokal förankring av konsumentpolitiken. Men samtidigt var man överens om att dessa nämnder skulle ha sin motsvarighet på länsplanet i regionala organ, där de nuvarande hemkonsulenterna och tjänstemännen vid priskontoren skulle utgöra personalens kärna. Dessa kommunala och regionala organ skulle sedan ha kontakt med alla fackavdelningar inom den centrala institutionen men ha sin förankring i en särskild avdelning.

Vid behandlingen av propositionen 1972:33 var utskottet enigt med många motionärer om önskvärdheten av en fortsatt utbyggnad av hemkonsulentorganisationen. Utskottet förutsatte då att Kungl. Maj:t när resurser bedömdes föreligga skulle föreslå en ytterligare ökning av antalet hemkonsulenter.

Nu har chefen för handelsdepartementet, sedan en arbetsgrupp utarbetat förslag i fråga om kommunernas medverkan i konsumentpolitiken, i stället föreslagit att hemkonsulenttjänsterna skall dras in med verkan fr. o. m. den 1 januari 1977 – alltså en helt motsatt uppfattning i dag i jämförelse med när frågan behandlades 1972.

Jag vet inte, men jag kan inte helt komma ifrån misstanken att detta mycket beror på sammansättningen av utredningarna. Medan den fö-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

regående utredningen, som gällde förslag till riktlinjer för och organisation av samhällets konsumentpolitik, var allsidigt sammansatt och hade sakkunnig experthjälp anknuten, har den nu verkande arbetsgruppen bestått av fem högre tjänstemän. Säkert är de fem kunniga män på skilda områden, men har de haft någon personlig erfarenhet eller alls brytt sig om att detaljstudera innebörden av vad de kallar konsumentvägledning? Vilken kännedom har de haft om de s. k. resurssvagas dagliga problem när det gäller inköp av varor eller tjänster?

Som alla vet ställs konsumenterna i dag inför ett mycket stort utbud av varor och tjänster. Det består av hundratusentals olika produkter och produktvarianter i olika förpackningar. Utbudet förändras också mycket snabbt. Nya eller i olika avseenden ändrade produkter introduceras ständigt på marknaden, samtidigt som gamla beprövade försvinner.

Eftersom utbudet av produkter inte präglas av människors behov utan i stället av hur stor vinst det ger tillhandahållaren, är det också vinsten på den enskilda produkten som avgör hur den kommer att marknadsföras och vilken reklam och information som skall gå ut till konsumenterna. Den omskrivna valfriheten för konsumenten blir därmed satt ur spel, vilket mest drabbar de ekonomiskt sämst ställda.

Det är helt fel när Svenska företagares riksförbunds ordförande säger, att tack vare tillverkare av konsumtionsvaror samt dags- och fackpress har konsumenternas insikter blivit allt bättre och att förbundet därför är ytterst tveksamt inför en fortsatt utbyggnad av statens och kommunernas information och rådgivning till konsumenterna. Det finns inget tvivel om vilka den ordföranden företräder – inte är det konsumenterna. De flesta konsumenter har en motsatt uppfattning. De vet av erfarenhet att tron på att reklam och information alltid är vederhäftiga har blivit dyrbar för många.

Det är när det gäller vardagskonsumtionen som varuupplysningen är viktigast, när man har svårt att få hushållspengarna att räcka till det nödvändigaste. Kan man inte få hjälp med detta, då blir det heller inga pengar över för inköp av kapitalvaror. Vi vet att för de flesta familjer utgör enbart matkostnaden ca 40 procent av hushållsbudgeten. Men inte ens när det gäller livsmedel kan man lita på reklamens vederhäftighet.

Därför är det illavarslande när man i ett referat från ett endagsseminarium om konsumentverkets service får läsa, att de manliga konsumentsekreterare som tagit initiativ till seminariet önskade att vägledningen till konsumenterna främst skulle ägnas åt två områden: reklamationer – alltså klagomål på varor och tjänster – och rådgivning vid inköp av kapitalvaror av typen bilar, båtar, småhus, fritidshus och hushållsmaskiner, dvs. sådant som kostar stora pengar i inköp, drift och underhåll. Detta är naturligtvis bra och viktigt, men den lokala och regionala konsumentverksamheten måste i första hand ägnas vardagskonsumtionen och nå de resurssvaga grupper som vi talat om.

Det lokala engagemang i konsumentverksamhet som förutsattes i propositionen 1972:33 har inte kommit till stånd. Risken kvarstår att ingen

utbyggnad heller sker efter behandlingen av proposition 1975:40 och detta betänkande. Kommunernas ekonomi har inte förbättrats sedan 1972, och man kan inte bortse ifrån att en utbyggnad av en lokal konsumentorganisation ändå måste kosta en del pengar. Vad kommunerna nu fått är vissa allmänna riktlinjer för medverkan i konsumentpolitiken, men frivilligheten för kommunerna kvarstår och några statsbidrag finns inte heller i fortsättningen att räkna med. Riktlinjerna i sig är det väl inget att anmärka på, men utskottet säger helt riktigt:

”Stora krav kommer att ställas på konsumentsekreterarnas verksamhet – i synnerhet rådgivning till enskilda konsumenter. Det är självfallet viktigt att de har en tillfredsställande grundutbildning och får goda möjligheter till vidareutbildning. Några formella utbildningskrav anser utskottet inte att det är lämpligt att uppställa.”

Det blir svårt – om inte omöjligt – för kommunerna att i dag finna människor med de omfattande kunskaper som en konsumentsekreterare behöver för att fungera tillfredsställande. Det kan också framläsas av remissvaren från de kommuner som under längre eller kortare tid bedrivit lokal konsumentverksamhet. Samtliga dessa är överens om att den regionala enheten med hemkonsulenter måste kvarstå. Deras uttalande grundar sig på egna erfarenheter och måste tilldömas stor betydelse. I anledning av detta har motioner väckts från samtliga partier, också från vpk.

Utskottet har dragit de rätta slutsatserna och konstaterar att den verksamhet som bedrivs på regional nivå genom hemkonsulenterna f. n. fyller en viktig funktion. Utskottet är inte heller övertygat om att kommunerna kommer att bygga ut den lokala konsumentverksamheten i den takt som förutsätts i propositionen. Det är säkert en realistisk bedömning som utskottet gjort av kommunernas vilja och intresse.

Efter behandlingen av konsumentverksamheten 1972 beslöt faktiskt Kommunförbundet att inte rekommendera de enskilda kommunerna att engagera sig i konsumentpolitisk verksamhet. Anledningen var överenskommelsen med regeringen om kommunalt skattestopp under 1973 och 1974. Nya utgifter bör undvikas. Nu finns beslut om ett nytt skattestopp för kommunerna, vilket inte torde ha förändrat Kommunförbundets inställning, i varje fall inte i positiv riktning för lokal konsumentpolitik.

Vänsterpartiet kommunisterna tror att hemkonsulenternas uppgifter att hålla kontakt mellan konsumenterna ute i landet och centrala organ kommer att bli alltmer betydelsefulla ju mer den kommande konsumentaktiviteten byggs ut. Det gäller kontakt inte bara med konsumentverket utan även med pris- och kartellnämnden, livsmedelsverket, konsumentombudsmannen etc. Om hemkonsulenterna skulle försvinna, skulle en alltför stor arbetsbörda vila på konsumentverket. Jag tror att man när det gäller hemkonsulenternas regionala verksamhet kan säga att vinner vi tid, så kommer också råd.

Med detta yrkar jag, herr talman, bifall till näringsutskottets hemställan

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

i betänkandet nr 26 utom beträffande informationsverksamheten vid statens pris- och kartellnämnd, där jag yrkar bifall till reservationen I av herrar Andersson i Örebro och Svensson i Malmö. Herr Andersson i Örebro har motiverat reservationen. Jag vill bara tillägga att det är orimligt att information och sakupplysning skall vara självfinansierande.

Herr PETTERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 26 behandlas flera viktiga frågor på det konsumentpolitiska området.

I mitt anförande vill jag gärna börja med handelsministerns förslag i proposition nr 40 om kommunal konsumentpolitisk verksamhet, samt motioner och en reservation med direkt anknytning till denna proposition. Därefter skall jag något kommentera de reservationer som har samband med förslagen i budgetpropositionen.

Men jag vill inledningsvis peka på att år 1972 behandlade riksdagen bl. a. frågan om hur den lokala konsumentpolitiska verksamheten borde utformas. Då underströk riksdagen betydelsen av att en sådan verksamhet kommer till stånd. Riksdagen uttalade att för att kunna uppnå en landsomfattande aktivitet av varaktig karaktär borde man lägga en väsentlig del av ansvaret på samhället och inte minst då kommunerna. Riksdagen ville dock ej genom ett obligatorium tvinga kommunerna att engagera sig, utan man förutsatte att verksamheten skulle kunna genomföras på frivillig väg. Formerna för de lokala insatserna lämnades alltså öppna för kommunerna att själva besluta om.

Efter riksdagens beslut år 1972 har inte minst de lokala organisationerna men också enskilda på olika sätt sökt engagera kommunerna, främst genom motioner om en lokal konsumentverksamhet. Det finns därför i dag många intresserade människor som med glädje hälsar den av handelsministern föreslagna utbyggnaden av den kommunala konsumentpolitiken välkommen.

Som framgår av utskottets betänkande delar utskottet statsrådets uppfattning att en nära kontakt mellan samhällets konsumentverksamhet och de enskilda konsumenterna är en grundläggande förutsättning för att konsumentpolitiken skall bli verkligt framgångsrik. Det är glädjande att ett enigt utskott godtagit de i propositionen föreslagna riktlinjerna för det kommunala engagemanget när det gäller konsumentfrågor.

Utskottet delar också handelsministerns mening att en kommunal konsumentpolitisk verksamhet inte minskar behovet av engagemang från bl. a. folkrörelserna. Man kan med säkerhet räkna med att folkrörelserna och andra organisationer vid sidan av sin opinionsbildande verksamhet kommer att spela en aktiv roll när det gäller att sprida allmän konsumentpolitisk information. Enligt utskottets uppfattning är det därför mycket väsentligt att deras arbete, som är en mycket viktig del av den lokala konsumentpolitiken, på alla sätt kommer att stödjas.

Propositionens förslag om indragning av den regionala verksamheten från den 1 januari 1977 har utsatts för ganska hård kritik i ett tiotal

motioner. De går alla ut på att riksdagen bör besluta att hemkonsulenterna skall bibehållas, och enligt utskottets uppfattning finns det nu inte underlag för ett beslut om indragning inom en nära framtid av hemkonsulenterna i länen. Det betyder samtidigt att utskottet anser att den verksamhet som bedrivs på regional nivå genom hemkonsulenterna fyller en viktig funktion. Utskottet anser dock att regeringen fortlöpande bör följa utvecklingen på det lokala och regionala planet och lägga fram förslag till sådana organisatoriska förändringar som kan erfordras.

När det gäller den föreslagna nödvändiga förstärkningen av konsumentverkets resurser för att verket skall få möjlighet att ge service till den kommunala verksamheten har en reservation, nr 2 av herrar Regnéll och Hovhammar, fogats till utskottets betänkande. I reservationen uttalas att det inte finns något behov av den i propositionen föreslagna förstärkningen av resurser till den centrala konsumentverksamheten. Utskottsmajoriteten kan självfallet inte ansluta sig till reservanternas uppfattning. Förverkligandet av den lokala konsumentpolitiken motiverar ökade resurser till den centrala verksamheten för att klara rådgivning, information och nödvändig utbildning av berörda kommunala tjänstemän.

Så några ord om reservationen 1. Den grundar sig på en motion av herr Romanus. Som framgår av denna motion kan motionären inte acceptera departementschefens förslag i budgetpropositionen beträffande statens pris- och kartellnämnds informationsverksamhet. Vidare kan han inte ansluta sig till departementschefens uppfattning att information av den typ som tidskriften Pris- och kartellfrågor representerar i princip skall vara ekonomiskt självbärande.

Reservanterna fullföljer inte mer än två av de tre yrkanden som finns i motionen. Det är således ett enhälligt utskott som anser att den verksamhet inom statens pris- och kartellnämnd som avser den mera långsiktiga verksamheten bör överföras till konsumentverket, och att den mera kortsiktiga, nyhetsförmedlande informationen om priser och prisutveckling bör tillkomma SPK.

Då tidskriften Pris- och kartellfrågor primärt inte kommer att lämna allmän upplysning till en bred allmänhet kan utskottet ansluta sig till departementschefens uttalande i självfinansieringsfrågan.

I reservation nr 3 behandlas handläggningen av vissa reklamationssärenden. Herrar Regnéll och Hovhammar anser, i likhet med motionärerna i motionen 1975:617, att alla reklamationssärenden som innebär tvister mellan säljare och köpare skall avgöras av Allmänna reklamationenämnden. Beskrivningen som motionärerna ger av den verksamhet som konsumentverket bedrivit och de åtgärder verket föreslagit i fråga om förvärv, reparation och underhåll av småhus är helt korrekt. Jag konstaterar vidare att utskottsmajoriteten och reservanterna har samma uppfattning när det gäller behovet av en central reklamationensinstans för handläggning av klagomål som avser förvärv av småhus.

Men utskottsmajoriteten anser, till skillnad från motionärerna och re-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

servanterna, att den av konsumentverket bedrivna försöksverksamheten i nuläget inte bör föras in under Allmänna reklamationsnämnden. Det finns anledning att erinra om att rättssäkerheten inte kommer att äventyras, eftersom verksamheten kommer att bedrivas i enlighet med de riktlinjer som hittills utvecklats vid Allmänna reklamationsnämnden. Det är alltså här fråga om en nämnd med lika många representanter för konsumenter och näringsliv samt en ordförande med domarerfarenhet. Enligt utskottsmajoritetens mening behövs ett betydligt bättre beslutsunderlag i fråga om besiktningens verksamhet än vad som finns i dag, för att verksamheten skall kunna vidgas till hela landet.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan under samtliga punkter och avslag på samtliga reservationer.

Jag hinner kanske också med ett par kommentarer, bl. a. till fru Sönderberg om indragningen av hemkonsulenterna. Vi har i utskottets betänkande skrivit att vi f. n. inte anser att det finns någon anledning till indragning eftersom de upprätthåller en mycket aktiv konsumentpolitisk verksamhet. Men jag tror ändå att under tiden vi bygger upp den kommunala konsumentverksamheten och innan vi vet hur den kommer att fungera – vi har visserligen ett par platser där vi prövat, men det är ändå ett för dåligt underlag för att göra en helhetsbedömning av hur det kommer att sluta – får vi reservera oss litet och inte i dag säga att hemkonsulenterna skall finnas kvar i evig framtid. Det är möjligt att man när den kommunala verksamheten är utbyggd gör en bedömning av om man behöver någon regional verksamhet. Om den skall heta hemkonsulenter eller något annat vet vi inte i dag. Jag tror att det är bra att bygga ut den kommunala verksamheten för att sedan göra en helhetsbedömning av den.

Ett par talare har menat att kommunerna inte har råd att bygga ut en lokal konsumentverksamhet. Helsingborg – den kommun som jag kommer från – var den första i landet som fick en kommunal konsumentnämnd och första året kostade verksamheten 98 000 kr. Nu är den, med den allmänna kostnadsutvecklingen, uppe i ca 120 000 kr. Det är klart att det är mycket pengar för små kommuner med stora engagemang på annat håll. Men jag tror att trycket från konsumenterna – det har också talats här i kammaren om att det finns ett sådant tryck – är så starkt att kommunerna är tvungna att göra någonting. Då tror jag inte att dessa pengar kommer att betyda så mycket. Konsumentverket kommer ju också att med råd, anvisningar och utbildning ge ett stöd till kommunerna.

Slutligen vill jag något beröra utbildningen av konsumentsekreterare. Jag tror det är svårt att skriva upp någon formell kompetens för dessa människor. Den erfarenhet jag har av den verksamhet vi har bedrivit säger mig att det viktigaste för sådana sekreterare är att de kan umgås med människor av alla kategorier. De sitter ofta som åskledare mellan säljare och konsument. De får vara ganska mjuka i nyporna, och på det området tror jag inte man kan få någon formell utbildning.

Här talas det om att de skall ha juridisk utbildning. Det krävs nog litet juridisk utbildning, men det blir väl mest i fråga om de lagar som gäller på konsumentområdet – jag tänker på köplagen, hemförsäljningslagen, marknadsföringslagen m. fl. Men jag tror att det är lättare att utbilda folk för det ändamålet än det är att ubilda dem för uppgiften som åskledare mellan konsumenter och säljare.

Herr talman! Jag har kanske mycket mera att säga, men tiden är knapp.

Fru SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Tiden är som sagt knapp, och jag skall inte heller gå in i någon debatt. Det var glädjande att herr Pettersson i Helsingborg förde utskottets talan, eftersom herr Pettersson är en av dem som har längst erfarenhet av lokal konsumentverksamhet, i Helsingborgs kommun. Jag har själv följt den verksamheten på nära håll. Jag instämmer i herr Petterssons uttalande att det trots allt inte rör sig om mycket pengar jämfört med vad man får för dem.

Herr talman! Vi har i reservationen 2 yrkat att konsumentverket inte skall få det förhöjda anslag som föreslås i handelsministerns proposition nr 40. Vi gör det just mot bakgrund av att vi tror att det är uppbyggnaden på det lokala planet som är värdefull. Om man däremot anslår snart 20 milj. kr. till konsumentverket för förvaltningskostnader får man trots allt förfärligt mycket mindre för de pengarna än man får för de 120 000 kronorna i Helsingborgs kommun. Vi tycker inte att det finns någon anledning att i nuvarande läge bifalla önskemålet om ett sådant förhöjt bidrag.

Jag vill i det sammanhanget gärna säga att utskottet trots allt gör samma realistiska bedömning som vi gör – det gjorde inte minst herr Pettersson i Helsingborg – och som departementschefen inte gjorde i propositionen. Vi tror nämligen att det blir ganska besvärligt och kommer att ta lång tid att få i gång lokala konsumentorgan av olika slag. Då är det väl realistiskt att i stället förlita sig på de regionala organen och hoppas att kommunerna skall bli klarsynta nog att bygga upp en sådan här verksamhet.

Jag anser inte att vi med en gång skall lägga en massa pengar på konsumentverket i förhoppning om att det skall vara väl använda pengar.

Herr PETERSSON i Helsingborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Det anslag till konsumentverket som vi nu tillstyrker skulle väl egentligen ha tagits upp i det förslag om anslag till konsumentverkets verksamhet som framställdes vid årets början. Det gjordes inte, därför att förslaget om lokal konsumentverksamhet då var på gång: avsikten var att anslaget i stället skulle behandlas i samband med detta förslag.

Jag tror att fru Sundberg bedömer frågan litet fel. Vi hade i näringsutskottet besök av representanter för hemkonsumentorganisationen, vilka där vittnade om att 80 % av den verksamhet som bedrivs på hemkon-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

sulentnivå är sådan verksamhet som rätteligen skulle bedrivas som lokal konsulentverksamhet. Det behövs alltså stöd från konsumentverket till hemkonsulenterna. Utskottet skriver också på s. 16 i sitt betänkande att utskottet räknar med kostnadskrävande hjälp till hemkonsulentorganisationen. Jag tror därför att moderaterna räknar litet fel.

Vidare håller konsumentverket på med utbildning av de människor som jobbar i de kommuner där man har etablerat lokal konsumentverksamhet. Jag väntar mig verkligen efter denna proposition att kommunerna skall snabba på med att bygga ut sin verksamhet, och då behövs dessa pengar.

Fru SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! När man lyssnar till herr Pettersson i Helsingborg kan man få den uppfattningen att moderata samlingspartiets representanter inte har föreslagit någonting till konsumentverket, men vi har trots allt bifallit kravet på 18 milj. kr. De pengarna borde räcka till det som herr Pettersson i Helsingborg här nämnde.

Dessutom talade herr Pettersson om utbildning av konsumentsekreterarna. Jag vill där erinra om vad inte minst hemkonsulenterna har framfört, nämligen att den bästa formen för utbildning av dessa sekreterare definitivt är att låta dem komma i kontakt med den regionala verksamheten och att låta hemkonsulenterna hjälpa till med den utbildningen. Det ställer sig både billigare och blir med all säkerhet effektivare, eftersom de sysslar med just den typ av verksamhet som konsumentsekreterarna kommer att bedriva. Där instämmer jag helt i vad herr Pettersson i Helsingborg sade.

Låt mig till sist, herr talman, bara nämna ytterligare en sak som jag glömde förra gången. Herr Pettersson i Helsingborg sade: den av handelsministern föreslagna utbyggnaden av den lokala konsumentverksamheten. Det är alldeles riktigt att det är den av handelsministern föreslagna, men jag vill gärna erinra om att sådan verksamhet redan långt tidigare har föreslagits i motioner här i riksdagen.

Fru OSKARSSON (c):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 26 behandlas konsumentpolitiska frågor och bl. a. kommunal konsumentpolitisk verksamhet. Det är den delen av betänkandet som jag ämnar ta upp.

Konsumentfrågorna har under de senaste åren blivit alltmer aktuella. Att ge alla möjlighet till en god konsumentupplysning är en viktig målsättning. När konsumentverket tillskapades var detta ett uttryck för viljan att genomföra och åstadkomma förbättringar inom området. Det är då också angeläget att bygga ut verksamheten, så att man verkligen når ut till så många som möjligt, och då speciellt till de s. k. svaga konsumenterna.

Propositionens förslag om en kommunal konsumentpolitisk verksamhet är ett viktigt steg i den utvecklingen. Inom centern är vi positiva

till förslaget, vilket också betonas i motionen 1896 från centerpartiet. Utskottet är också helt enhälligt på den punkten. En nära kontakt mellan samhällets konsumentverksamhet och den enskilde konsumenten är en grundläggande förutsättning för att konsumentpolitiken skall bli framgångsrik, och möjligheterna för en sådan kontakt är bäst på lokal nivå. Då är det naturligt att kommunen intresserar sig för konsumentfrågor och bygger ut sin verksamhet. Men det är viktigt att kommunerna själva får avgöra hur och när de har möjlighet att satsa inom detta område. I betänkandet betonas också att det för kommunerna är ett frivilligt åtagande att tillskapa konsumentnämnder och konsumentsekreterare.

Det är stor skillnad på kommunernas möjligheter att bygga ut verksamheten. För en del kommuner är förutsättningarna gynnsamma, medan det för andra är förenat med betydande svårigheter, inte minst ekonomiska, att klara en satsning på konsumentupplysningens område.

Den fråga i propositionen som har väckt mest intresse och orsakat den största debatten är förslaget om en indragning av den regionala verksamheten, vilket innebär en indragning av hemkonsulenttjänsterna. Man föreslår i propositionen att den resurs som då friställs skall satsas centralt på konsumentverket och att konsumentverket i fortsättningen skall ha hand om all direktrådgivning till kommunerna, utbildning av konsumentsekreterare m. m.

Flera motioner har väckts med anledning av detta förslag, bl. a. centerns motion 1896. I den berörs den regionala verksamheten, och man kräver i motionen att denna verksamhet skall bibehållas. Det är mycket positivt att man inom utskottet har kunnat ena sig om att bibehålla denna verksamhet och i detta avseende gått emot propositionens förslag om en indragning av de regionala tjänsterna.

För att utjämna olikheterna mellan olika kommuner och vara en samlande funktion är det viktigt att denna verksamhet bibehålls. Det skulle vara olyckligt att dra in de regionala tjänsterna och i stället centralisera verksamheten till konsumentverket. Det skulle innebära en försvagning ute i länen beroende på dels kommunernas olika förutsättningar att bygga ut sin verksamhet – i många fall kommer det säkert att dröja innan en tillfredsställande kommunal organisation kommer till stånd –, dels på att man då rycker undan en organisation som fungerar bra och ersätter den med en central funktion, som man av erfarenhet vet att det ofta är svårt att nå kontakt med.

Den regionala organisationen behövs även om och när den kommunala byggs ut. Kommunernas insatser kommer väl i första hand att utgöras av direkt rådgivning och upplysning till konsumenterna och även av uppsökande verksamhet. Hemkonsulenternas uppgift måste då vara att klara rådgivningen i större frågor, bl. a. juridisk rådgivning – en verksamhet som har ökat betydligt under senare år – samt utbildning bl. a. av konsumentsekreterare. Dessa måste också få tillgång till fortbildning, något som skulle vara svårt för konsumentverket att klara även om verket får ökade resurser. Även utställningar kan ordnas på regional nivå liksom

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

informationsverksamhet t. ex. i kostfrågor.

En annan uppgift för den regionala verksamheten är att vara ett samband mellan kommunerna och konsumentverket. Som jag ser det skulle det vara svårt om kommunerna i alla rådgivningsfrågor skulle vända sig direkt till konsumentverket. Det skulle innebära en onödig belastning på verket. I utskottets betänkande betonas vikten av att man tills vidare behåller den regionala verksamheten och att den anpassas till den kommunala i takt med att denna utvecklas. Jag betraktar detta som en möjlighet för hemkonsulentverksamheten att utvecklas, särskilt med tanke på hemkonsulenternas stora kunnande och erfarenhet. Från centerns sida ser vi ingen tidsbegränsning i utskottets skrivning, men man skall givetvis kunna göra en översyn av den här verksamheten när den har pågått en tid.

Utskottet betonar också att den bibehållna regionala verksamheten skall garanteras stöd från centralt håll. Det är då angeläget att verket får en resursförstärkning för att kunna motsvara de krav som kommer att ställas från kommunalt och regionalt håll. Detta är anledningen till att centerns ledamöter i utskottet har yrkat bifall till propositionens förslag om en ökning av anslaget till konsumentverket med 1,7 milj. kr.

Herr talman! Låt mig ta upp en annan aspekt på hemkonsulenternas verksamhet, nämligen den möjlighet till trygghet i arbetet som man hoppas att de skall få genom förslaget om att deras uppgift skall bibehållas.

I en tid då arbetsvårdsfrågor och arbetstrygghet diskuteras mer än någonsin måste det kännas otillfredsställande att arbeta under så otrygga förhållanden som hemkonsulenterna har fått göra under flera år. Att under loppet av några år få flytta från hushållningssällskap till lantbruksnämnd och vidare till länsstyrelse för att nu arbeta under trycket av en indragning av tjänsterna kan inte skapa arbetsro och trygghet. Det är nog få yrkesgrupper i vårt land som har fått uppleva så många omställningar på så kort tid som hemkonsulenterna. Även om gruppen inte är så stor måste också den få känna anställningstrygghet.

Jag är väl medveten om att detta inte kan vara ett skäl för att bibehålla den regionala delen, och det är inte heller anledningen till vårt ställningstagande i utskottet. Men det är ändå med tillfredsställelse man kan konstatera att behandlingen av propositionen och förslaget i betänkandet innebär ökad arbetstrygghet för hemkonsulenterna.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till vad utskottet hemställt.

I detta anförande instämde herrar Johansson i Växjö och Börjesson i Falköping, fröken Pehrsson, herr Börjesson i Glömminge, fru Tillander samt herrar Korpås och Petersson i Ronneby (samtliga c).

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! En god och aktiv konsumentservice finns det skäl att främja och utveckla. Handelsministern framhåller i propositionen att en

nära kontakt mellan samhällets konsumentverksamhet och de enskilda konsumenterna är en grundläggande förutsättning för att konsumentpolitiken skall bli verkligt framgångsrik. Denna sanning gäller inte minst på länsnivå. Gapet mellan primärkommun och centralt ämbetsverk ger knappast möjlighet till närkontakt.

De hemkonsulenter som fungerar på regional nivå känner såväl länens som kommunernas skiftande behov och förutsättningar, något som är ett villkor för att få till stånd en effektiv lokal konsumentpolitisk verksamhet.

Den centralisering av den allmänna informationsverksamheten som propositionen föreslog strider dessutom mot de allmänna strävanden till regionalisering av den statliga verksamheten som kommit till uttryck under senare år. Det är inte bara konsumentverket som har behov av en regional förbindelselänk och bevakning. Även andra myndigheter, t. ex. socialstyrelsen, livsmedelsverket, konsumentombudsmannen och reklamationsnämnden, har vid olika tillfällen – och även i remissvaren – understrukit behovet av en regional organisation.

I propositionen angavs att det bör vara en fördel om särskild sakkunskap i konsumentfrågor finns på regional nivå. Men det avvisas bl. a. av kostnadsskäl. Jag menar emellertid att en regional verksamhet med uppdelning på funktioner i så nära anknytning som möjligt till konsumentverkets delprogram bör kunna tillgodoses genom en ringa förstärkning av den regionala verksamheten. Herr Henmark och jag har tidigare i motioner föreslagit en utökning av antalet regionala hemkonsulenter. Vi har sagt att en förstärkning med tioalet konsulenter skulle ge möjlighet till två befattningshavare i varje län.

Man får inte heller bortse från den ökade kostnad primärkommunerna åsamkas om det regionala konsumentstödet helt skulle försvinna. Visserligen bör den primära konsumenttjänsten i vilket fall som helst byggas ut, men den kräver ännu mer och därmed större kostnader om den regionala verksamheten försvinner.

Det är följaktligen enligt vår mening angeläget att den nuvarande hemkonsulentverksamheten på länsnivå bibehålls och vidareutvecklas. Samtidigt är det viktigt att slå fast att verksamheten underifrån med kommunalt verk samma tjänstemän byggs ut.

Det var därför illavarslande när handelsministern föreslog en indragning av den nuvarande väletablerade regionala verksamheten på länsnivå. Förslaget innebar därigenom en oacceptabel total försvagning av den konsumentpolitiska verksamheten.

Det har tidigare påpekats här i dag att det från alla partier har väckts motioner som yrkat avslag på regeringens proposition i den del som avser att radera den regionala hemkonsulentorganisationen. Näringsutskottet biträder i allt väsentligt motionärernas yrkande i dessa delar. Det finns enligt utskottets mening inte underlag för beslut om indragning av hemkonsulenttjänsterna i länen. Den verksamhet som bedrivs på regional nivå genom hemkonsulenterna fyller f. n. en viktig funktion, särskilt

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

när den lokala konsumentpolitiska verksamheten är i ett känsligt uppbyggnadsskede.

Näringsutskottet föreslår att riksdagen beslutar att uppmana regeringen att fortlöpande följa utvecklingen på såväl det lokala som regionala planet och i förekommande fall lägga förslag som kan föranledas av de förändrade förhållanden som kan uppstå, t. ex. då det finns en välutbyggd och fungerande lokal organisation. Om det med nödvändighet kommer att leda till att ens då avveckla länskonsulenterna är jag emellertid mycket tveksam inför.

Herr Pettersson i Helsingborg uttalade sig med stor försiktighet beträffande framtiden för länens hemkonsulenter. Det är naturligtvis allmänt en god regel att inte vara så tvärsäker när det gäller framtiden. Men, herr talman, jag menar att mycket talar för att den förstärkning som behövs för att bistå det lokala konsumentarbetet bäst sker med den erfarenhet – och närhet – som de regionala hemkonsulenterna besitter.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i näringsutskottets betänkande nr 26 med undantag av punkten 1, där jag yrkar bifall till reservationen 1.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! I propositionen 1975:40 dras riktlinjerna upp för konsumentpolitikens innehåll och organisation, och i motionen 1975:1891, som jag väckt tillsammans med mina partikamrater på länsbänken samt herr Westberg i Ljusdal och fru Wigenfeldt, har jag i stort anslutit mig till de målsättningar som framförs i propositionen.

Det är angeläget att vi får till stånd en breddad konsumentverksamhet och en utbyggnad på det lokala planet. I Centerns kvinnoförbund har vi arbetat mycket med de konsumentpolitiska frågorna och framför allt tagit upp de resurssvaga konsumentgruppernas problem och deras behov av råd och vägledning. Konsumentpolitiken bör utformas med utgångspunkt i individen. Analyser av konsumentens situation bör bilda underlag för ställningstaganden och åtgärder i konsumentfrågor.

Genom utbyggnad av den lokala konsumentverksamheten kan konsumenternas ställning stärkas. I Centerns kvinnoförbund har vi diskuterat en målsättning som skulle innebära obligatoriska kommunala konsumentnämnder. Vi såg det som ett jämlikhetskrav att alla konsumenter, var de än bor, skulle få samma möjligheter till rådgivning och samma möjligheter att påverka konsumentfrågorna.

Departementschefen anser att en lagreglering av konsumentverksamheten varken är behövlig eller lämplig. Det skall således ankomma på kommunerna själva att besluta om den kommunala konsumentverksamheten. Bl. a. mot bakgrund av kommunernas nuvarande ekonomiska läge har jag i min motion anslutit mig till "frivillig linje". Kommunerna kommer att få ett stort ansvar när det gäller att bygga upp och organisera den lokala konsumentpolitiska verksamheten. Jag är övertygad om att det är ett ansvar som våra förtroendevalda i kommunerna kommer att

uppfylla. Det är bara att understryka hur angelägen den lokala verksamheten är för konsumenterna.

När vi i fjol här i kammaren behandlade konsumentpolitiska frågor framförde jag den synpunkten att vi kan få en effektiv konsumentpolitik först när vi får en utbyggnad av konsumentpolitiken centralt, regionalt och lokalt. Med en effektiv konsumentpolitik menar jag då en decentraliserad konsumentpolitik, där det är konsumenterna själva som genom sina behov och önskemål styr den centrala verksamheten och inte tvärtom. Den lokala verksamheten kan bättre fånga upp konsumenternas verkliga behov, men en förutsättning för en effektiv konsumentpolitik är att konsumentverksamheten fungerar på alla tre nivåerna.

I den departementspromemoria som ligger till grund för propositionen föreslog man att det regionala ledet skulle avskaffas, vilket också senare blev departementschefens förslag. Jag är övertygad om att om den ifrågavarande arbetsgruppen hade haft en annan sammansättning – en mer allsidig sammansättning av både män och kvinnor, av både experter och vanliga konsumenter – skulle man aldrig ha kommit fram till det verklighetsfrämmande resultat som man gjorde när det gäller det regionala ledet.

Vid remissbehandlingen har en överväldigande majoritet uttalat sig för ett bibehållande av den regionala verksamheten. Så t. ex avstyrker samtliga länsstyrelser utom två förslaget om indragning av hemkonsulenttjänsterna. Många motioner har ju också väckts här vid riksmötet.

Näringsutskottet har med realism och sinne för verkligheten gripit sig an denna fråga och sagt nej till indragning av den regionala verksamheten. Det är positivt och glädjande.

Det som emellertid gjort att jag begärt ordet är utskottets skrivning som jag känner en viss tveksamhet inför. Man säger att ingen indragning bör göras nu, och man säger också att i takt med utvecklingen på det kommunala planet bör en anpassning ske av den regionala verksamheten. På ett sätt är det naturligtvis klart att en ständig anpassning måste ske av verksamheten på alla de tre nivåerna. Men om man menar att en regional verksamhet endast har en funktion så länge den kommunala verksamheten ej är utbyggd, så anser jag att det är fel. Det var också vad fru Oskarsson framhöll i sitt anförande.

Även om vi får en brett uppbyggd kommunal verksamhet så behövs det regionala ledet. Det är nödvändigt med regionala befattningshavare som är väl insatta i de regionala förhållandena och som kan samordna större konsumentinsatser och kampanjer och samverka med olika regionala organ för att tillvarata konsumenternas intressen.

Den allmänna informationsverksamheten i form av utställningar, kampanjer och mötesverksamhet bör således bedrivas från det regionala planet. Det är orimligt att tänka sig att konsumentverket skulle hinna med att betjäna alla landets kommuner. Den regionala konsumentverksamheten är inte heller knuten enbart till konsumentverket utan även till KO, allmänna reklamationsnämnden, livsmedelsverket och pris- och kar-

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

tellnämnden. Detta motiverar en samordnande instans på det regionala planet. Länsstyrelsen i mitt län, Gävleborgs län, säger att det måste också ur konsumentpolitisk synpunkt vara synnerligen angeläget att den mera specialiserade delen av informations- och utbildningsverksamheten finns kvar på regional nivå och inte flyttas över till central nivå.

Den centralisering av verksamheten som propositionen pläderar för, när man föreslår ett avskaffande av det regionala ledet, går helt stick i stäv mot utvecklingstendenserna i samhället för övrigt. Vi har ju på gång en decentralisering och regionalisering av statlig verksamhet som innebär ett större regionalt ansvar över huvud taget. Det finns en princip formulerad om uppgiftsfördelningen mellan olika nivåer som jag har anledning att återropa, nämligen att en uppgift ej bör ligga på högre beslutsnivå än nödvändigt i förhållande till de av beslutet direkt berörda. Jag vill således understryka vikten av en konsumentpolitisk verksamhet på alla tre nivåerna.

Sedan har jag ett litet påpekande i all vänlighet till herr Andersson i Örebro. Han sade att socialdemokrater och folkpartister tidigare år har motionerat om lokal konsumentpolitisk verksamhet. I föl motionerade jag om detta, och jag är centerpartist. Jag var heller inte ensam centerpartist bakom den motionen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ALSÉN (s):

Herr talman! Det beslut som kammaren förhoppningsvis strax kommer att fatta rörande kommunal konsumentpolitisk verksamhet innebär ett viktigt steg mot ett fortsatt stärkande av konsumenternas ställning i vårt blandekonomiska samhälle – en strävan som ju den sittande regeringen under senare år mycket starkt har manifesterat och konkretiserat på olika områden.

Det gäller, som påpekats i såväl propositionen som utskottsbetänkandet, främst att förbättra de resurssvaga konsumenternas situation. Jag avser att i det följande beröra folkrörelsernas medverkan och ställning i den kommunala konsumentpolitiska verksamheten. Jag gör det mot bakgrund av mitt engagemang inom konsumentkooperationen.

Men först vill jag starkt betona vikten av att kommuncernas förtroendevalda känner sitt ansvar. Det är ju ute i kommuncerna kammarens beslut skall verkställas.

Jag tror att vi alla är medvetna om att det finns problem på många håll när det gäller kostnaderna för den här verksamheten ute i kommunerna. Därför är det av mycket stor vikt att det bedrivs en kraftfull opinionsbildning på det lokala planet. Här tillåter jag mig att hysa vissa tvivel på att den borgerliga uppslutningen i de kommuner där vi har borgerlig majoritet blir lika helhjärtad och – jag höll på att säga entusiastisk – som man kan finna den i kammaren i dag. Jag gör det av erfarenhetsmässiga skäl. Jag stannar för dagen vid detta konstaterande.

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

I detta sammanhang måste vi alla känna ett ansvar. Det gäller såväl organisationer som enskilda personer. Självfallet måste Kommunförbundet aktivt medverka i opinionsbildningen och informationsverksamheten.

Därefter vill jag anföra något om folkrörelsernas roll och uppgifter i detta sammanhang. Jag skall i det avseendet begränsa mig till den konsumentkooperativa rörelsen och löntagarorganisationerna LO och TCO. Jag gör det därför att dessa organisationer, som jag ser det, på ett utomordentligt sätt illustrerat hur aktiva folkrörelser kan driva på och i god mening påverka samhällets åtgärder på för medborgarna viktiga områden.

I slutet på 1960-talet inriktades ett sedan länge bedrivet samarbete mellan KF, LO och TCO intensivt på att bl. a. undersöka i vad mån synpunkter på samhällets konsumentpolitik kunde samordnas och komma till uttryck i konsumentutredningens betänkande. Så skedde också.

En följd härav blev sedermera att de tre organisationerna enades om ett gemensamt yttrande över betänkandet – ett yttrande som jag vågar påstå har fått stor betydelse för utformningen av samhällets konsumentpolitik.

Ungefär samtidigt med att detta pågick drogs – det var 1971 – en konsumentkongress samman. Där behandlades bl. a. konsumentpolitiken. Till den kongressen kom ett stort antal ombud väl förberedda i dessa frågor, inte minst i vad det gäller den konsumentpolitiska diskussionen.

Denna konsumentkongress, som inom parentes sagt hade 4 000 motioner att behandla, gjorde bl. a. ett uttalande om den lokala konsumentpolitiken och sade bl. a. följande:

”Kongressen stöder konsumentutredningens förslag om att kommunala konsumentnämnder inrättas. Kongressen uppmanar Kommunförbundet att verka för att kommunala konsumentnämnder snarast inrättas.”

Vad det i något slags konsumentkooperativ självuppgivelse som kongressen förordade starkare samhällsinsatser inom konsumentområdet? Nej, självfallet inte. De samhällsorgan man ville inrätta skulle inte ersätta konsumentkooperationen. De skulle komplettera den organisationens insatser, främst på områden som ligger utom konsumentkooperationens räckvidd, och därmed verka för att effektivare främja konsumentintressena.

En ledande kraft inom dagens konsumentkooperation, Nils Thedin, berörde de här frågorna vid KF:s förbundsstämma 1972. Jag vill citera några meningar ur hans anförande.

”Allt efter som organisationerna växte i styrka kunde vi också med större eftertryck ställa krav på samhället. Organisationerna har spelat en pådrivande och rent av ledande roll i den politiska, sociala och ekonomiska omdaning. Därmed har också samhället på många områden kommit att överta uppgifter, som man tidigare sökt lösa enbart på frivillighetens väg. Med hjälp av lagstiftning, skattepolitik, socialpolitik

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

strävar man att bygga ett samhälle som ger åt sina medborgare mer av trygghet, av frihet och jämlikhet. Betyder detta då att folkrörelsernas roll blir mindre, att organisationerna efter hand förlorar sitt berättigande och blir överflödiga?

Det är här inte fråga om ett antingen/eller. Det är fråga om ett både/och. Samhällets framflyttade positioner betyder inte en minskad roll för organisationerna. Många gånger kan det visserligen innebära att uppgifter förändras, att tonvikten blir annorlunda i organisationernas verksamhet. Men deras betydelse när det gäller att engagera de enskilda medborgarna i samhällsfrågor och att hålla demokratin levande måste snarast bli större än någonsin förr."

LO:s, TCO:s och KF:s yttrande från 1974 över den departementspromemoria som legat till grund för regeringens proposition ligger helt i linje med de synpunkter som framfördes i Thedins anförande. Jag vill citera ett utdrag ur detta yttrande av de tre organisationerna, där det heter:

"KF, LO och TCO finner det i detta sammanhang angeläget understryka att lokal konsumentpolitisk verksamhet inrymmer uppgifter för vilka folkrörelserna och bildningsorganisationerna har stort ansvar. Konsumentföreningarnas stadgar föreskriver att föreningarna skall bedriva konsumentinformation och bevaka konsumenternas intressen i samhällsutvecklingen, bl. a. på lagstiftningens område. Betydande resurser sätts in på dessa uppgifter. De fackliga organisationerna och bildningsorganisationerna gör stora och fortlöpande insatser, inte minst när det gäller opinionsbildningen på det konsumentpolitiska området.

Det kan därför inte bli fråga om att organisationernas verksamhet på konsumentområdet överföres på kommunerna. Samhällets och organisationernas insatser måste här, som på så många andra områden, komplettera varandra. KF, LO och TCO vill alltså hävda att en slagkraftig konsumentpolitisk verksamhet även framgent förutsätter ett starkt engagemang från konsument- och löntagarorganisationernas sida, inte minst på det lokala planet."

Nu föreslås alltså inrättande av kommunala konsumentnämnder. Jag vill än en gång stryka under att det är viktigt och nödvändigt med den åtgärden. Jag tar det helt naturligt, eftersom det har skyttat vissa synpunkter av varierande innehåll i det avseendet, att man talar om kommunala förtroendemannaorgan i vanlig mening, sammansatta på det sätt som den kommunallag vi arbetar efter känner. Någon annan lösning i det fallet anser jag utesluten.

I propositionen understryker man vikten av att det vid sidan av konsumentnämnderna inrättas särskilda referensgrupper, som kan svara för samordning och information mellan kommunerna, folkrörelserna och medborgarna. Som jag ser det är dessa referensgrupper mycket viktiga, och de ligger helt i linje med det resonemang som LO, TCO och KF förde i sitt yttrande. Ett krav på de här referensgrupperna i vad gäller deras sammansättning är att ledamöterna skall tas från medlemsorga-

nisationer, som företräder konsumenternas intressen. Vi har på senare tid skymtat synpunkter att här skulle finnas företrädare för intressen som inte sammanfaller med konsumenternas. Jag vill helt ta avstånd från den tankegången och starkt stryka under att rekryteringen måste ske på grunder som överensstämmer med konsumentintresset. Jag tänker då i första hand på företrädare som representerar lötagarna, på konsumentkooperationen, pensionsorganisationer och handikapporganisationer. Det gäller för samhället att ta tillvara de kunskaper, den erfarenhet som konsumenterna, löntagarna, har samlat i sina egna organisationer. Det är också, som jag ser det, en effektiv väg att nå fram till dem som bäst behöver få del av samhällets insatser. Man kan också den vägen åstadkomma en levande dialog och fokusera ett stort problemområde, som under lång tid har varit försummat.

Herr talman, jag vill bara till slut säga att den fråga som mycket har upptagit motionärerna i detta ärende och också varit den stora frågan i kammardebatten, nämligen den om hemkonsulenterna, har fått en lösning som jag tycker är acceptabel. Utskottets resonemang kan accepteras; men det är, som jag ser det, viktigt att man fortlöpande följer den här frågan. Så småningom tror jag att man får skäl att ompröva det hela i linje med resonemanget i departementpromemorian och i överensstämmelse med propositionens förslag. Det är emellertid för tidigt att ta upp den debatten nu. Jag vill således yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 26.

Fru FREDGARDH (c):

Herr talman! Inom politiken talas det gärna om hur viktigt det är att ha en fast förankring i en utbredd folkopinion. Vårt svenska remissförfarande vill vara ett uttryck för detta. Så långt ner som möjligt i hierarkin skall man få möjlighet att yttra sig innan beslut fattas. Det är en god och riktig praxis, men god förblir den bara så länge som beslutsfattarna också tar hänsyn till vad de tillfrågade sagt. I det avseendet utgör regeringsproposition nr 40 om kommunal konsumentpolitisk verksamhet en ganska märklig skrift. När det gäller vad som numera kallas det regionala ledet inom den konsumentpolitiska verksamheten – men som på ren svenska heter hemkonsulenterna – föreslår man nämligen att detta led skall försvinna. Detta trots att praktiskt taget samtliga remissinstanser avstyrkt ett indragande och därtill flera krävt en förstärkning av hemkonsulenternas verksamhet. Föredraganden erkänner att hemkonsulenterna gjort en viktig insats men föreslår ändå att de skall försvinna. Detta har inte bara väckt förvåning utan också uppfattats som ett direkt försvagande av den konsumentpolitiska verksamheten vid en tidpunkt när denna verksamhet behöver allt stöd och i ett så viktigt skede som den kommande utbyggnaden av verksamheten i kommunerna utgör. Att denna del, dvs. den kommunala delen av konsumentverksamheten, försumrades när konsumentverket byggdes upp och konsumentverksamheten omorganiserades var ganska svårt att förstå.

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

Följderna har heller inte uteblivit. Konsumentverket har blivit en koloss på lerbänor, en stor och tung överbyggnad utan ett fast fundament att vila på. Nu skall man reparera denna skada men vill då riva bort det mellanled mellan kommuner och konsumentverk som de på länsnivå verkande hemkonsulenterna blivit. Och så hotar den sista villan att bli värre än den första.

Nu har utskottet i alla fall haft klokheden att gå ifrån indragningskravet. Man skriver i stället så här: "Det finns enligt utskottets mening inte underlag för ett beslut nu om indragning i en nära framtid av hemkonsulenttjänsterna i länen." Finns det inte också här vissa formuleringar som väcker undran? Vad menas t. ex. med "nu"? Och vad menar utskottet när man litet längre fram i betänkandet skriver: "I takt med utvecklingen på det kommunala planet bör enligt utskottets mening en anpassning av den regionala organisationen komma till stånd. Den strävan att rationellt fördela de konsumentpolitiska resurserna, som regeringens förslag är ett uttryck för, kan utskottet ansluta sig till. Regeringen bör fortlöpande följa utvecklingen på det lokala och regionala planet och lägga fram förslag till sådana organisatoriska förändringar som föranleds härav." Också här undrar man vad som egentligen avses. Vilken är den "anpassning av den regionala organisationen" som skall ske? Härom säges ingenting. Mycket torde i framtiden bero på de direktiv för den fortsatta verksamheten som de regionala befattningshavarna kommer att få liksom på de resurser som ställs till deras förfogande.

I alla fall får man vara glad åt att en omedelbar indragning av hemkonsulenttjänsterna inte förestår. När man vinner tid vinner man ofta också nya möjligheter.

Det regionala ledet behövs, och jag och mina medmotionärer konstaterade i motionen 1889 att en indragning av detta led skulle innebära "en oacceptabel försvagning av hela den konsumentpolitiska verksamheten".

Det finns många viktiga uppgifter för dessa befattningshavare. Jag behöver inte göra någon uppräknin. Det räcker att konstatera att hemkonsulenterna redan blivit ett verksamt stöd för kommuner som försöker göra ett första trevande försök att ta upp en egen konsumentpolitisk verksamhet. I många fall har dessa kommuner också direkt stimulerats till detta från regionalt håll. Med rimliga resurser bör den regionala verksamheten kunna få en mycket god inverkan på den kommunala konsumentverksamheten och även verka för att det motstånd som tyvärr finns mot denna på sina håll inom kommunerna kommer att försvinna.

Under många år byggde hemkonsulenterna upp en verksamhet som blev inte bara uppskattad i vida kretsar utan också djupt förankrad bland den allmänhet som den riktade sig till. Från detta bortsåg den arbetsgrupp inom handelsdepartementet vars promemoria ligger till grund för propositionen. I remisserna pläderades – som jag tidigare nämnt – starkt för bibehållande av hemkonsulenterna, men trots detta krävdes indragning i propositionen.

Trots att hemkonsulenterna flyttats från den ena arbetsplatsen till den andra har de emellertid kunnat fortsätta sitt arbete. De har nu funnit sig till rätta på länsstyrelserna, skapat nya kontakter och fått till stånd en verksamhet som förutom att den ger information också på många håll blivit samordnande för konsumentfrågor inom hela län.

Det är nödvändigt att konsumentverket i sin egenskap av arbetsgivare och överordnad för hemkonsulenterna inser detta, verkligen tar fasta på de många positiva sidor som finns i hemkonsulenternas arbete och ser till att dessa kan utnyttjas. Helst bör deras verksamhet byggas ut, inte minst i samarbete med kommunerna. Om sedan dessa befattningshavare i fortsättningen skall kallas hemkonsulenter eller regionala konsumentsekreterare spelar mindre roll.

Näringsutskottets förslag är en kompromiss med de fel och förtjänster som brukar vidlåda sådana. Denna kompromiss ger emellertid möjligheter till en positiv utveckling i framtiden, om den utnyttjas rätt.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkande nr 26.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Efter att ha lyssnat till den här debatten känner jag ett behov av att påminna om vilket beslut riksdagen egentligen står i begrepp att fatta. Det innebär att man rekommenderar kommunerna att ta ansvaret för den lokala konsumentpolitiska verksamheten. Det innebär att man förstärker konsumentverket för att det skall kunna ge de kommunala konsumentsekreterarna och konsumentnämnderna råd, vägledning och service. Det innebär att man ger kommunerna riktlinjer för hur den här verksamheten skall bedrivas. Detta är som jag ser det ett mycket viktigt framsteg, och det är det centrala i det kommande riksdagsbeslutet.

Det är i dag också en väsentlig förändring som inträffat i förutsättningarna för riksdagens beslut och uttalanden på det här området jämfört med läget 1972. Vi har under den här tiden haft ingående diskussioner och överläggningar med ett antal kommuner och med Kommunförbundets ledning. De har lett till att Kommunförbundet har ställt sig bakom förslaget i sitt remissyttrande. Jag utgår från att vi därmed har lagt den grund som vi tyvärr inte hade för tre år sedan för den kommunala uppslutningen kring förslaget.

Flera talare har ägnat så stor uppmärksamhet åt den statliga regionala verksamhetens framtid att den här innebörden av riksdagsbeslutet tycks ha kommit något i bakgrunden under debatten. Det har den däremot inte gjort i näringsutskottets betänkande, där det alldeles tydligt framgår vad det är fråga om. Åtminstone ett par talesmän för utskottet har också gjort detta mycket klart. Därför, herr talman, tolkar jag riksdagens beslut på det sättet att ett budskap utgår till landets kommuner av innebörden att en enig riksdag vill ge kommunerna ansvaret för den lokala konsumentpolitiska verksamheten. Det politiska arbetet ute i landet för att nå det syftet bör alltså nu kunna starta. Jag tror att jag kan säga för

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

det parti som jag tillhör att man kommer att aktivt gå in för att få en lokal, demokratisk förankring av konsumentpolitiken i nära samarbete med folkrörelser och den lokala aktiva opinionen på det här området. Jag hoppas att jag kan utgå från att övriga partier, vars riksdagsrepresentanter om en stund skall delta i beslutet, kommer att göra samma lunda.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Andersson i Örebro och Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Örebro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 26 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Andersson i Örebro och Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Örebro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 268
Nej – 38

Punkterna 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Regnéll och Hovhammar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 26 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Regnéll och Hovhammar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens

ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sundberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 47
Avstår - 1

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Kommunal
konsumentpolitisk
verksamhet, m. m.*

Punkterna 6 och 7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Regnéll och Hovhammar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 26 punkten 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Regnéll och Hovhammar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sundberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262
Nej - 46

Punkten 9

Utskottets hemställan bifölls.

§ 21 Anmäldes och bordlades

Motioner

Nr 2151 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 2152 av herr *Fälldin m. fl.*

Nr 2153 av herr *Helén m. fl.*

Nr 2154 av herr *Hermansson m. fl.*

Nr 2155 av herr *Löfgren*

Nr 2156 av herr *Stjernström*

med anledning av propositionen 1975:100 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1975/76, m. m. (kompletteringsproposition)

Onsdagen den
14 maj 1975

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor*

den 14 maj

Nr 196 av herr *Björck* i Nässjö (m) till herr kommunikationsministern om följderna av bristande betalning av fordonsskatt och drivmedelsskatt:

Fordon med ej betald skatt eller med restförd fordonsskatt och/eller drivmedelsskatt får ej brukas i trafik enligt vägtrafikskatteförordningens 16 och 21 §§. Om fordon trots detta brukas och detta avslöjas vid t. ex. en poliskontroll blir resultatet böter för vederbörande och ej någon ytterligare åtgärd därutöver. Detta innebär i många fall att den som brukar fordonet i yrkesmässig trafik kan fortsätta sin trafik trots att skatt sålunda ej erlagts.

Fråga: Vill kommunikationsministern medverka till att sådana åtgärder vidtas att polisman och/eller åklagare kan stoppa bil som ej får brukas i yrkesmässig trafik på grund av ej erlagda skatter, exempelvis genom körförbud och omhändertagande av fordonets nummerskylt?

Nr 197 av fru *Hansson* (s) till herr socialministern om antropologisk undersökning vid fastställande av faderskap:

Vid fastställande av faderskap då det finns flera "möjliga" fäder måste man företa en s. k. antropologisk undersökning. Undersökningen utförs av rättsantropologiska laboratoriet vid statens rättsläkarstation. F. n. finns ingen rättsantropolog, varför man inte längre kan utföra dessa undersökningar.

Avser statsrådet att vidta sådana åtgärder att de antropologiska undersökningarna med det snaraste kan återupptas?

Nr 198 av herr *Björck* i Nässjö (m) till herr handelsministern om ingivande av aktiebolags verksamhetsberättelser till patent- och registreringsverket:

För att kontrollera ett aktiebolags ekonomiska situation är det ofta nödvändigt att ta del av dess senaste verksamhetsberättelse. Denna skall enligt lag vara ingiven till patent- och registreringsverket senast sju månader från räkenskapsårets utgång.

Ett betydande antal berättelser inkommer dock betydligt senare än den angivna tiden. Under 1972 utgick exempelvis ej mindre än 57 600 påminnelser till bolagen. En sådan betydande eftersläpning medför svårigheter för den som exempelvis är beroende av aktuella och korrekta uppgifter om en affärsförbindelses bokslut.

Fråga: Kan handelsministern upplysa om det aktuella balansläget och om vilka åtgärder som vidtagits eller planerats för att minska den nämnda eftersläpningen i ingivandet av verksamhetsberättelser?

Nr 80

Onsdagen den
14 maj 1975

*Meddelande om
frågor*

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 18.42.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Onsdagen den 14 maj

- Herr talmannen 5
Herr Ahlmark (fp) 44, 49, 51, 54
 " Alftin (s) 117, 124, 125
 " Alsén (s) 150
 " Andersson i Örebro (fp) 133
 " Andréasson i Falkenberg (s) 40, 42
Fru Anér (fp) 81
Herr Boström (s) 100, 104
 " Börjesson i Falköping (c) 87
Fru Diesen (m) 13, 27, 31, 32
Herr Ekinge (fp) 19
 " Fagerlund (s) 21, 28, 39, 40
 " Feldt, handelsminister 155
Fru Fredgardh (c) 153
Herr Israelsson (vpk) 70, 79, 81
 " Jonsson i Alingsås (fp) 146
Fru Jonäng (c) 148
Herr Krönmark (m) 67, 78, 80, 86, 87
 " Larsson i Borby (c) 89
Fru Leijon, statsråd 32
Herr Lidgard (m) 3
 " Lundkvist, jordbruksminister 84, 86, 87
 " Lövenborg (vpk) 16, 28, 29
 " Mattsson i Lane-Herrestad (c) 111, 112
 " Nilsson i Agnäs (m) 110, 111
 " Nilsson i Tvärålund (c) 29, 31, 32
 " Nordgren (m) 124, 126
 " Nordin (c) 52, 55
Fru Nordlander (vpk) 137
 " Olsson i Hölö (c) 116
Herr Olsson i Järvsö (c) 122
Fru Oskarsson (c) 144
Herr Pettersson i Helsingborg (s) 140, 143
 " Pettersson i Lund (s) 73, 79, 81
 " Pettersson i Västerås (vpk) 36
 " Rämgård (c) 105
 " Strindberg (m) 34, 41, 42, 127
Fru Sundberg (m) 134, 143, 144
Herr Sundgren (s) 115
 " Svanström (c) 4
 " Svensson i Eskilstuna (s) 46, 50, 52
Fru Troedsson (m) 96, 103, 104

Fru af Ugglas (m) 38, 39, 115
Herr Werner i Malmö (m) 42, 48, 52, 54, 55
" Westberg i Ljusdal (fp) 126

Nr 80
år 1975

